

ГЕОРГИ РУСАФОВ

13 ВЪЛШЕБНИ ПРИКАЗКИ

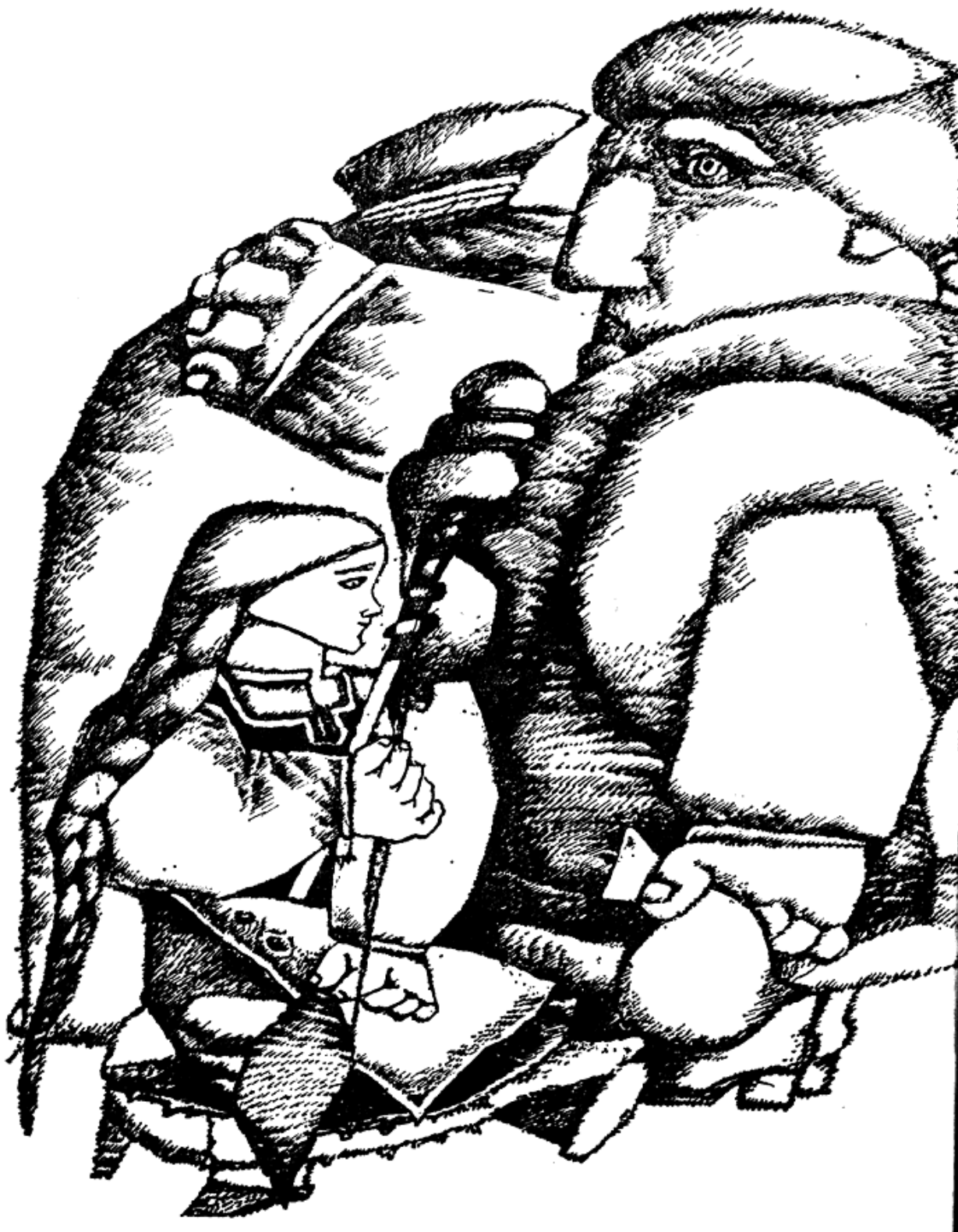
ГЕОРГИ РУСАФОВ
ТРИНАЙСЕТ ВЪЛШЕБНИ
ПРИКАЗКИ

chitanka.info

*Посвеждавам с дълбока признателност на светлата
памет на майка ми Анастасия Димитрова Русафова*

ЧУДОДЕЙНИТЕ ПОДАРЪЦИ

I

Преди много, много години в долния край на онуй забутано сред планинските пущинаци селце протягали клоните си в небесната вис два

самотни гиганта, два вековни бряста. В букналите от зеленина корони на могъщите дървета се спотайвали безброй птичи гнезда. А долу, под дебелата им сянка се белеела, пак като птиче гнездо, вехта къщурка. В тази къщичка — грохнала от старост, с покрив от изгнила слама и голямо колкото човешка длан прозорче — живеели бедно селският говедар, неговата жена и тяхната единствена дъщеричка.

За чудо и приказ било туй момиче!

Хубаво като картинка, сладкопойно като чучулига, работливо като пчелица, девойчето от тъмни зори до среднощна доба все нещо се трудело, все нещо майсторяло, за да помогне с каквото може и то сиромашката им софра да не останела без хляб и гозба. Денем девойката, седнала под светлината на малкото прозорче, тъкала в разбоя хорски платна или плела на богатите люде фланели и чорапи. А стъмнело ли се, хващала писаната си хурка и до трети петли пъргавото ѝ вретенце изпридало неуморно тънки като паяжина нишки от чужди къдели. Изпод чевръстите ѝ пръсти всичко излизало от хубаво похубаво, та хората непрекъснато я търсели, никога не я оставяли без работа и с всеки изминат ден славата ѝ се разнасяла все по-надалече и по-надалече... И ето една привечер пред вратата на сиромашкия дом спрял тежък търговец, дошъл чак от столицата. Той свалил от каруцата си голям чувал, претърпан догоре с вълна, посочил го на говедарската щерка, па ѝ казал:

— Слушал съм много чудесии за златните ти ръце и доход сам да проверя колко са прави тия, дето те хвалят... Хайде да се договорим така: ако до утре заран изпредеш вълната в този чувал, ще ти начета за награда сто жълтици, ала остане ли при изгрев слънце дори само една къделя неизпредена, ти ще ми слугуваш без плата три години! Скланяш ли?

Пъргавата девойка, която никога не се плашела от каквато и да било работа, помамена от богатата награда, без много-много да му мисли, приела условието на търговеца. Но щом оня се загубил с празната си каруца към селския хан, момичето изведнъж се сепнало, плеснало отчаяно ръце, извикало:

— Майко мила, какво направих аз — така лесно ли се изприда за една нощ с хурка и вретено такъв голям чувал вълна!... Ох, залудо ще ми отидат три годинки от младостта!

Сетне — като разбрала, че вече е късно да се отметне от дадената дума и вайканията няма с нищо да ѝ помогнат — девойката взела да си блъска главата какво да стори, та хем да спечели жълтиците за бедното си семейство, хем да остане свободна в драгата ѝ бащина къщурка. Мислила, колкото мислила, изведнъж ѝ хрумнало да иде с пълния чувал вълна, хурката и вретеното при един сух кладенец, който от незапомнени времена зеел изоставен и забравен далеч под селото.

— Като стигна при кладенеца, ще седна на каменния му пръстен, ще пусна в дълбокото му гърло дълга, предълга нишка и тъй ще изпреда три пъти повече прежда, отколкото ако остана да работя у дома! — рекла си радостна тя.

Веднага след туй развеселената дъщеря на говедаря метнала чувала на гръб, мушнала под мишницата си хурката и вретеното, па припнала право към сухия кладенец. За неин късмет, щом стигнала там, на небето изгряла пълнолика месечина. Навред станало светло като ден. Полето заприличало на сребърна тепсия. Нейде в близките шубраци запял славей. Сред незримата плетеница на лунните лъчи забръмкали в луда надпревара току-що пробудените майски бръмбари.

— А сега на работа, момиче, по-хубава нощ за предене от тази няма! — подканила се самичка девойката и както си била наумила, бързо-бързо се наместила върху широкия каменен пръстен на запустелия кладенец.

Нетърпеливата предачка въртнала вретенцето и то се изгубило с весело бръмкане дълбоко в кладенчовата бездна, повлякло със себе си дълга, предълга нишка, нежна като паяжина, гладка като коприна. Така само с няколко завъртания на вретеното чевръстите пръсти на момичето стопили първата къделя, сякаш юлско слънце изпило снежна пряспа. Същото направила и с втората, и с третата, и с още цял куп къдели, кажи-речи, мигом, щом те кацнели на писаната ѝ хурка. И ако вървяло все така леко, може би вълната в претъпкания чувал на търговеца щяла да се превърне до последното влакънце в тънка прежда много време, преди да се зазори... Но когато наближила полунощна доба, ярката луна изведнъж помръкнала, като че ли огромен паяк легнал с цялото си грозно тяло върху нея, и всичко край девойката тозчас потънало в непрогледен мрак. Замлъкнал, сякаш прострелян, славеят от близкия шубрак. Спотайли се сред тревите майските бръмбари.

Едновременно с угасването на нощното светило в кладенеца нещо затрепцяло, нещо засвистяло, забоботило. А в тъмната доскоро кладенчова фуния засвяткали със съскане сини искри и докато момичето да разбере какво става, невидима ръка дръпнала с все сила вретеното. Откъснала го от изопнатата нишка и го отвлякла със себе си дълбоко надолу към черното като катран дъно заедно с всичката напредена върху него прежда...

— Ами сега, какво ще правя сега без пъргавото си вретенце! — писнала девойката. — С какви очи ще погледна утре заран търговеца, като се явя при него само с наполовина изпредена вълна и с цяло вретено прежда по-малко?... Не, това не трябва да стане; дори в пъкъла ще слеза, но ще си намеря вретенцето с преждата и няма да се оставя да падне сянка върху честното ми сиромашко име!

След тези думи дъщерята на говедаря потулила в близките храсталаци хурката с недопредената къделя и преполовения чувал с недовършената вълна. Сетне запретнала поли и — мечка страх, мене не! — започнала да слиза храбро надолу в тъмната непрогледна бездна на кладенеца... Още с първите ѝ стъпки разсърхналите камъни на старата зидария взели да посърцват зловещо, да се клатят заплашително и тук-там да се свличат със страховит громол към невидимото дъно. Да чуеш само трясъка и воя им, косите ти ще настръхнат! Ала сърцатата девойка нито запряла, нито дори помислила да се върне назад, а продължила да слиза все по-безстрашно надолу, смъквала се с всяка крачка все по-смело и по-смело, по-надълбоко и по-надълбоко в кладенеца. Накрая стъпила с въздишка на облекчение върху дъното и тутакси започнала да опипва с разтреперани от преживяното вълнение ръце купчината сринати камънаци, за да търси между тях изчезналото си вретенце. Но колкото и старателно да шарели навред пръстите ѝ, девойката намерила там само нишката от преждата върху отвлеченото вретено, а него все го нямало и нямало.

— Нищо, това е половин беда, нишката ще ме изведе при вретенцето ми!... — не паднала духом тя и тръгнала пипнешком в тъмата като сляпа подир следата от размотаната прежда.

Вървяла така колкото вървяла по някакъв тесен коридор, докато по едно време непрогледната тъмнина, която я притискала от всички страни, изведнъж се разпиляла, сякаш издухана от напорист вятър гъста мъгла. В очите ѝ блискала такава ярка светлина, че тя неволно

затворила клепки. А когато открила отново взор, пред изумените ѝ очи засияла с цялата си неவிжданa красота дивно хубава подземна долина, рейнала се с целия си чар надлъж и нашир, далече, далече пред смаяния ѝ поглед...

II

Чудна била тази подземна долина!

Всичко сред нейната безбрежна шир се къпело във вълшебна светлина, а никъде не се виждало нито слънце, нито луна, нито звезда, нито пък някакво друго светило. Тук и там се полюшвали сънно като златни езерца вече узрели ниви. Греели сякаш под дъжд от жарки слънчеви лъчи просторни ливади, поръсени щедро с милиони дъхави цветя, събрали в себе си всичките цветове на небесната дъга. Пламтели с изумрудени пламъци озарените от невидими пожари дървета в мъничките дъбрави, пръснати навсяде из долината като малки острови сред необятно златно море.

Но от цялото това великолепие малката предачка се зарадвала най-много на преждата от изчезналото ѝ вретено, която зърнала от пръв поглед да лежи току пред краката ѝ. Нейната тънка нишка се протягала като изопната струна по една сребърна пътечка, която се губела към края на долината. Затуй, щом си поела дъх, девойката мигом хукнала подир следата на вretienцето, сляпа за всички останали прелести на този чуден подземен кът.

Тичала, колкото време тичала, при един завой на пътечката я сепнал дълбок глас, който излизал със сподавено бълбукане сякаш от сто гърла:

— Девойко, девойко, спри при мене, не ме отминавай, преди да ми помогнеш!

Дъщерята на говедаря се заковала на място. Започнала да се оглежда на всички страни. Но колкото и внимателно да заничала тук и там, тя не видяла никъде нито човек, нито някаква друга живинка, която би могла да ѝ говори... Накрая забелязала, че от лявата страна на пътечката един разпенен поток се блъскал безпомощно в падналия по средата на коритото му голям дънер. Дървото заприщвало като бент устремените надолу води и те не могли да продължат пътя си, а се разливали нашироко-нашироко сред ливадата...

— Кой ме вика, кой търси помощ от мене? — провикнала се девойката. — Да не си ти, рекичке?

— Да, да, аз те викам, девойко, аз те моля за помощ... — обадил се отново същият глас.

— А с какво мога да ти помогна, мила?

— Виждаш ли как тоя дънер е заприщил водите ми, не им дава да продължат пътя си, пък долу в равнината ги чакат петимни за капчица водица ниви и градини... Ако махнеш дънера от коритото ми, ще сториш голяма добрина и на мене, и на нивите и градините, които сега напразно чакат животворната им влага — нали без нея ще погинат в тоя зной!

Щом разбрала какво иска от нея заприщеният поток, без да се бави, девойката запретнала ръкави. Хванала дънера със силните си ръце, напънала се и бързо-бързо го отместила от коритото. Същия миг освободените води на подземната река рухнали стремително надолу, като забълбукали радостно с признателен шепот:

— Няма да забравим добрината ти, девойко, няма да забравим никога добрината ти!... Реката помни и доброто, и злото, реката нищо не забравя, реката никому дължна не остава. За доброто, което стори на нашата майка, рано или късно тя ще ти се отплати с добро, че реката от памтивека връща всекому за доброто с добро, на злото със зло!

В същото време от бялата пяна на забързаните към нивите и градините води на реката изхвъркнало едно бяло бръмбарче. Крилатата душица хвъркнала право към девойката и като започнала да кръжи ту пред нея, ту зад нея, забръмкала с тъничкото си гласче:

— Бръммм-бръммм!... Аз всичко видях и всичко ще разкажа на нашата баба за добрината, която ти, девойко, направи на потока и на зажднелите за влага ниви и градини... Бръммм-бръммм!... Колко ми е мило, колко ми е драго, че имам такава хубава новина за нашата добра баба... Бръммм-бръммм!

Ала малката предачка не чула нищо нито от признателния ромон на развеселените речни струи, нито от обещанието на бялото бръмбарче, защото вече препускала с все сила пак по сребърната пътечка подир нишката на изчезналото ѝ вретено, отново сляпа и глуха за всичко друго в подземната долина. Но когато преминала втория завой на пътечката, по която тичала, изведнъж я спрял друг глас. Той

кънтял така екливо, сякаш някъде наблизо боботел в празна бъчва невидим великан:

— Девойко, девойчице, отбий се бързо при мене, че голяма беда ще стане, ако не ми се притечеш на помощ веднага!... — викал припряно към момичето дебелият боботещ глас.

И дъщерята на говедаря, макар вече да се томяла от нетърпение да зърне по-скоро къде се губи вретеното ѝ, не се поколебала нито за миг, а пак се заковала на място. Врътнала очи наляво, погледнала надясно. Видяла на двадесетина крачки от себе си голяма фурна, из която дъхтяло сладко-сладко на прясно изпечен пшеничен хляб. И нали вече имала опит от случката при потока, повече не търсила никой друг, който би могъл да ѝ говори сред пустото поле с човешки глас, а направо се провикнала към пещта:

— Кажи ми, фурничке, с какво мога да ти помогна?! Ако то е по силите ми, няма да те отмина без помощ!

Не се излъгала.

— В моята пещ, девойко, сега има сто изпечени хляба, с които подир няколко часа трябва да нахраня сто гладни работника... — обадил се повторно същият глас. — Моля те, не се бави, вземи лопатата, дето е подпряна хей на оная круша и извади по-скоро готовите хлябове, че останат ли още малко в горещата ми пещ, всички ще се превърнат на въглени и стоте работника няма да има с какво да се нахранят!

Като разбрала какво иска фурната, бедното момиче, което знаело много добре колко е сладък хлябът за работния човек след непосилен труд, мигом грабнало подпряната на крушата лопата. Сетне припнала към пекарната, разтворила вратичката на пещта и започнала да изважда чевръсто един подир друг изпечените бели самуни. Те всички били тъй сладко зачервени и всички ухаели така апетитно, че сякаш с руменината и аромата си подканяли гладното момиче:

„Хапни си от нас, девойко, хапни си!... Погледни как хубаво е зачервена кората ни, попирай ни колко сме топлички и мекички, само да си чупнеш залче, и то начаса ще се разтопи като бучка захар в устата ти. Хайде, не се свени, девойко, хапни си от нас, хапни си — заслужила си го!“

Но дъщерята на говедаря, въпреки че кой знае от колко време не била слагала бял хляб в устата си и сега да ѝ се ядяло до премала, не

отчупила за себе си нито хапка от самуните, определени за незнайните сто работника. А като извадила от пещта хлябовете и ги подредила всички грижливо край фурната, припнала отново с все сила по сребърната пътечка подир следата от вретеното си — пак сляпа и глуха за всичко друго в чудната подземна долина... Така тя не чула нищо и от благодарствените слова на фурната, която също като потока дълго-дълго след отминаването на девойката ѝ се вричала с признателно боботене:

— Няма да забравя добрината ти, девойко, няма да забравя добрината ти!... За доброто, което направи на мене и на стоте работника, рано или късно ще ти се отплатя с добро, че като всички други в нашата подземна долина и аз от памтивека връщам на доброто с добро, на злото със зло... Няма да забравя добрината ти, девойко, няма да забравя добрината ти!

Докато фурната боботела така, от нея изхвъркнало друго бръмбарче, този път червенокрило. Като бялото си другарче, то също литнало подир момичето и щом го настигнало, на свой ред забръмкало весело ту пред него, ту зад него:

— Бръммм-бръммм!... Аз всичко видях и всичко ще разкажа на нашата баба за доброто, което ти, девойко, стори на фурната и стоте работника, които храни тя... Бръммм-бръммм!... Колко ми е мило, колко ми е драго, че ще отнеса такава мила новина на добрата ни баба!... Бръммм-бръммм!

Ала младата предачка пак нито видяла, нито чула и пратеничето на пещта до незнайната баба. Залисана в голямата си грижа да намери по-скоро изчезналото вретенце, за да довърши преди изгрев слънце останалата при кладенеца недопредена вълна, тя само тичала, тичала и тичала. Препускала с все сила по следата от размотаното вретено и тогава, когато зад третия завой на сребърната пътечка я спрял за трети път още един глас:

— Девойко, девойко, притечи ми се веднага на помощ, смили се над младостта ми и ме отърви по-скоро от бедата която ме сполетя изневиделица — иначе така залудо ще загина млада и зелена, рожба не видяла!... — викал жално-милно към момичето новият глас.

Бил нежен, звънял в притихналата подземна долина като разлюлени златни камбанки. Но заедно със сладката мелодия, в него стенела и такава безпределна болка, че само каменно сърце би

отминало молбата му без помощ. И разтърсена от тази сърцераздирателна мъка, дъщерята на говедаря се заковала отново без колебание на място, забравила за трети път грижата си по изгубеното вретено... Миг след туй врътнала очи към посоката, откъдето идвал жалният глас, и от пръв поглед зърнала на десетина крачки от пътеката една стройна ябълкова фиданка, нападната от едри гъсеници, които унищожавали безпощадно младите ѝ листенца. С отпуснатите си надолу вейки младото ябълково дърво приличало на попарено от люта болест дете.

— Ти ли ме викаш, ябълчице? Ти ли, горкано, търсиш помощ от мене? — досетила се тозчас дъщерята на говедаря, че пълният с болка глас можел да идва само от това нещастно дръвце. — Искаш да те отърва от гъсениците ли?

Девојката не се излъгала и сега — фиданката тутакси ѝ отвърнала:

— Позна, сестрице, голяма добрина ще ми сториш, ако ме отървеш от тях! Ала не се бави, че както лакомо унищожават милите ми листенца, ненаситните разбойници ще ме погубят скоро-скоро... А погледни, девојко, колко съм млада; едва днес ми е ред да родя първия си плод!

Без да се бави повече, дъщерята на говедаря припнала бързо към дръвчето. Хванала здраво с две ръце тънкото му стебло, разтърсила го няколко пъти с все сила и натежалите от лакомия гъсеници изпокапали до една на тревата под ябълката. „Трябва да ги закопая дълбоко в земята; ако ги оставя така, те пак ще плъзнат по него и ще излезе, че с нищо не съм помогнала на ябълчицата...“ — решила тя, когато зърнала как гъсениците отново запълзели стръвно на гъсти редици към стеблото на фиданката.

Сетне — макар да ѝ била скъпа всяка минута — добросъвестната девојка изкопала дълбока яма далече от дървото. След туй си направила метличка от няколко клонки на близките храсталаци, па насмела чевръсто косматите лакомници в трапа. И едва когато затрупала всички гъсеници плътно с пръст, младата предачка махнала весело с ръка за сбогом на ябълчицата:

— Остани със здраве, сестрице, вече можеш спокойно да се радваш на младостта си и на първия плод, който чакаш да ти се роди днес — гъсениците повече няма да ти дойдат на гости!...

Същия миг спасената фиданка раздвижила оцелелите си листа и на свой ред започнала да ѝ се врича със сладък като звън от златни звънчета глас:

— Няма да забравя добрината ти, девойко, никога няма да забравя добрината ти!... За доброто, което ми стори, рано или късно ще ти се отплатя с добро, че всичките ми деди и прадеди всякога са връщали на доброто с добро, на злото със зло — няма да се посрамя и аз!

Докато фиданката мълвяла своите обещания за отплата, из развеселените ѝ листенца не закъсняло да излети и нейното пратениче до тайнствената подземна баба — едно зелено бръмбарче. То настигнало бръмбарчетата от потока и фурната, закръжило припряно като тях над главата на девойката и също забръмкало:

— Бръммм-бръммм!... Аз всичко видях и от край до край ще разкажа на нашата баба за добрината, която ти, девойко, направи на нейната любима ябълчица... Бръммм-бръммм!... Колко ми е мило, колко ми е драго, че отивам с такава хубава новина при добрата ни баба!... Бръммм-бръммм!

Но както се било вече случило преди това при потока и фурната, дъщерята на говедаря и сега не чула нищо. Устремена към четвъртия завой, накъдето я водела познатата следа, тя била отново сляпа и глуха за всичко друго в подземната долина, защото някакво предчувствие тоя път ѝ нашепвало, че там, зад тази нова криволица на сребърната пътека, най-сетне ще разбере къде се губи любимото ѝ вретенце...

III

Предчувствието не излъгало младата предачка.

Когато преминала четвъртия завой на сребърната пътечка, по която продължавала да се белее изопнатата нишка от размотаната прежда на нейното вретено, пред девойката се ширнало едно равно като тепсия поле. Пусто, голо, додето стигал погледът ѝ, по неговата шир не се виждало нито дръвце, нито шубрак, нито дори къртичина. Затуй пък на двеста-триста крачки от себе си сред гладката равнина момичето за първи път зърнало в чудната долина човешко жилище. Това било ниска бяла къщурка, която по нищо не се различавала от многото сиромашки къщички на бедните люде в родното му село. Само покривът ѝ бил стъклен и от прозрачната му повърхност към синия купол на долината струели неспирно снопове ослепителна светлина. В далечината този вулкан от сияйни лъчи удивително приличал на слънчевите пожари при изгрев и залез горе, на земята.

„Ето откъде тука е светло като ден, макар да няма нито слънце, нито месечина, нито звезди...“ — пошепнала си с разтупкано сърце девойката, зарадвана, че е открила една от тайните на подземната долина.

И тъй като вече била видяла, че сребърната пътечка заедно със следата от размотаната прежда отвеждала в къщичката, младата предачка тутакси хукнала нататък с нови, неподозирани сили, петимна миг по-скоро да разкрие и другата тайна, тайната на изчезналото вретено... Стигнала на един дъх къщурката, почукала припряно.

— Ако идваш с добро, който и да си, влизай, вратата не е заключена; ала водят ли те при нас лоши желания, махай се, докато е време, че зле ще си изпатиш, щом се върне баба! — обадили се начаса отвътре много гласчета, сякаш там из едно гърло записукали хорово дружина невръстни деца.

Ала когато отворила вратата, девойката тозчас се дръпнала изплашена назад, защото вместо очакваните от нея дечица пред прага я посрещнали купчина изумрудени жабчета, цяла сюрия златни

гущерчета и двайсетина сребърни змийки, всички ококорили срещу нея любопитни очички...

— Не бой се, какичко, ние няма да ти сторим нищо лошо, щом идваш с добро при нас! — спрели я със звънките си гласчета чудните животинки. — Хайде, ела, ще ни попариш трички, сетне ще си поиграем заедно, докато дойде баба, че днес тя нещо много се забави!

Не закъснели да им се притекат на помощ и трите бръмбарчета, пратениците на потока, фурната и ябълковата фиданка:

— Бръммм-бръммм!... Влезни, девойко, влезни, не се бой, в този дом добрите ги чака само добро! — забръмкали настойчиво те. — Тука и ти ще получиш наградата си от ръцете на нашата справедлива баба за добрините, които стори, откакто си дошла в долината ни... Бръммм-бръммм!

И дъщерята на говедаря — успокоена от дружелюбните гласчета на изумрудените жабки, златните гущерчета и сребърните змийки, както и от насърчителното бръмкане на бръмбарчетата, които едва сега чула и видяла — прекрачила смело прага на самотната къщурка. В същото време от нейния стъклен покрив не спирани да бликат и да се разпръсват навред по долината фонтаните ярка светлина.

Първото нещо, което младата предачка видяла вътре, била пак следата от нишката на изчезналото ѝ вретено. Сега тя чезнела към дъното на стаята зад една плътно затворена стоманена врата... Но когато момичето крачнало нетърпеливо по посока на вратата, изумрудените жабчета, златните гущерчета и сребърните змийки на минутата препречили пътя ѝ. Надигнали глави, вперили изплашено очи в гостенката, па писнали тревожно, строго:

— Стой, какичко, не влизай в тази стая, че слънцето от Горната земя си е оставило там утринните лъчи и те начаса ще те превърнат на въглен само като се покажеш при тях!...

Забраната да не влиза в стаята, където виждала, че се губела следата от така желаното ѝ вretienце, подкосила краката на девойката, напълнила очите ѝ със сълзи:

— Вярвам ви, за добро ме спирате, какини приятелчета, но не правете това, че знаете ли какво ще стане с мене, ако не взема навреме вretienото си, та макар и в пъкъла да вляза за него?! — взела да чупи отчаяно ръце младата предачка срещу застаналите пред нея животинчета. — Не изпреда ли на Горната земя до изгрев слънце

вълната, която ми даде там един търговец, според нашата уговорка аз ще му стана робиня за цели три години... Чувате ли, какини душички, три го-ди-ни ро-бия са това!... Ох, горко ми, горко!

— Не чупи ръце, какичко, не се тревожи, всичко ще свърши добре, само веднъж да си дойде баба! — изпълнили се с жал и доброта очите на ококорените срещу девойката животинчета.

След туй изумрудените жабчета, златните гущерчета и сребърните змийки доверили на девойката:

— Без баба, какичко, слънцето не може да си вземе лъчите, защото тука тя ги нагрива, за да грейт горе на хората по-ярко, по-жарко... Хайде, потърпи — дойде ли си тя, всичко ще се оправи!

И като разбрали по хубавото ѝ разведрено лице, че думите им са поуспокоили гостенката, животинчетата взели да се гаят в краката ѝ, да я молят:

— Молим ти се, какичко, нека, докато чакаме баба, ти да ни попариш трички, да си похапнем, че много, много сме гладни!

Младата предачка не чакала да я молят дълго. Разшетала се из стаята. Намерила торбата с триците. Стоплила вода, попарила ги да омекнат. Сетне разделила готовата храна по равно в три еднакви сребърни съда. И едва когато попарените трици изстинали добре, тя сложила единия съд пред жабчетата, втория дала на гущерчетата, а третия — на змийките.

— Ха сега да ви е сладко, какини приятелчета! — подвикнула им накрая развеселената гостенка. И гладните животинки мигом се нахвърлили върху храната...

Докато изумрудените жабки, златните гущерчета и сребърните змийки измитаха лакомо дъхавите трици от своите съдове, момичето си припомняло виденото и чутото в чудната подземна долина и си мислело със свито сърце:

„Досега тука всички най-често споменаваха за някаква баба, а нея нийде никаква не я видях... Каква ли ще е тя: добра, зла? И как ли ще ме посрещне, майко мила! Дали няма да се ядоса, че съм се вмъкнала сама в нейния дом, и да ме прогони без вретенцето ми?... Ох, какво ще правя тогава аз, горканата!“

Дъщерята на говедаря още си блъскала главата с тези догадки, когато дочула отвън далечен громол на препускащи колела, примесен с крясък на гъски, който бързо се усилвал. „Бабата, сигурно бабата си

идва!“ — трепнала девойката, скочила на крака, изприпкала до единственото прозорче на стаята. Погледнала навън и видяла, че в далечината право към къщата със стъкления покрив препускала малка двуколка, теглена от три чифта едри като овни гъски, бели като снежни топки.

— Баба си идва!... Баба си идва! — започнали да подскачат радостно ситите животинки, па хукнали презглава към затворената врата.

Двуколката спряла до къщичката, вратата на дома се разтворила сама широко и в стаята влязла с пъргави стъпки, изправена като бор, стара-прастара баба... Висока, с набраздено от дълбоки бръчки миловидно лице, с грейнали от доброта топлоструйни очи, с дълги до колената коси, които се спускали по гърба ѝ като бяла пряспа, старицата с едното влизане в дома си се навела над скупчените около нея изумрудени жабки, златни гущерчета и сребърни змийки, па започнала да ги милва нежно и да ги нарича с най-галени имена.

— Бабо, мила бабо, имаме си гостенка от Горната земя — една много-много добра какичка! — похвалили ѝ се най-напред с голямата новина зарадваните животинки. Сетне в шумна надпревара започнали да сипят топли думи за девойката, която през това време стояла ни жива, ни мъртва от свян в най-тъмния кът на стаята.

— Тя ни довери като на сестрици неволята си, която я довела в нашата долина... — заквакали изумрудените жабчета с екливите си гласчета.

— И ни нарече „какени приятелчета“ и „какени душички“... — догонили ги златните гущерчета.

— И ни попари трици, почака да изстинат, па чак тогава ни нахрани сладко-сладко, като раздели по равно храната ни в нашите тепсийки, както правиш всякога ти, бабо... — не закъснели да се вредят с похвала към гостенката и сребърните змийки.

Едновременно с тях над главата на старицата забръмкали със същата доброжелателна припряност бялото, червеното и зеленото бръмбарче — пратеничетата на потока, фурната и младото ябълково дърво. Всяко от тях разказало най-подробно на беловласата старица какво е направила дъщерята на говедаря там. През всичкото време старата жена само слушала и слушала, като все мълчала и мълчала, та притихналото в тъмния ъгъл момиче напразно се мъчело да разбере по

нещо дали тя се радва, или не на това, което чува... Едва когато веселата врява на развълнуваните животинки стихнала, бабата пошепнала:

— Добре, добре, бабини хайванчета — сладко какичка си е надробила, сладко баба ще ѝ даде да си кусне; мекичко си е постлала, на мекичко баба ще я постави да си легне!...

Накрая бабата се изправила, кимнала мило на гостенката да се приближи до нея, обгърнала я от главата до краката с топлоструйните си очи, па ѝ рекла кротко:

— Девойко, ти чу какви хубави работи ми разказаха за тебе моите храненичета, както и пратениците на потока, фурната и любимата ми ябълкова фиданка, сега е твой ред да си поискаш нещо за отплата... Хайде, говори, момиче, какъвто дар си пожелаеш, ако мога да ти го дам, такъв ще получиш, че при нас отколе е така: на доброто връщаме с добро; на злото се отплащаме и ние със зло!

Ала вместо да се полакоми и да си поиска от старицата скъпи, прескъпи дарове — било товар жълтици, било накити от драгоценни камъни или златотъкани одежди, — дъщерята на говедаря свела надолу дългите си мигли и отвърнала с шепот:

— О, бабо, не съм направила нищо повече от това, което всеки друг човек със сърце би сторил, за да мисля, че ми се полага награда... Аз съм момиче селско, момиче бедно, зная що е и заждняла за влага нива, и какво е глад, и колко сладка е дори една ябълка за морните люде след благословен труд в пек и зной на полето. Можех ли тогава да не пусна водите на потока към петимните за влагата му ниви и градини? И щеше ли да ме остави сърцето да отмина без помощ нападнатата от гъсениците млада ябълка, когато на нея тепърва ѝ предстоеше да ражда сладки плодове и години наред да подслажда с тях умората на работните люде?... Не, бабо, нищо не съм сторила за награда!

Но като видяла отново нишката от вретеното си, която чезнела зад запретената врата, младата предачка си спомнила за неизпремената вълна на търговеца, останала горе при сухия кладенец, па току добавила плахо:

— Ако пък си рекла все пак да ми направиш някаква добрина, по-голяма добрина от тази да ми върнеш час по-скоро вретенцето, което виждам, че се намира сега хей в оная стая, не искам!...

Мъничкото желание на бедната девойка развълнувало до сълзи бабата.

— Златно сърце имаш ти, момиче, златно! — рекла тя със задавен от умиление глас. — Ето защо, преди да те пусна да се върнеш с вретеното си отново на Горната земя, ще те направя и тебе златна от главата до краката — да слисаш мало и голямо с хубостта си!

Подир тия думи бабата призовала младата предачка близо до себе си, сложила ръка върху главата ѝ, изрекла властно:

— Затвори очите си, девойко, и не ги отваряй, колкото и да ти се иска да сториш това, докато аз самата не ти кажа кога отново да погледнеш; иначе зле ще си изпатиш!

Момичето затворило послушно очи.

Същия миг старата жена я хванала за десницата и гостенката начаса потръпнала от страх, тъй като усетила, че я повели право към стаята със стоманените врата, зад които вече знаела какво има... „Майчице, та нали утринните лъчи на слънцето ще ме превърнат на пепел, веднага щом вляза при тях — защо бабата ме отвежда там!...“

Но добротата в очите на нейната водачка, която изплашената девойка виждала още под затворените си клепки, прогонила бързо страха ѝ.

„От човек с такива добри очи не бива да чакам нищо лошо...“ — казала си тя и продължила да върви покорно със старицата.

IV

Дъщерята на говедаря не се излъгала и сега.

Щом стоманената врата на забранената стая хлопнала зад гърба ѝ, вместо да я жарне очакваният огън и жупел, срещу нея лъхнала такава нежна топлина, сякаш изведнъж я били отвели в гора, току-що галната от първите лъчи на изгрева. В същото време — незнайно откъде долетели — край нея и над нея зазвънели възторжените песни на безброй невидими птици, с които крилатите певци от Горната земя посрещат всяко утро появяването на животворното слънце. И сред този сладкогласен птичи хор скоро прозвучал и гласът на бабата:

— Всемогъщи слънчеви лъчи, животворни утринни лъчи, гостенката ми с чудодейната си сила погалете, с омайното си злато от главата до краката я посипете! — зашепнала тя с дълбок, властен шепот. — Нека от днес нататък до сетния си дъх заради златното си сърце това момиче като звезда Зорница да сияе и докато живот живее, с вашата омая да грее!...

Старата жена изрекла повелята си към затворените в стаята утринни лъчи на слънцето три пъти. Едва тогава подръпнала отново ръката на девойката и двете излезли мълчаливо навън.

— Вижте, вижте, нашата мила гостенка от Горната земя станала златна от главата до краката!... — заквакали удивено първи с едното появяване на момичето при тях изумрудените жабки.

— И цялата сияе като звезда... — задавили се от възторг след жабките златните гущерчета.

— И косите ѝ греят като слънцето, когато то слиза в нашата долина... — присъединили тънките си гласчета в радостната врява и сребърните змийки.

По същото време бабата разрешила на девойката да отвори очи. Така момичето самичко видяло това, за което продължавали да писукат удивените изумрудени жабки, златните гущерчета и сребърните змийки... Цялата стая, преди потънала в мек сумрак, сега сияела навред в такава ярка светлина, сякаш вътре бил лумнал пожар. И

смаяното момиче тутакси се убедило с разтупкано от вълнение сърце, че тази буйна светлина струела от него, защото старицата наистина го била превърнала в златно девойче...

— Вземи си и вретенцето, момиче! — не оставила бабата младата предачка да се диви дълго на златния си образ, като пъхнала в ръцете ѝ вретеното, заради което тя слязла чак в чудната подземна долина. — Взех го дървено, връщам ти го златно и вълшебно!

— А какво е вълшебството му, бабо?

— Това ще разбереш сама, девойко, когато се върнеш на Горната земя... Постави тогава там вретенцето върху недопредената вълна на търговеца, изречи: „Преди, вретенце, преди, къделите под тебе на тънка прежда превърни!“ — и ще видиш що ще стане. А сега е време да се разделим, баби, ти си иди, откъдето си дошла, а аз ще се върна при утринните лъчи на слънцето, за да ги подготвя за изгрева. Ала ти не се безпокой: докато горе не бъде изпредена и последната къделя, няма да ги пусна да изгреят!...

Макар да чула от подземната баба, че тя нямало да позволи на слънцето да изгрее, преди вретеното да е изпрело до влакънце недопредената вълна при кладенеца, и с цялото си сърце да вярвала на думите ѝ, щом стъпила на сребърната, пътечка, девойката начаса препуснала с все сила към Горната земя. Теглели я нататък родното селце, бащиният дом, мама, татко. Горяла и от нетърпение колкото се може по-скоро, според препоръката на бабата, да опита горе новата, още непозната за нея вълшебна сила на вретенцето си... Ала когато стигнала до спасената от гъсениците ябълка и рекла да я отмине само с едно махване на ръка за сбогом, благодарната фиданка зашумяла буйно с новите си листа, размахала развеселените си клони и спряла спасителката си:

— Хей, девойко, отбий се при мене! — провикнала се тя към забързаната дъщеря на говедаря. — Не ме отминавай, преди да си получила отплатата ми за доброто, което ми стори!

— Не виждаш ли, мила ябълчице, че вашата баба вече ме е наградила от щедро по-щедро за малкото добро, дето направих и на тебе, и на фурната, и на потока? — цъфнало в щастлива усмивка златното лице на момичето, когато спряло при фиданката, върху най-долния клон на която вече руменеел един самотен плод, нейната първа

рожба. — Малък ли е нейният дар, та и ти да ме награждаваш с други дарове?

— Виждам, как да не виждам, баба те е направила заслужено цялата златна заради златното ти сърце, ала погледни и ти каква румена рожба си имам благодарение на тебе, девойко... — не отстъпила признателната ябълка. — Мога ли да оставя такава добрина без награда, след като при нас е закон за всяко добро да заплащаме с добро и на всяко зло да връщаме със зло — нима ще ме оставиш само аз да не изпълня този закон?

— Е, щом е такава работата, няма да откажа подаръка ти — не се противила повече дъщерята на говедаря, защото вече едва се сдържала да не полети отново към Горната земя, дето я чакала недовършената вълна.

Но когато признателното дърво ѝ предложило да си откъсне за подарък не какво да е, а неговия единствен плод, девойката от изумление тозчас се заковала на място:

— Какво говориш ти, мила ябълчице, добре ли те чух? — провикнала се тя, забравила на минутата всичко, което я теглело да бърза към кладенеца. — Как мога да те лиша от първата ти рожба, та ти още не си ѝ се нарадвала както трябва... Не, не, само това не ме карай да направя, сърцето ми не дава да го сторя!

Ала фиданката не я оставила:

— Ако само заради мене отказваш да приемеш подаръка ми, напразно се вълнуваш, момиче — настояла тя. — Ние, ябълките, мила, не раждаме плодовете си да им се радваме сами, а да доставяме с тях радост и наслада на хората, затуй откъсни си с леко сърце първия ми плод, че той е вълшебен... Хайде, послушай ме, няма да сгрешиш, с неговата чудодейна сила на Горната земя ще радваш и зиме, и лете не само себе си, но и безброй други люде — поне за тях го вземи!

И щом девойката отстъпила и откъснала за подарък ябълката, фиданката начаса ѝ разказала какво трябва да стори горе с нея, за да я накара да покаже вълшебната си сила:

— Когато се прибереш в къщи, вземи едно върбово кошче и наближи ли да пропеят първи петли, положи на дъното му моя дар. След туй покрий кошчето със свилена покривка, изтъкана от тебе, прости ръцете си над покривката, па изречи бавно три пъти: „Ябълчице, ябълчице, сама-саменичка те оставям тука в полунощна

доба, докато съмне, сто да станете!“ Сетне си легни и погледни в кошчето чак на заранта. Всичко, каквото намериш тогава в него, халал да ти е — от сърце ти е дадено, от сърце го раздай и ти, комуто щеш, само моя първи плод пази като очите си, че без него чудото в кошчето няма да се повтори... А сега щастливо ти завръщане на Горната земя, девойко!

И младата предачка, която през цялото време на разговора стояла сякаш на тръни от тревога за останалите при кладенеца недопредени къдели, хукнала отново по сребърната пътечка към тях. Докато препускала по посоката на следващия завой, девойката все се заричала: „Няма повече да се отбивам никъде; ще спра чак на Горната земя...“ Ала сърцето ѝ, заради което подземната баба я превърнала на златно момиче, не намерило сили да отхвърли нито молбата на фурната, нито настояването на потока, които също не дали дума да се издума да ги отмине, преди да ѝ са се отплатили и те за сторените им от нея добрини. Така тя въпреки заричанията си спряла и при фурната, и при потока.

Фурната ѝ подарила за отплата топка тупнало тесто, завито старателно в едно бяло като сняг похче. И когато видяла с какви недоумяващи очи момичето погледнало тестото, което могло да стигне едва за една курабийка, побързала да му обясни:

— Не се чуди, момиче, че за голямата добрина, която направи на мене и на работниците, които храня, сега ти се отплащам само с тази шепа тесто!... То наистина на очи е нищо и никакво, ала щом се върнеш у дома, сложи го по петляно време в най-дълбоките ви нощви, покрай го с похчето, в което ти го давам, па изречи: „Тесто, тесто, шепа те оставям, до утре нощвите да напълниш!“ — и на заранта ще видиш какво е станало... Същото чудо ще се повтаря, колкото пъти пожелаеш, само ако не загубиш похчето, затуй пази го като зениците на очите си и никога не го оставяй без толкова тесто, колкото сега има в него. Правиш ли това, нито твоето семейство, нито близките ти, докато живот живееете, няма да познаете що е глад — всякога на софрата ви ще има хляб, бял като симид, мек като душа!...

А потокът дарил благодетелката си с кратунка, пълна догоре само с бистра водица, като на свой ред и той не закъснял да ѝ разкрие, че подаръкът му, макар да е скромнен наглед, също има чудодейна сила:

— С тази вода, девойко, на Горната земя ти ще можеш да излекуваш от всякакви болести и люде, и животни, като напръскаш болните с по две-три капчици от нея, нищо друго не се иска, за да станат те начаса по-яки от дрян! — избълбукал гордо той, когато момичето поело подаръка му. — Ала запомни едно: водата в кратунката никога няма да се свърши, колкото и да я разливаш, нито пък някога ще загуби вълшебната си сила, само докато в гърдите ти тупка доброто сърце, с което ти дойде в нашата долина. Затуй пази сърцето си като от огън да не го навестят никога зли мисли и лоши желания, та дълго-дълго да ръсиш навсяде в твоя край здраве и радост!... Е, казах ти, момиче, каквото имах да ти казвам, вече можеш да си вървиш при своите!

И потокът забълбукал весело към нивите и градините, доволен, че е успял като всички други в подземната долина да се отплати и той на добродетелката си за доброто ѝ с добро. Не закъсняла да препусне пак с все сили по сребърната пътечка загрижената за недопредените къдели млада предачка. Затуй, щом стигнала дъното на сухия кладенец, девойката веднага започнала да се катери нагоре към изхода му, който за нейна радост продължавал да глъхне още в дълбок нощен мрак...

V

Докато се борела с препятствията по стръмния път за Горната земя, дъщерята на говедаря мислела по-малко как да се справи с тях, отколкото за това, какво ще стане, когато излезе от кладенеца... Ще намери ли на мястото им недопредените къдели и готовите кълбета прежда? Ще успее ли вретенцето с вълшебната си сила да изпреде всичко навреме? Ще смогне ли добрата подземна старица наистина да задържи долу слънцето, преди горе и последното влакно вълна да се е превърнало на прежда, и така да излезе победителка в облога с търговеца?... Ето защо, когато се показала капнала от умора, из кладенеца, младата предачка, преди дори да си поеме дъх, най-напред изтичала в храстите да види там ли са вещите ѝ.

Имала късмет: и чувалът с недопредените къдели, и кълбетата готова прежда си стоели там, както ги била оставила. Тогава — пак без да се бави нито миг — девойката изтърсила къделите на земята, положила вретенцето върху тях, па ни жива, ни мъртва от страх и вълнение изрекла с разтреперан глас поръчаните от подземната баба думи:

— Преди, вретенце, преди, къделите под тебе на тънка прежда превърни!...

И скоро, много скоро момичето разбрало, че напразно се е страхувало. Още думите ѝ не успели да заглъхнат в пущинака, и пред очите ѝ се заредили кое от кое по-удивителни, по-неочаквани чудеса.

Най-напред вретенцето засияло над белите къдели така, сякаш върху тях изневиделица паднала огнена звезда. Сетне то се размърдало като живо, изправило се самичко нагоре. Накрая изведнъж започнало да се върти тъй главоломно, че на предачката чак свят се завил, докато гледала как вълната под вретенцето се стапяла като напечена от слънце пряспа и се превръщала на прежда — всичката еднакво усукана, всичката еднакво тънка. Едновременно с това нечий невидими ръце подхващали чевръсто готовата прежда, намотавали я на големи

кълбета и тутакси захвърляли кълбетата към изумената девойка, като че ли потулен в мрака палавник я замерял с едри снежни топки.

Тази весела надпревара между златното вретенце, което изпридало къделите, и невидимите ръце, които намотавали преждата, секнала чак тогава, когато в краката на момичето тупнало последното кълбо, погълнало в себе си последното влакънце вълна на последната къделя. И щом станало това, златното вретенце помръкнало, олюляло се още няколко пъти като пияно от умора, па се строполило на тревата отново неподвижно, каквото било, преди да започне преденето на къделите.

Омагьосана от видяното чудо, младата предачка не се помръднала дълго време от мястото си. Изправена до каменния пръстен на кладенеца, тя гледала захласнато ту притихналото вретенце, ту купчината кълбета с готовата прежда и докато замъглените ѝ от щастие очи ронели радостни сълзи, устните ѝ шепнели тихо:

— Ех, бабо, добричка бабо, защо не си сега при мене да обсипя с целувки чудодейните ти ръце, които дариха с такава невиджана и нечувана вълшебна сила милото ми вретенце!... Никога, никога няма да забравя добрината ти, бабо!

И кой знае благодарната девойка докога щяла да стои така неподвижно до сухия кладенец, ако в туй време от неговите тъмни глъбини не изхвъркнал разтревожен вик:

— Не се помайвай, девойко, не си погубвай младините сега, след като вече почти си спечелила облога!... Хайде, момиче, събери по-скоро кълбетата и бягай в къщи, че търговецът те чака там с ококорени към страната на изгрева очи! А и слънцето няма да се забави, нали вълната е изпредена... — викал от бездната глас, в който дъщерята на говедаря познала гласа на подземната старица.

Нейните думи, пълни с грижа и тревога, стреснали девойката. Тя събрала набързо готовата прежда, напъхала я чевръсто в празния чувал и припнала като златна сърна в предутринния сумрак право към дома си, където наистина вече я чакал търговецът.

— Погледни, спечелих облога, богати човече: вълната е изпредена до последното влакънце! — викнала предачката с едното влизане при него и изтърсила гордо-гордо кълбетата в краката му.

Същия миг единственият прозорец на стаята пламнал от пожара на изгрева и в тъмната соба нахълтали първите утринни лъчи на токущо изгрялото слънце. Весели, закачливи, едни от тях затрептели игриво като златни зайчета по белите стени. Други се сборичкали в косите на златното момиче. Трети напръскали със златото си зениците на сините ѝ очи. А четвърти — най-палавите, най-ярките — се втурнали да целуват лицето ѝ. И младата предачка засияла сред лумналата в светлина бедна стая с целия си чар на дарената ѝ от подземната баба хубост, като че ли самото засмяно слънце се било търкулнало там.

Докато ставало всичко това, търговецът стоял срещу златното момиче като гръмнат. Пулел очи ту към сияйната хубавица, сякаш родена от лъчите на изгрева, ту към донесените от нея кълбета с тънка-претънка прежда. Мръщел страдалчески лице, колчем посягал за кесията си с обречените на победителката сто жълтици, и все не знаел за кое повече да съжалява — за златото или за омайната предачка пред него. Затуй само въздишал издълбоко, триел с длан оросеното си от студена пот чело и току мърморел под носа си:

— Ох, защо проклетото слънце тая заран се забави толкова много — да беше изгряло като друг път рано, сега хем жълтичките ми щяха да си останат при мене, хем тази сръчна в работата красавица щеше да ми робува без пари цели три години!... Ама на — имало глава да пати!

Накрая той въздъхнал за последен път дълбоко и подхвърлил към златното момиче кесията си с такова изкривено от болка лице, сякаш ѝ хвърлил в краката не сто жълтици, а изтръгнатото си сърце. След туй събрал набързо в чувала кълбетата изпредена вълна, излязъл като пребит на улицата и се заклатушкар към хана, та там да удави мъката си с люта ракия.

Мълвата за станалото през нощта чудо с прославената предачка била вече обходила, кажи-речи, цялото село. И когато търговецът напуснал къщурката на говедаря, нататък се запътили на тумби, на тумби любопитни мъже и жени, всички петимни да зърнат с очите си златното момиче, да си поговорят с него. Така целия този ден девойката посрещала и изпращала гости. Ала каквото и да правела, с когото и да разговаряла, умът ѝ бил все в подаръците, които си донесла от подземната долина. Искало ѝ се по-скоро да мръкне, по-бързо да настъпи петляно време, за да изпробва и тяхната вълшебна сила. Затуй

момичето често-често пробягвало нетърпеливо ту до прозорчето, ту навън пред вратите и току заничало към слънцето — няма ли вече да се стъмни.

Най-сетне слънцето поръсило със златото си далечната синева на запада, търкулнало се кротко като уморено дете в люлка зад най-високия връх.

Мръкнало.

Гостите на златното момиче започнали един подир друг да се разотиват. Не закъснели да се приберат за сън и родителите на девойката. Тогава тя, макар предната нощ да не била дремнала нито миг, тозчас скочила пъргаво на крака:

— Ех, най-послед дойде време да проверя вълшебната сила на още някои от подаръците, с които ме дариха моите подземни приятели! — пошепнала си дъщерята на говедаря. — Тази нощ ще видя какво може подаръкът на милата ябълкова фиданка...

Сетне момичето изприпкало на пръсти в обора, където още през деня било зърнало да се търкаля захвърлено от баща ѝ дълбоко върбово кошче. Взело кошчето, изтупало прахоляка от него и го пренесло в стаята си. Положила нежно на дъното му първия плод на ябълковото дърво и както била поръчала фиданката, покрила кошчето с голяма свилена покривка, изтъкана преди време саморъчно от сръчните ѝ ръце. След туй угасила виделото, простряла златните си длани над покривката и с разтупкано сърце изрекла бавно, тържествено три пъти научените от ябълката думи:

— Ябълчице, ябълчице, сама-саменичка те оставям тука в полунощна доба, докато съмне, сто да станете!...

Щом изрекла за трети път тези слова, грохналата от умора девойка веднага си легнала. „Нали до утре сутринта не бива да поглеждам в кошчето, нека поне дотогава се наспя, че така и по-неусетно ще дочакам утрото!“ — промърморила тя, докато затваряла натежалите си за сън клепки. Ала преди сънят да я обори, откъм покрития кош до слуха ѝ долетели ненадейно чудновати звуци, които прогонили дрямката ѝ, накарали я да наостри уши.

Най-напред от вътрешността на върбовото кошче се разнесъл нежен пукот, като че ли там някой захванал да пече в решето пуканки. Миг по-късно цялата стая се изпълнила със сладкия мирис на току-що цъфнали ябълкови дръвчета. Подир това забръмкали незнайно откъде

долетели невидими пчелини, запели в захлас кръшни песни незрими птици и на изуменото момиче тозчас се сторило, че са го пренесли с леглото му под цъфналите дървета на овощна градина през пролет...

— А-ха, досетих се: вече са цъфнали дръвчетата, които до утрото ще напълнят кошчето с ябълки — и сега дъхтят ли, дъхтят, милите! — пошепнала си радостно дъщерята на говедаря, па изведнъж решила: — Не, няма да спя, не бива да пропусна в сън такова чудо!

Но отмаляла от безсъние, зашеметена от магията на пролетния лъх, изпълнил изведнъж стаичката ѝ, унесена от приспивното жужукане на невидимите пчели и ромоленето на птичите песни, тя забравила скоро заканата си. Затворила неусетно очи и начаса заспала като мъртва. Спала така непробудно чак до зори. А когато лъчите на изгрева я събудили и с едното стъпване на крака махнала свилена покривка от кошчето, пред още сънения ѝ поглед грейнала с целия си чар гледка, която надминала всичките ѝ очаквания... Там, където по петляно време оставила един-единствен плод, първата рожба на спасеното от гъсениците ябълково дръвче от подземната долина, сега дъхтели сладко-сладко още сто едри ябълки. Всичките били зрели-презрели, всичките ухаели на горски мед, всичките руменеели като бузиците на щастливо заспало дете — само се пресегни и хрупкай, момиче, колкото ти душа иска!...

Младата предачка така и направила. Взела си от кошчето най-горната ябълка, схрускала я. Харесала ѝ много, та повторила, потретила. След туй викнала родителите си, нагостила със сладките плодове и тях. А щом летният зной задъхтял над селото, златното момиче отделило от кошчето подаръка на подземната ябълкова фиданка и както му била поръчала тя, скрило първата нейна рожба под възглавницата си. Сетне прехвърлило останалите зърна в една кошница, па ги отнесло всичките на полето, където ги раздадо с щедраръка на уморените от жегата работни люде. И когато те изяли с наслада сочните плодове, начаса се почувствували тъй бодри, сякаш дъщерята на говедаря не ги била почерпила само с ябълки, а наляла в изсъхналите им от зноя устни по глътка жива вода.

— Сполай ти, момиче, от добро да не се куртулиш! — благославяли я старите баби и дядовци.

— Сладко като твоите ябълки ергенче със сватовници на портите ти до довечера да потропа... — пожелавали ѝ със звънък смях

ободрените невесты и девойки.

Същия ден се случило така, че на връщане от полето, близо до селото, момичето настигнало баща си. Сутринта весел и усмихнат до уши от сполуките на дъщеря му, сега старият селски говедар крачел самичък по прашния път с такова загрижено лице и с толкова мъка в очите си, като че ли цялото човешко страдание в света се било сгромолясало върху слабите му плещи.

Жив да го оплачеш, само като го погледнеш!

— Татко, защо си така оклюмал, защо си тъй посърнал, какво се е случило с тебе? — изтичала изплашената девойка при него със свито сърце и подкосени крака. — Болен ли си, беда у дома ли ни е споходила, докато бях на полето? И защо се връщаш сам, къде са говедата — да не би нещо те да са пострадали?

— Позна, дъще, селските говеда не можах да опазя и ако до час-два не ги спаси някакво чудо, преди да мръкне, всички ще измрат! — изхлипал старият човек и сякаш досега чакал само някой да го заговори, за да изплаче мъката си, разказал ѝ на един дъх: — Самичка знаеш, че макар да имахме заради тебе такава голяма радост в къщи, изкарах и тая заран рано-рано селската черда на паша. До пладне добичетата бяха като всеки друг ден весели, ящни, да ти е драго да ги гледаш как хрупкаха. Но щом дойде пладне — отровно ли биле бяха яли, люти мушици ли бяха ги нажилили! — всички изведнъж клюмнаха, натръшкаха се като посечени под Алипиевия дъб и сега лежат там ни живи, ни мъртви, попарени от незначайна болест. Дишат тежко, берат душа... Ох, ще измрат добичетата, дъще — не знам тогава с какви очи ще гледам хората, дето не опазих стоката им; иде ми в земята да потъна от срам и мъка!

Ала чудно — дъщеря му, любимата му дъщеричка, която друг път се обливала в сълзи при всяка негова несполука, сега не показала с нищо, че неволята на баща ѝ я е натъжила. Нещо повече: когато бащата свършил разказа си и целият се разтърсил от недоизплаканата мъка в гърдите му, девойката засияла, плеснала радостно с ръце и се провикнала весело с все глас:

— Та това е чудесно, татко, така ще мога още днес да проверя вълшебната сила и на подаръка, който ми даде подземният поток... Ех, ако излязат верни думите му, в селото ни вече няма да има нито болен човек, нито болно животно!

— Какво говориш ти, мари дъще, полудя ли, що ли? — изумил се говедарят от радостта на дъщеря си. — Хорската стока гине, мене огън ми гори на главата, а ти — чудесно било, за някакъв си поток бълнуваш... Какво ще ми помогне твоят поток на болните говеда?!

— Потърпи малко, татко, и сам ще видиш всичко... А сега се върни и ме чакай при добичетата, пък аз ще изтичам до дома да взема каквото трябва и веднага ще дойда при тебе!

Златното момиче припнало пъргаво към къщи да вземе кратунката с водата от подземния поток. Тръгнал послушно по посока на Алипиевия дъб и обърканият говедар, като из пътя сам не усетил кога промърморил с надежда:

— Откакто момичето ми се върна из подземната долина, то ни слиса с такива чудесии, че защо наистина да не помогне с някакво ново чудо и на хайванчетата... Ох, дано, дано стане това!

И с тази плаха надежда в какърното си сърце бащата се върнал отново при болните добичета, където скоро дотичала запъхтяна и дъщеря му.

Щом видяла грозната гледка на повалените от неznайната болест черда говеда, девойката само дето не изплакала на глас от жал и мъка. Ала се насилила, преглътнала сълзите си и като извадила запушалката от кратунката, започнала да ръси ред по ред натъркаляните животни. И когато напръскала с донесената от подземната долина вода последната болна крава, чудото, което ѝ предрекъл потокът, станало... Добичетата изведнъж се оживили, раздвижили се. В помръкналите им погледи засвяткали искрици живот. Едрите им снаги потреперели ситно-ситно, като да отърсят от себе си страданието, изправили се самички на крака и се разпръснали навред по широката поляна край Алипиевия дъб. Миг по-късно пасбището зашумяло от милите звуци, които се чуват сред всяко здраво стадо, залисано в паша.

— Хруп-руууп-хруп! — щипели сладко с влажните си муцуни дъхавата трева оздравелите животни и току помахвали весело дългите си опашки.

— Дон-дааан-хлоп-дон! — ромолели безспирно като камбанки медните хлопатари на яките им шии.

Окуражена от чудесата, които били сторили досега позлатеното от бабата вретенце, първият плод на ябълковото дръвче и водата на потока, дъщерята на говедаря още на пасбището решила през нощта на

същия ден да провери силата и на последния подарък, който си донесла от подземната долина — тестото на фурната...

Щом настъпило петляно време и като се убедила, че другите у дома са заспали, както предната нощ, тя пак се измъкнала тихомълком навън. Отишла на пръсти в мутвака, намерила дълбоките нощви, в които си месели кукурузника, пренесла ги безшумно в собата си. Там поставила тестото на подземната пещ в средата на нощвите, покрила го със същото месалче, с което то било завито още долу, и притихнала в тъмното. Зачакала търпеливо да се обадят първите петли. И когато техният петел, най-ранобудният в селото, събудил с припрения си зов останалите петли в селото, девойката крачнала към нощвите. Простряла длани над месалчето и изрекла задъхано думите, които според фурната трябвало да извикат наяве вълшебната сила на нейния иначе прескромел подарък:

— Тесто, тесто, шепа те оставям, до утре нощвите да напълниш!...

Още развълнуваната девойка не издумала докрай поръчаната от фурната повеля към тестото, месалчето, с което то било покрито, взело изведнъж бързо да расте, да се разширява на всички страни. И доскоро мъничкото като длан месалче станало толкова голямо, че покрило плътно-плътно от край до край целите нощви.

— Е, ясно е, армаганът на фурната не иска да го гледат, докато не е свършил всичката си работа... — засмяла се девойката. — Нищо, таман така до сутринта ще се наспя хубавичко!

Но когато момичето притихнало в завивките си и дрямката била вече докоснала с магията си клепките му, както предната нощ откъм кошчето, така и сега откъм нощвите се разнесли нови, чудновати, ала все пак близки, познати звуци, които един подир друг ѝ подсказвали онова, което ставало там, в нощвите, под донесеното от подземната долина месалче.

И дъщерята на говедаря останала да будува.

Започнало се с морна моминска песен по жътва, долетяла в среднощния покой на стаята сякаш през девет планини. В тази далечна песен — тиха като бръмкането на вретено и сладко лейна като ромона на бистроструен чучур — невидимо момиче молело слънцето да се потули в облак, бялото му лице да не опърли, че след заник на извора ще го посрещне лудо-младо, първа севда.

„Жънат нивите и жътварките пъдят умората си с песни... — трепнало в догадка сърцето на сгушената в завивките си девойка. — Ох, колко, колко пъти и аз съм правила същото по чуждите ниви!“

След туй — пак така приглушено — в собата се разнесло, напевното скрибуцане на тежко натоварени коли по неравни коловози.

„Ожънали се вече житото, сега превозват снопите...“ — досетила се отново дъщерята на говедаря.

А след настъпилата краткотрайна тишина екнала весела, врява на воденичарско кречетало, сподирена от тътена на раздвижени мливарски камъни.

„Мелят, брашното вече мелят!“ — само дето не извикала от радост девойката.

И унесена в този приспивен шум, познат добре на всички бедни люде, които някога са млели оскъдното си зърно по някогашните малки речни воденици, младата предачка неусетно заспала щастлив, дълбок сън... Девойката се събудила, кажи-речи, със самото слънце. И първото нещо, което направила, щом отворила очи, било да изтича до нощвите и да махне покривката от тях. А какво видяло там изуменото момиче, още преди пладне научило цялото село, защото тоя ден на много софри в сиромашкото селце дъхтели за първи път бели погачи, всички омесени от тестото, с което били пълни догоре нощвите в дома на селския говедар.

VI

Славата на невиджаните и нечуваните дотогава чудеса, които станали в къщурката на говедаря, сгушена под двата вековни бряста, прехвъркнала бързо границите на селцето. За тях заговорили скоро мало и голямо, богати и бедни из целия край. Мъже и жени, момци и девойки, старци и баби си ги предавали от уста на уста... Щом само се съберели някъде повече жени, те начаса отваряли дума за златното вретено на говедарската дъщеря, което могло да превърне за един ден в тънка прежда цяла планина вълна. Децата си предавали със затаен шепот чутото за стоте ароматни, сладки като мед ябълки, които непознатата какичка намирала всяка сутрин във върбовия си кош и до пладне всичките ги раздавала с щедра ръка на малчуганите от нейното село. Мъжете по кръчмите и мегданите не се уморявали да разказват за чудесиите, които правела с болните люде и животни водата в кратунката, дето потокът от подземната долина подарил за отплата на младата предачка. Сиромасите пък, колчем посягали да си чупнат от кукурузника на скромните им трапези, толкова пъти въздишали издълбоко за тестото в нейните дълбоки нощви, от което хората в селото й всеки ден си пекли бял като сняг и дъхав като симид хляб. А момците — ах, нямало млад човек в нито една страна, където вече била достигнала славата на златното момиче, комуто сърцето да не пламтяло като запалена борина от копнеж поне веднъж да зърне с очите си наяве прославената хубавица!

И ето през есента на същата година пред къщичката на девойката под големите брястове спрели едновременно три жениха, трима задъхани от желание да спечелят сърцето на златното момиче момци. И тримата луди-млади, и тримата от хубави по-хубави... Първият бил царски син; вторият — синът на нашия стар познайник, търговеца, който загубил облога с младата предачка; а третият — ратай от селото на хубавицата.

Царският син, облечен в сърма и коприна, натруфен от главата до краката с драгоценни висулки и дрънкулки, пристигнал в златна

каляска, теглена от дванайсет бели като сняг коне. Съпровождали го все отбор царедворци — и те потънали в пъстроцветни одежди, и те накачулени със скъпи украшения. Влизането им в селото било известно от тържествените звуци на девет златни фанфара, надувани до пръсване от девет дебелобузи вестители.

Синът на търговеца дошъл с още трима други търговчета, всички яхнали охранени жребци. По гривите и опашките на конете им се развявали на гъсто, на гъсто яркоцветни панделки и пискюлчета, а върху сърмените им седла звънели в надпревара безброй позлатени звънчета. И макар денят да бил слънчев, зноен, момците до един се обливали в пот под скъпите си нови шуби, разкопчани от горе до долу, за да могат хората да зърнат дебелите златни верижки на големите им като паници часовници. Така де — нали девойката трябвало от пръв поглед да види, че за ръката ѝ са дошли не някакви си бедняци, а тежки търговци, богати люде.

Третият жених, ратаят, спрял пред вратите на моминия дом сам-саменичък. На калпачето му дъхтяла росна китка, свита от цветя, набрани в най-потайната горска поляна, където момъкът често-често разговарял със звездите за златното момиче. Под тънките му гайтанвежди пламтели от обич две очи черни череши, тъмни като нощ. А цъфнела ли усмивка на алените му устни, зад тях начаса засиявали два низа бисер-зъби. Други никакви труфила си нямало ратайчето — нито паунови пера в косите, нито тежки пръстени с драгоценни камъни на пръстите, нито златни дрънкулки и висулки по бялата му като пряспа памучна риза... Пръв, както било по ред и закон, в дома на хубавицата влязъл със свитата си най-личният жених, царският син.

Засиял в багрите на златотъканите си одежди като паун, той огледал високомерно всичко в малката стая на девойката — одърчето ѝ с чистите покривки, бялото перденце на прозорчето, пръстения под, застлан с китена черга. Смръщил с досада вежди пред трикракото столче, където го поканила да седне светналата от радост майка на момата. Дори се накарал да побегне от бедния дом, когато старата стопанка сложила софрата и върху нея не зърнал нито едно златно или сребърно блюдо, а само глинени паници и дървени лъжици... Ала в туй време вратата скръцнала и в стаята се появило тихичко, сякаш не стъпвало на земята, златното момиче. И омагьосан от слънчевия чар на влязлата девойка, царският син тозчас ослепял за сиромашията в

нейния дом. Не могъл вече да откъсне удивения си поглед от изрязаните като че ли с пара вишневи устни, от омайната белота на спотаилите се под тях бисерни зъби. Започнал да гледа без насита само дългите до кръста тежки плитки на златните ѝ коси, стройната ѝ като тополка златна снага. А когато погледите на двамата се срещнали и надменната студенина в очите на принца се стоплила в лазурната топлота на девойкините очи, той не изтраял повече. Скочил на крака, стигнал с един скок до момичето, хванал ръцете му с разтрепераните си от възнение ръце, па изрекъл наведнъж с бълбукащ от възхита и обич глас:

— Девойко, бях слушал безброй похвали за твоята хубост и те ме доведоха тука, в това забутано сред планините село, в твоя беден дом. Но което сега виждат очите ми, надмина хилядократно всичко, що очаквах да видя... Мястото на неземна красавица като тебе момиче не е в тая съборетина, сред тази сиромашия — ела с мене в двореца ми като моя любима жена! Там ще те облека в одежди, по-нежни от най-нежния ти блян; ще те даря щедро с неவிждани и нечувани драгоценни накити. Сто придворни дами ще дебнат всяко твое желание от тъмно до тъмно, за да го изпълнят на минутата; най-прочутите готвачи в страната ще се грижат за ястията, които други сто прислужници и прислужнички ще ти ги поднасят в златни блюда... Ще дойдеш ли, девойко — каляската ми те чака навън?!

Ала омайните обещания на царския син, които биха накарали всяко друго момиче на нейно място да загуби ума и дума от щастие, не развълнували дъщерята на говедаря, не достигнали до сърцето ѝ:

— Господарю, сполай ти за похвалите, с които ме отрупа, поклон и за всичко, което щедро ми обеща, ако дойда с тебе в твоя дворец! Но и децата знаят, че всяко цвете вирее най-добре там, където за първи път го е галнало слънцето, където първен го е окъпала росата... — издърпала тя кротко ръцете си от пламналите длани на принца. — Ти сам видя, че съм сиромашко момиче, дъщеря на последния човек в селото. В тази съборетина, както ти нарече моя дом, съм родена, в това забутано сред планинските пуцинали селце съм порасла, не ми е мястото да живея в палати. Тука боднах първата китка в косите си, свита от цветята на моята моминска градинка, които самичка съм садила, сама поливала, та не бих ги сменила драговошно с никакви накити от драгоценни камъни. Тука познах сладостта на първия комат

хляб, спечелен с труда на собствените си ръце, и оттогава най ми е сладко яденето, което самичка съм си заслужила, самичка сготвила. Тука за първи път се показах на хората в нови дрешки, пак от мене ушити, от моите ръце със ситен бод украсени. Тука — ох, тука всичко ми е мило, всичко топли като слънчице сърцето ми и не бих го дала дори за сто най-лични дворци на света!... Затуй, господарю, няма да тръгна с тебе, търси си другаде лика-прилика!

И златната каляска, в която седнал с помръкнали очи сам-самичък напереният, преди да влезе в говедарската къщурка царски син, загромолила унило по обратния път за столицата...

Втори тръгнал към къщичката под двата вековни бряста да опита късмета си при златното момиче синът на търговеца. Надут като пуяк в подплатената му със скъпи кожи шуба, току пред прага на бедния дом той показал на приятелите си пълна с жълтици кесия и ухилен до уши, изписукал гордо:

— Ето го разковничето, с което ще накарам да затупти сърцето на хубавицата за мене! Ще видите, че като раздрънкам пред сиромашкинчето тези алтъни, то ще опули хей такива очи и ще тръгне подире ми като кученце... Е-хе, не току-тъй баща ми е прославен търговец, научил ме е да знам силата на златото — хо-хо-хо!

Така, уверен в победата си, богатият момък влязъл в къщата на девойката с тежки стъпки, с вирната глава. Но минало — не минало половин час време, и той, както първият натруфен жених, излязъл от дома на говедаря без невеста, за да поеме с клепнали уши по същия път, по който изчезнал и отхвърленият преди него царски син...

Последен отишъл при златното момиче ратаят — третият, най-бедният момък, който дошъл този ден под двата бряста с надежда да спечели сърцето му. Видял преди това сам как като мокри кокошки напуснали къщурката на говедаря двамата му богати съперници, докато се решил да влезе и той вътре, ратаят три пъти стигал до вратите на моминия дом и три пъти пред прага му се сепвал:

„Къде си тръгнал, бедняко — това момиче отблъсна царския син, не се помами от жълтиците на търговчето, та тебе ли ще вземе, дето и сваятна къща си нямаш, в която да го отведеш!... Връщай се, връщай, не е за тебе то!“

Ала и трите пъти сърцето му го отправяло неудържимо пак назад:

— Иди при севдата си, та макар само да ѝ довериш бляновете, които си бленувал за нея под звездите в гората! — пърхало то настойчиво в гърдите му всякога, когато побягвал от дома на девойката. — Нима ще ги оставиш да угаснат, без да ги е чула тя!

Най-сетне на четвъртия път момъкът влязъл в къщурката на говедаря и на един дъх разказал на златното момиче колко нощи осъмвал заради него буден в гората, загледан в звездите. Повторил му галените думи, които мълвял по това време там за него. Описал му безмерното си щастие, което го спохождало винаги, когато дори за миг вярвал, че някоя от звездите ще нашепне същите думи поне в съня на любимата му... Накрая въздъхнал издълбоко:

— Е, казах ти, каквото имах да ти казвам, сега мога да си отида, че да се надявам да избереш мене пред принца и сина на търговеца, не смея... Нали освен едно сърце, което те обича лудо, и двете ми голи работливи ръце нямам нищичко какво друго да ти обещаю!

Но дъщерята на говедаря не го пуснала. Пламнала като божур от възмущение, тя изтичала близо до него, хванала силната му десница и изумила всички, които я чули кога изрекла със задавен от щастие глас:

— Почакай ме, мили, и аз ще дойда с тебе... Твоето сърце, което ме обича, ще ме дари с щастие, що не се купува с пари, а работливите ти ръце никога няма да оставят гладен дома ни — какво повече мога да искам от тебе!

И след три дни златното момиче и хубавият ратай дигнали сватба за чудо и приказ, която продължила девет дни и девет нощи...

ТРОПЧО И ПЕТИМАТА ИВАНЧОВЦИ

Хей в оная колиба горе, дето се е гушнала сред дъбравата като щъркелово гнездо, някога живеело весело момче. Ратайче. Цял ден туй момче припкало подир хорските кози. Но като се прибирало вечер, пак не се свъртало на едно място. Все подскачало, все си потропвало с крака. Затова — макар момчето да си имало хубаво име Боянчо — всички му викали на подбив Тропчо.

Веднъж Тропчо отишъл при баща си и казал:

— Татко, пусни ме да пошета по широкия свят! Омръзна ми да тичам само подир господарските кози... Искам да видя незнайни страни, да се сдружа с юнаци над юнаците, да спечеля торба жълтици, та и ние да поживеем като хората — стига сме се мъчили за трошица хляб!

Бащата склонил. И още на другия ден момчето се запиляло по далечни, незнайни пътища... Било лято. Греело жарко слънце. Дърво и камък се пукал от горещина. Но Тропчо нехаел. Хрускал си нашият юнак от сочните ябълки, които му дала майката на тръгване. Свирукал си безгрижно, като че ли цял свят е негов. И все крачел и крачел. Вървял така, колкото вървял, на един кръстопът видял чуден момък — слаб като суха върлина, висок колкото топола.

— Добра среща, чичко! — поздравил Тропчо тънковатия момък. — Защо стоиш тука самичък, сякаш са те заковали на земята?

— Аз съм Иванчо Хвърковатия от Бързанград... Ако не стоя на едно място, няма да видиш кога ще отлетя като вихър напред!

В туй време по напеченото от жегата поле се мярнал сур елен. Иванчо Хвърковатия подрипнал, хукнал след елена и докато момчето да се усети, той се върнал при него с дивеча в ръце.

— Такъв човек като тебе ми трябва за дружина, чичко! — зарадвал се до немай-къде Тропчо. — Искаш ли да станем побратими? Ще те храня из пътя с ябълки, а каквото спечелим, сетне ще си го поделим братски!

— Добре — съгласил се Хвърковатия.

Тръгнали двамата.

Вървели, вървели — на друг кръстопът срещнали още почудноват човек. Нисичък, слабичък, с мъничка като кратунка глава, този чудак имал необикновено дълги уши. Както били клепнали надолу, те стигали чак до колената му.

— Добра среща, чичко! — поздравил Тропчо отдалече и човека с големите уши. — Кой си ти, какво правиш тука, що струваш?

— Аз съм Иванчо Дългоухия от Слуханпаланка. Седя си тука, ама чувам какво се говори през девет страни, та чак в десетата!

— Така ли? Я тогава ми кажи какво си говорят сега у дома за мене!...

Дългоухия легнал на земята. Прострял върху нея като килим лявото си ухо, па се умълчал. И след малко започнал да шепне на Тропча:

— Чувам как една жена като че ли през сълзи нарежда: „Ох, мъжо, не трябваше да пускаш милата ни рожба на такъв дълъг път!... Тропчо, мамино чедо, какво ли правиш сега, синко, по чуждите страни?... Имаш ли си кой да те завива нощем, кой да ти слага сутрин в торбичката кукурузник с лучец?“ А ето сега й отговаря един мъж: „Мълчи, старо, че ми късаш сърцето с тия си приказки! Нима мислиш, че и на мене не ми е мъчно за веселото ни момче, ама...“

— Спри, спри, чичко!... — викнал Тропчо с овлажнели очи и извърнал глава настрани, за да скрие сълзите си от мъжете. — Няма що, и от това, дето ми каза, вече разбрах, че имаш чудна дарба!... Хайде, ела с нас, дружина да бъдем — ще те храня из пътя с ябълки, па каквото спечелим, братски ще си го поделим!

— Дадено! — приел човекът с дългите уши и тръгнал с побратимите.

Вървели тримата, колкото вървели — на трети кръстопът срещнали друг чуждак. Той пускал с лъка си към облаците стрела подир стрела и макар там да не се виждало нищо, в краката му току падала птица след птица.

— Кой си ти, човече? — спрял се и пред него Тропчо.

— Аз съм Иванчо Стрелеца от Прицелград. Минавам за най-изкусния стрелец на света... Никога стрела, пусната от моята ръка, не отива нахалост!

По това време над главата на Стрелеца прелетяла птица. Зарейна нейде в облаците, тя изглеждала мъничка като просено зърно. Човекът от Прицелград се прицелил и пуснал една стрела по нея. Птицата тозчас полетяла надолу. И колкото повече приближавала земята, толкова по-голяма ставала. А когато паднала точно в краката на Стрелеца,

всички видели, че улучената птица била грамаден орел. Стрелата го клъвнала в средата на самото му сърце.

— Ето човек само за нашата дружина! — плеснал радостно ръце Тропчо. — Хайде, тръгни с нас, чичко, побратим ще ни бъдеш. Из пътя ще те храня с ябълки, а щом спечелим нещо, по равно ще си го разделим!

— Тръгвам! — съгласил се Иванчо Стрелеца от Прицелград.

Поели четиримата.

Вървели, вървели — стигнали нов кръстопът. Там, облегнат на едно дърво, стоял друг юнак. Той бил колкото висок, толкова и дебел. Бузите му приличали на два ковашки меха. И уж денят бил тих, а срещу него листата по клоните на дърветата трептели неспирно като водни кончета, сякаш вятър ги брулел.

— Здравей, чичко! — провикнал се Тропчо. — Кой си ти, откъде си и какво правиш самотен тука?

— Аз съм Иванчо Духалото от Ветроград — отвърнал непознатият и на минутата край побратимите нещо изсвистяло, като че ли в притихналият горещ летен ден изневиделица се извила вихрушка. — Мога да правя, какъвто си вятър искам — и зефир, и суховеи, и ведерник, и ако ви се доще, и ураган мога да дигна!

— Я си покажи изкуството!

Духалото не чакал друга покана. Надул леко бузите си и начаса тих зефир погалил като с милувка лицата на мъжете срещу него. Сетне се понапънал и четиримата приятели мигом се натъркаляли върху изсъхналата тревица. А когато надул юнашки бузите си, в стихналото пладне се извил такъв ураган, че тополите насреща — изтръгнати с корен — полетели към облаците и вече не се видели нийде никакви.

— Дружината ни, чичко, без тебе няма да бъде истинска дружина! — извикал възхитеният Тропчо. — Скланяш ли да тръгнеш с нас? Из пътя ще си похапваш от ябълките ми, а като спечелим нещо, всеки ще си вземе равен дял!

— Че да дойда! — присъединил се към побратимите Иванчо Духалото.

Вървели всички, колкото вървели — стигнали пети кръстопът. Там си свирукал безгрижно един грамаден човек. Гърдите му приличали на канари, а раменете — широки, широки, хоро да играеш по тях.

— Защо седиш тука и се веселиш самичък, чичко? — запитал го Тропчо, щом приближил незнайния великан.

— Аз съм Иванчо Силния от село Хамалино. Чакам тука някоя дружина, да тръгна с нея, че ми омръзна да ходя все сам по света...

— А какво можеш да правиш?

— Мога да нося на плещите си цяла планина и пак да ми е леко, гаче ли комар е кацнал на гърба ми... Вижте!

И докато дружината на Тропчо да разбере какво става, силният човек откъртил една канара. Метнал я като пухена възглавница на гърба си и започнал да играе пред очите на слисаните юнаци ръченица.

— Само човек като тебе ни липсваше, чичко! — тропнал от радост с крака Тропчо. — Щом си се заседял тука да чакаш дружина, ела с нас — къде ще намериш в тия пущинаци подобри другари от мене и моите момчета... Из пътя ще те храня с ябълки, а като спечелим нещо, братски ще си го поделим, всеки по равно ще си вземе!

Иванчо Силния от село Хамалино приел поканата на Тропчо и тръгнал с побратимите...

Един ден — тъкмо дружината изяла и последната ябълка от шарената мамина торбичка на Тропчо — сговорните мъже осъмнали в непознат, голям град. Още щом влезли в него, шестимата чуждоземци видели, че улиците на града били пълни все с млади хора, които на тумби, на тумби препускали като луди ту нагоре, ту надолу — всички зачервени от старание като варени раци.

— Каква е тая кушия, бре чичко? — запитал Тропчо първия минувач, когото срещнали да върви спокойно сред гъмжилото бегачи. — Какви са тия момци, дето препускат като кончета по улиците?

— Това са все кандидати за кметски зетьове... — отвърнал човекът.

Сетне разказал на побратимите:

— Нашият кмет, който е богат, кажи-речи, колкото царя, има дъщеря, хубава като слънцето и бързонога като вятъра! По настояване на хубавицата преди три дни кметът съобщи чрез градските глашатаи, че ще даде дъщеря си за жена на оногова, който я надбяга. И половината от своето несметно богатство. Състезанието ще стане утре — затуй тия луди-млади се трепят сега, всекиму се иска да стане кметски зет!

Като чул тази новина, Тропчо тропнал с крака и плеснал с ръце:

— Ето най-после работа за нас, побратими... Хей, Иванчо Хвърковатия, стягай се — утре трябва да прославиш с краката си дружината ни!

На другата заран Иванчо Хвърковатия застанал в редицата на състезателите току до самата кметска щерка. Щом го зърнала, хубавицата надула присмехулно бузи и побутнала дружките си:

— Вижте, мари, вижте — и един другоземен скакалец се е наредил да спечели ръката ми!... Но ще ме надбяга, когато си види ушите!

В туй време градският тръбач надул рога за тръгване. Състезателите подскочили, сякаш стъпили на жарава. Опънали крака и всички — начело с кметската дъщеря — хукнали напред. Само наш Иванчо не помръднал крака... Седял си, човекът, спокойно на тревата и докато другите момци вече дъхтели надалече подир бързоногата хубавица, той тепърва започнал да потяга цървулите си за бягането. И ги стягал дълго, дълго — все нещо им намирал кусур, все нещо ги дотъкмявал.

— Хей, чужденецо, много скоро се върна! — започнали да му подвикват на подбив някои от дружките на кметската дъщеря. — Няма що, спечели наградата — да ти е честита хубавата невеста!

Но Иванчо Хвърковатия продължавал да нехае. Занимавал се само с цървулите си, като си правел оглушки за шегите на зяпачите... А докато ставало това, бързоногата хубавица успяла да изпревари всички бегачи. Достигнала другия край на шосето и вече препускала със сетни сили по обратния път. Едва тогава Хвърковатия скочил. И преди зяпачите да разберат какво става, той настигнал и задминал на един дъх всичките си съперници. Миг след туй допрял насрещната крайна межда. Сетне се обърнал, профучал като хала за втори път край кметската дъщеря и тълпата не била още затворила уста от първата изненада, когато дългокракият побратим на Тропчо разкъсал пръв с гърдите си лентата на победата.

Същото се случило и на другия ден — при второто надбягване.

И бързоногата хубавица само дето не се пукнала от гняв и срам, че някакъв си неизвестен цървуланко я надбягал пред очите на целия град... Щяла да си остане така със срама, ако преди третия пробег не ѝ се притекъл на помощ градският съдия, който отдавна въздишал тайно от обич към нея.

— Девойко — пошепнал ѝ той току пред последното състезание, — вземи тази златна карфица!... Тя има чудно свойство — оня, в чиито дрехи е забодена, щом измине малко по-голямо разстояние, така се изморява, че вече не може да помръдне, къде ли пък да бяга. Е, забоди утре карфицата тайно в дрехите на чуждоземния цървуланко и ще видиш, хубавице наша, че победата ти е вързана в кърпа!

Очите на горделивата девойка засияли. И както я научил съдията, тя така направила. Но всичко развалил Иванчо Дългоухия. Той не пропуснал нито дума от този таен разговор. Ала си замълчал пред побратимите. Едва когато Иванчо Хвърковатия при третото състезание наистина се строполил по никое време като мъртъв на пътя, сбутал Тропчо и му пошепнал защо е паднал техният побратим. Тогава Тропчо изтичал при Иванчо Стрелеца, предал му думите на Дългоухия. Стрелеца на свой ред дигнал мълчаливо лъка, прицелил се и пуснал една стрела. Тя бръмнала, изфучала със страшна сила напред, улучила карфицата точно в диамантената ѝ главичка и златната игла отскочила от дрехите на грохналия бегач.

Иванчо Хвърковатия се размърдал. Отворил очи. Зърнал в далечината коварната девойка и препуснал подир нея. Догонил я бързо. Още по-бързо я задминал и пак стигнал пръв в града, посрещнат тоя път от възторжените викове на всички запалянковци...

А посрамената хубавица — ах, победената девойка заобиколила по най-глухите улици тълпата и се прибрала ни жива, ни мъртва у дома, където я чакал с нетърпение хитрият съдия. Щом го видяла, тя се тръшнала в краката му и с подути от плач очи викнала:

— Отърви ме от парцаливия скакалец, който пак ме победи, и ще ти дам, каквато награда пожелаеш... Ако речеш, и жена ще ти стана, само ми помогни от него да се откача, че иначе за мене живот няма!

Очите на съдията светнали:

— О, девойко, за такава награда съм готов да сторя чудеса!... А сега не плачи, всичко ще се нареди, както ти го желаеш — ще те потуля на такова скрито място, че и триста дяволи после да се сдружат, пак няма да те намерят!

След туй лукавият човек се навел над ухото на хубавицата, па нещо дълго, дълго ѝ шепнал. Накрая двамата се дигнали и отишли заедно при бащата на девойката. Какво са си говорили там тримата, никой не разбрал и не чул.

Но когато побратимите отишли в богатия дом на кмета и Иванчо Хвърковатия от Бързанград излязъл пред него да си поиска заслужената награда, кметът се ухилил, разперил безпомощно ръце и му казал мазно:

— Да ти дам дъщеря си за жена, момче, заслужил си я... Но къде да я намеря? Щом се върна от състезанието, горкото посрамено момиче изчезна някъде, сякаш потъна в земята. Изпотрепахме се да я търсим, а от нея досега — ни вест, ни кост! Намерете я вие, доведете ми я и — да ти е честита кметската щерка за булка, синко!...

Побратимите напуснали дома на кмета като попарени с вряла вода.

Вървели мълчаливо по тесните градски улици и се чудели:

„Виж ги ти какви били богатите — едно обещава, а друго вършат! На такива хора човек и сянката да не помирисва — сигурно и тя е опашата!“

Идело им да махнат с ръце, па да запрашат далече-далече и от кмета лъжец, и от глезената му щерка... Залисани тъй в мислите си, побратимите излезли неусетно от града и се намерили в едно широко поле. Изведнъж над тях засияло синьото безоблачно небе. Грейналото весело слънчице дъхтяло радостно по него като козле, току-що пуснато от кошарата. От близките дървета чирикали пойни птици. Сред цветята неуморно жужукали медоносни пчели... С една дума, полето гълтало с пълни гърди прелестите на ведрия ден, сякаш на света нямало нито коварен съдия, нито лъжлив кмет, нито разплакана от срам хубавица, нито натъжени побратими.

Сърцето на Тропчо се разлудяло от радост.

— Вижте, вижте, тука май никой не се кахъри, че кметската дъщеря се е обидила от победата на наш Иванчо Хвърковатия и се е скрила в миша дупка! — разперило момчето ръце със светнали очи.

После Тропчо застанал срещу петимата Иванчовци, изгледал ги весело, па се провикнал:

— Хей, побратими, така няма да намерим кметската щерка!... Вярно е, че за такава глезена мома не си струва човек да помръдне дори кутрето си, но хванали сме се вече на хорото, трябва да го изиграем докрай. Иначе какви юнаци сме?... Иванчо Дългоухия, хайде, братко, нагласи слушалата си и послушай какво се говори тук и там по света — все може да чуеш нещо за годеницата на Иванча Хвърковатия!

Иванчо Дългоухия не чакал друга покана. Легнал на земята, прострял лявото си ухо по посока на кметския дом и се заслушал.

— Чувам само как кметът се превива от смях, дето ни е пратил за зелен хайвер... — предал след малко Дългоухия какво е чул.

— Е, нека се посмее сега, че после може и да си поплаче! — махнал ръка Тропчо. — Я обърни слушалата си на друга посока, девойката едва ли ще е останала в дома на баща си.

Дългоухия преместил послушно ухото си на север. Миг след туй очите му засвяткали като очите на котарак, зърнал мишка:

— Дочух я май, братя! — смигнал той към побратимите си, па на прекъсване, според както долавял разговора, започнал да предава какво си говорили съдията и кметската дъщеря в незнайното скривалище: „На такова потулно място сме, а не съм спокойна — оплаква се Иванчовата годеница някому. — Все ми се струва, че ония цървуланковци ще ни намерят и ще ме отведат пред очите на целия град при баща ми. Тогава той, ще не ще... Ах, по-добре да не доживея този позор — бррр... жена на цървуланко!“ Сега пък оня — аха, та това е съдията, дето я научи да забодне иглата в дрехите на наш Иванчо Хвърковатия! — й дума: „Успокой се, хубавице ненагледна! Това няма да стане никога... Първо — дриплъовците са чужденци, не знаят дори, че в страната ни съществува Скалището, в което сме се скрили. Второ — и да попаднат по някакъв начин тука, как ще намерят под коя скала сме се потулили, когато наоколо има безброй скали и всички си приличат една на друга като две капки вода!... Накрая — даже да ни открият, аз знам такива вълшебства, че веднага ще превърна и тебе, и себе си в животинки, които начаса ще се изплъзнат от ръцете им като дим. Нека гонят тогава вятъра, ако си нямат друга работа!“... Пак се обажда онази, кметската щерка...

— Стига, побратиме — прекъснал Тропчо Дългоухия. — Хубава работа свършиха твоите уши и дотука — узнахме това, дето ни трябваше!... А сега, братя, да се помъчим с общи сили да научим онуй, което и до утре да слухтим, няма да ни каже нито съдията, нито кметската щерка: де е Скалището и къде в него са се скрили бегълците!

По туй време въз пътеката през полето куцукал един стар, прастар дядо. Тропчо изтичал при стареца и го запитал:

— Дядо, имате ли тъдява някакво място, Скалище да го викат?

— Имаме, синко, в нашата страна едно Скалище, ама то не е тъдява, а бая далечко... Трябва да прехвърлите хей оная планина, че сетне в същата посока да преминете още една планина и чак тогава в полите на третата планина ще зърнете Скалището. То се познава лесно — освен големи бели камъни в него нищо друго няма: ни тревица, ни водица — само скали и скали!

Тропчо благодарил на дядото и се върнал при побратимите си. И славната дружина — без да се бави повече — запрашила направо през полето по посока на първата планина, която се синеела срещу тях и им преграждала пътя... Вървели юнаците, колкото вървели, прехвърлили едната планина, изкачили се на върха и на втората планина. Същия миг в долината между нея и една друга, трета планина, мъжете видели чудна местност. Додето стигали погледите им, там навред стърчали забити в земята големи бели балвани. От върха скалите приличали на многобройно стадо крави, крепнали се на паша в долината... Когато Тропчо рекъл да ги преброи, начел триста тридесет и три такива скали. И всички си приличали една на друга, сякаш от първата до последната били излети от незнаен майстор в един калъп.

Момчето се забъркало.

Как ще открият сред тези скали-близнаци точно оная скала, под която са се спотаили съдията и дъщерята на кмета? Рекат ли да ги разкопават и отместват една по една, на шестимата ще трябва най-малко триста тридесет и три дни, докато отместят и последния балван. А през туй време бързоногата хубавица и нейният учител така ли ще седят? Охо, кой ги знае какво ще сторят и накъде ще издимят!... Иди след туй гони вятъра!

Но докато момчето се чудело какво да предложи на побратимите си, за да намерят лесно и бързо скривалището на бегълците, Иванчо Силния от Хамалино се смъкнал пъргаво от върха в чудната долина. И преди Тропчо да разбере какво е намислил да прави оня, силният човек се заел точно с туй, което момчето считало за губивреме — започнал да кърти от земята големите бели балвани с такава бързина, сякаш вадел зелки. Докато останалите побратими стигнали при него, той успял да изтръгне от местата им тридесет и три скали. Но под нито една от тях юнаците не открили съдията и девойката. Едва когато Иванчо Силния прекатурил деветдесет и деветата скала, пред очите на побратимите се открила чудновата гледка.

Най-напред изпод скалата зинала с ослепителна светлина просторна пещера. И когато побратимите свикнали със силната светлина, всички видели, че това не било обикновена пещера, а зала с удобства за добър живот... По стените ѝ висели като ледени висулки драгоценни камъни и от тях струела навред сияйната светлина. Подът бил застлан с дебел килим. А в дъното на залата се кипрели две каменни кресла, покрити с топли вълнени китеници. И върху тях занемелите от изненада приятели зърнали тези, които търсели под дърво и камък — коварния съдия и горделивата кметска дъщеря.

— Ето ги нашите избягали пилета, братя! — съвзел се пръв от изненадата си Тропчо и тръгнал радостно, с широко разперени ръце към бегълците, като че ли наистина се канел да лови пилета.

Но преди да ги достигне, кметската дъщеря и нейният учител изчезнали от погледа му, сякаш се били изпарили. В същото време две бели мишки се стрелнали със светкавична бързина под краката му и хукнали навън.

— Иванчо Хвърковатия, дръж мишките, че ще изпуснеш годеницата си, ако не ги хванеш! — извикал Тропчо.

Хвърковатия опънал дългите си крака подир белите животинки и докато побратимите му да мигнат, хванал едната мишка, а след нея и другата.

Първата мишка изпискала с човешки глас:

— Оле-леее, тоя проклет цървуланко ще смаже нежните ми костички с мазолестите си ръце!

И побратимите се досетили, че това е галената кметска щерка.

В туй време другата бяла мишка — тая, дете Иванчо Хвърковатия държал в лявата си ръка — се изплъзнала от пръстите му и към безоблачното небе се устремил един ястреб. Стрелецът го видял и насочил лъка си срещу него. Но преди да пусне стрелата, Иванчо Духалото блъснал ръката му, та изтърваната стрела за първи път, откакто Стрелеца се помнел, прозвъняла далече от набеязаната жертва.

— Защо направи това, човече? Кого щадиш?... Не разбра ли, че този ястреб не е нищо друго, а съдията, проклетият учител на кметската глезана! — кипнал Стрелеца и застанал със свити юмруци пред побратима си, готов в гнева да се нахвърли отгоре му.

— Точно защото разбрах добре кой се крие под перушината на ястреба, ти попречих да го убиеш... — отвърнал спокойно Иванчо

Духалото. — За него аз съм отредил друга участ!

Сетне, като застанал към посоката, накъдето размахвал криле ястребът, Духалото надул могъщите си бузи. Извила се страховита вихрушка. Тя догонила птицата, грабнала я с невидимите си ръце, завъртяла я във висинето като перушинка, па я понесла бързо-бързо нататък, дето глъхнели пустите гори Тилилейски... И след малко Иванчо Дългоухия съобщил на побратимите си, че вече чувал как коварният съдия ридаел жално-милно в най-гъстия кът на прокълнатите гори, откъдето нямало връщане.

При тая вест Духалото спрял да надува бузите си и вихрушката спряла. Същия миг бялото животинче в ръцете на Иванчо Хвърковатия потреперило, изпискало пронизително. И докато побратимите да разберат какво става, мишката се изгубила от погледите им и вместо нея пред очите на шестимата приятели отново се появила в човешкия си образ кметската дъщеря — бяла като вар от гняв и срам.

— Побратими, хайде сега да отведем по-скоро девойката при баща ѝ, че бедният човечец май е напълнил вече цял казан със сълзи от скръб по нея! — кимнал Тропчо на дружината си. — Нали помните, че горкичкият нямаше ни вест, ни кост от милото си чедо... Хей, Иванчо Силния, поноси девойката на плещите си да не нарани нежните си крачета по лошия път!

Иванчо Силния от село Хамалино се пресегнал, хванал с два пръста хубавицата през кръста, метнал я като суха пръчка на широките си рамене и побратимите поели след него с бързи крачки към големия град... Из пътя горделивата девойка мълчала и си кротувала. Но когато младите хора влезли дружно в дома на кмета, тя скочила от раменете на Силния, прегърнала баща си и зачаткала като кречетало на празна воденица:

— Жива няма да ме видиш, ако ме дадеш за жена на този скакалец!... Ще се обеса... ще се пробода в сърцето с отровна игла... ще се удавя... в Голямата пропаст ще се хвърля... в разпалената пещ млада и зелена ще изгоря — но с тия цървуланковци жива няма да тръгна!

И нареждала така дълго, дълго...

Накрая кметът се обърнал към шестимата побратими и рекъл:

— Какво да ви правя, момчета — сами виждате, че нито един от вас няма късмет да се сроди с мене, дъщеря ми не ви ще! А хубост

насила не става, нали?... Затуй поискайте, каквато щете друга награда, само се откажете от чедото ми — едничко ми е, не ми се разделя от него!

Иванчо Хвърковатия отворил уста да каже, че му стига наградата, дето е натрил носа на горделивата хубавица, но Тропчо го смушкар да мълчи. Сетне излязъл сам пред дружината и казал за всички:

— Ние сме шестима бедни момци и ще се задоволим с малко, твое кметско благородие... Затуй повели на хората си да ни дадат от твоите богатства само толкова, колкото ще може да носи един от нас и — халал да ти е дъщеричката, бащице!

Кметът се зарадвал, че ще се отърве евтино от неканените чуждоземци, затова без да се мае повече, заповядал на слугите си да изпълнят желанието на Тропчо. И ония отвели дружината в подземие, дето богатият кмет пазел съкровищата си.

Там Иванчо Силния подложил могъщия си гръб и се провикнал:

— Товарете!

Слугите нахвърлили върху плещите на силния човек най-напред сандъците с жълтиците. Наредили след туй над тях и бъчвите със сребърните пари. А Иванчо Силния все току подвиквал:

— Още!... Още!... Още!

Така силният мъж дигнал на гръба си, кажи-речи, цялото богатство на кмета, за когото ненапразно мълвели, че по имотност се мерел с най-богатите хора на света, дори с царя... След туй Тропчо дал знак на побратимите си и юначната дружина напуснала бързо града, като пред всички — сякаш имал на гръба си само пухени възглавници — припкар леко Иванчо Силния от село Хамалино и пеел, та полето кънтяло.

А кметът, като научил каква участ е сполетяла богатството му, веднага изпратил подир побратимите всякаква наемна войска — и пехота, и кавалерия, и цял обоз от празни коли — за да върнат взетото. Ала минало, колкото време минало, изневиделица над града се извила страховита буря. От нея се изсипал чудноват дъжд — войници пешаци, войници на коне, празни коли... Това било същата наемна войска, която кметът изпроводил да догони славните побратими, а Иванчо Духалото я върнал по този най-пряк път.

Шестимата побратими си взели от кметското съкровище само по една торбичка жълтици. Останалото раздали щедро на ония, от които

слугите на кмета го били заграбили. И накрая всички се пръснали весели и щастливи по домовете си...

СЪКРОВИЩАТА НА РУДАН

1

Виждаш ли онази далечна планина, дето сега трепти в маранята като кораб, извисил мачтите си високо в безбрежното небе на август? Ами сивата пътечка, която започва да се извива като смок направо от равнината и после пълзи все нагоре към най-високия връх?

Тогава слушай!

Една лятна вечер преди много години по тази пътечка вървял строен момък. На лявото му рамо била праметната торбичка с хляб и сиренце, върху другото му рамо дебнел зорко на всички страни с шарените си очи един ловджийски сокол, а в пояса му бил мушнат меден кавал. Освен това момъкът стискал в десницата си и един дрянов кривак — друго нищичко си нямал.

По обед през планината била минала буря и сега цялата окъпана гора ехтяла от птичи песни и шумяла от шепота на свежите листа и росните треви. Край пътя дъхави ягоди кимали с малките си червени главички към младия човек и сякаш му подвиквали:

— Момко, поспри се при нас!... Не виждаш ли колко сме красиви, нима ще ни отминеш, без да ни откъснеш?!

Но момъкът нищо не чувал, нищо не виждал — бил като че ли глух за птичите песни и сляп за дъхавите горски ягоди. Само вървял и вървял. Едва когато стигнал Самодивския камък, който лежал по средата на пътеката, младежът се спрял да си поеме дъх. И изведнъж трепнал.

— Помощ!... Помооощ!... Помогни ми, човече! — разнесъл се наблизено някакъв тънък гласец.

Рудан — така наричали младия пътник — се огледал и изтръпнал от онова, което видял. Току до самия Самодивски камък една голяма змия — раззинала грамадната си уста — се канела да налапа едно беззащитно джудже с дълга бяла брада.

Без да се бави, Рудан дигнал кривака си и полетял към змията. Ала преди да стигне до нея, тя изведнъж се смалила, превърнала се на невестулка и побягнала със зловещо врещене нагоре по пътеката. И

сигурно след малко щяла да се изгуби в гъстите храсталаци, които растели отстрани на пътя. Но Рудан откачил верижката от крака на сокола и птицата мигом излетяла нависоко, после се спуснала като стрела към пътеката и когато се извисила отново нагоре, в ноктите ѝ се гърчела невестулката. След това соколът пуснал плячката си и тя тупнала на Самодивския камък. Същия миг се чул трясък, сякаш се пукнало гърне, и там, дето паднала невестулката, припламнал огън с гъст черен пушек. А когато Рудан отишъл до камъка, от змията-невестулка била останала само една купчина пепел...

— О, благодаря ти, непознати човече! — изтичало джуджето при Рудан и прегърнало краката му. — Никога, никога няма да забравя добрината, която ми направи!

След това джуджето разказало на Рудан, че то е владетелят на всички подземни богатства в тази планина. И змията не била обикновена змия, а една зла магесница, която служела в двореца на хан Тагар. По негова заповед тя непрекъснато преследвала джуджето и другарите му, за да ги погуби, че да може ненаситният хан да заграби и техните съкровища. Джуджетата могли да се спасят от магесницата, само ако някой я ударел върху Самодивския камък. И ето — Рудановият сокол направил тъкмо това.

Накрая джуджето рекло:

— Кажи ми сега, момко, с какво да те наградя за отплата, дето отърва мене и другарите ми от най-големия ни враг?

В отговор Рудан въздъхнал:

— Ох, ако трябваше да мисля само за себе си! А то...

— Какво, кажи?!

Сега на свой ред Рудан разказал:

— Хей в онова селце, дето сега се е скупчило като къртичина върху двата хълма, се родих и израснах аз... Сега бягам от него, по гурбетчилък съм тръгнал, защото зле се живее там. Всичко, което събираме от плодородната ни земя, го задигат слугите на хан Тагар. Той погуби баща ми още когато бях дете, защото учел хората, че и те имат право на по-добър живот... Оттогава израснах като сирак с ония хора долу, с тях до днес делях заедно мъката, глада, немотията — нали друго нямаше какво да делим. Преди два дни майка ми затвори също завинаги очи. И последният ѝ завет към мене беше: „Където и да вървиш, синко, каквото и да ти се случи по чуждите земи, никога не

забравяй ония, с които досега си живял... Мъката им да усещаш винаги като своя мъка..." Сега ти искаш да ме наградиш? Знам, ще ми дадеш богатства, ще имам хубави дрехи, ще ям вкусни ястията... Но нали братята ми по градовете и селата долу ще бъдат в туй време гладни, боси, голи!... Такова щастие, братко, не ми трябва — то ще бъде по-скоро наказание за мене!

Джуджето се замислило дълбоко. И мислило дълго. Най-после казало:

— Ами, ако ти дам толкова богатства, че с тях да можеш да направиш щастливи бедните си братя?

— О, ако можеше да стане това!...

— Може, но заради тях ти ще трябва да се простиш завинаги с красотата си, с младостта си, с твоето стройно тяло и да останеш навеки джудже като мене, тъй като само ние, джуджетата, можем да владеем тези богатства!...

— За доброто на братята си бих направил всичко! Ако трябва, и живота си бих дал за тях!... — отвърнал пламенно младият човек.

— Тогава ела с мене!

И след малко двамата тръгнали заедно нагоре по пътеката.

Вървели, вървели — по здрач стигнали близо до върха на планината, дето вече свършвала сивата пътечка. Тогава кривнали надясно и след малко спрели до една черна скала.

Тук джуджето се обърнало отново към Рудан:

— Момко, ние стигнахме до двореца, който искам да ти подаря! С неговите съкровища ти ще можеш да измъкнеш от сиромашията хиляди твои бедни братя. Но — както ти казах вече — ще разполагаш с тях, само ако се лишиш от сегашния си образ и станеш джудже... Знам, че това е тежко за вас, хората. Ето защо ти давам срок да си помислиш още малко, преди да дадеш съгласието си, тъй като превърнеш ли се веднъж на джудже, вече ще бъде късно да се разкайваш — джудже ще си останеш, докато свят светува!

— Аз казах вече: за доброто на бедните ми братя готов съм да дам и живота си! — тръснал решително глава Рудан.

— Добре — помни, че сам си се съгласил! — казало джуджето и допряло пръстена, който блестял върху кутрето на десницата му, до сърцето на младия човек.

Същия миг Рудан усетил страшна болка по цялото си тяло, като че ли някой го бил сложил в менгеме и изведнъж притиснал с всичка сила. После тялото му започнало да трепери и да се смалява надолу. А когато болките престанали и момъкът се погледнал, ледени капки пот оросили сега набръчканото му чело... От красивия строен Рудан, който преди малко стоял като бор пред Черната скала, нямало нито следа. На негово място до дребното джудже, което бил спасил от змията, се озъртало плахо наляво и надясно друго едно джудже — със същата бяла брада, която достигала чак до коленете му, със същите слаби жълти ръце, със същите дълбоки бръчки по дългото лице...

Между това джуджето се приближило до скалата, измъкнало от пазвата си една украсена с диаманти златна пръчка и допряло с нея черния камък. Чул се гръм, като че ли наблизо била треснала мълния, и скалата се разделила на две. Веднага от пукнатината бликнала светлина, която грейнала във вечерния здрач като слънчево зарево — толкова светло било вътре, зад нея.

— А сега ела с мене да си получиш двореца, на който от днес нататък ще бъдеш господар ти, Рудане! — стреснало джуджето Рудана от захласа и нагазило в отвора.

Рудан го последвал послушно.

Щом преминали тесния каменен проход, пред очите на слисания Рудан се открила чудна гледка. Току пред него — додето стигал погледът му — се простирала една необятна подземна градина. В нея вишели клоните си безброй дървета, които вместо плодове раждали ситен маргар и едри като яйца рубини. А в средата на градината се издигал дивен дворец. Стените му били иззидани от сребърни плочки. Покривът му, осеян с диаманти, блестял като звездно небе. Вратите били изковани от тежко самородно злато. А от всеки етаж се издавали напред чардаци, направени от чист като изворна вода кристал. Дворецът бил заобиколен от дванайсет фонтана, чиито струи излитали на шеметна височина и после се пръскали над целия парк като златен прах, който блестял с всички цветове на дъгата...

Когато Рудан и джуджето разгледали двореца и неговите подземия, дето в просторни светли работилници се трудили хиляди пъргави джуджета, владетелят на планинските съкровища казал на своя спасител:

— Вече трябва да се разделим, Рудане! Отсега нататък ти ставаш пълен господар на всичко, което видя тук. Можеш да направиш щастливи с богатствата тези, които намериш за добре. Но запомни: оттук навън можеш да изнасяш каквото и да било само веднъж на всеки девет години — през първите девет дни на всяка десета година! Останалото време нито ти, нито хората ти, нито дори прашинка от това, което виждаш тук, не бива да излиза вън от Черната скала!... А сега бъди щастлив в нашия свят!

След тия думи джуджето се изгубило зад Черната скала.

И така Рудан станал владетел на един от най-богатите подземни дворци в оная голяма планина, която виждаш сега да се синее хей там в далечината...

2

В двореца Рудан заживял чудни дни и нощи, които преди това нито бил сънувал, нито пък бил виждал някога дори в най-смелите си мечти.

През деня той обикалял просторните работилници.

Там едни джуджета неуморно се трудели над украшения, направени от драгоценни камъни и злато. Други тъкали вълшебни килимчета, които само да помислиш и могли да те отнесат, където пожелаеш. Трети ковали чудотворни кутии и пръстени, които чрез една тайна дума могли да направят щастлив всеки човек. Четвърти пълнели малки стъкълца с жива вода, която могла да лекува всяка рана и да дава младост и вечен живот на всяко живо същество. Пети...

О, какво ли, какво ли не работели там — и мантии-невидимки, и чехли-самоходки, и свирки, които щом засвирели, разигравали дори дърветата, и мечове, които с един замах могли да погубват цели вражи войски! Всичко, всичко, което Рудан бил слушал някога от приказките на баба си, видял го с очите си тук!

И Рудан бил непрекъснато между работниците през целия ден. Едни наблюдавал какво правят, на други помагал, а при трети се учел на чудния им занаят. Но докато джуджетата работели като че ли само заради самата работа, с него не било така. Всичко той свързвал с ония, заради щастието на които доброволно се отказал от предишния си образ и се затворил в това подземие.

Когато видял вълшебните торби, които само с помощта на една тайна дума могли да отрупат всяка бедняшка трапеза с всякакви ястията, очите му се засмели:

— Ето кое ще отърве моите бедни братя от глада!

А когато спрял поглед на мечовете, които с един замах могли да погубят цяла вража войска, той с радост си помислил:

„Тия мечове ще дадат хубав урок на ханските войски, когато дойдат на село да задигнат храницата на сиромашта за ненаситните житници на Тагар!...“

Така пред всичко.

Но щом си спомнел, че трябвало да минат цели девет години, девет дълги години, докато дойде време за това, по набръчканото му обезобразено лице тозчас се появявали нови, още по-дълбоки бръчки. И горчива мъка свивала човешкото му сърце... Тази мъка ставала особено силна, когато настъпвали часовете на общите обеда и вечери. Тогава всички джуджета напускали работилниците и с весела глъчка се нареждали край една безкрайна трапеза.

Какво ли нямало там за ядене и пиене!

В скъпи порцеланови кастрони димели всякакви ястията — кое от кое по-ароматно й по-вкусно. На кристални подноси руменеели какви ли не плодове — кой от кой по-хубав, по-дъхав и по-меден. А в златни чашки искрели най-различни нектари, от които всяка глътка давала безсмъртие и сила... И всички трапезници шумели, гълчели наоколо, весели и щастливи, както подобава да бъде на такава богата гощавка.

Само Рудан бил мълчалив, скръбен.

„Какво изобилие тук, а долу сигурно сега са петимни да имат на софрата си поне суха коричка хляб!“ — мислел си той и мъката за злата участ на хората от равнината давела с всеки залък гърлото му.

Така всеки ден.

И с всеки изминат ден желанието му да избави час по-скоро от сиромашията бедните си братя ставало все по-неудържимо и по-неудържимо. Затова — когато свършили дните на безкрайните девет години, през които дори не трябвало да се покаже навън от Черната скала — Рудан прекарал през цялата нощ буден. А щом се заденило, още в тъмно изтичал до скалата...

— Пък кажи им да бързат... да бързаааат! — извикал той след сокола, когато птицата литнала към равнината със завързаното на шията й писмо, в което Рудан пишел на сиромасите от равнината да дойдат при него.

И още същия час започнал да ги чака с преливащо от радост сърце.

Каквото и да правел, с когото и да разговарял, където и да бил, от тоя миг мислите му били все подир сокола. Минал, не минал половин час, и той си казал:

— Соколът вече е превалил Големите могили и лети към село!...

По пладне решил:

— Старците са посрещнали пратеника ми, сричат писмото и току поглеждат към нивите, където са привели гърбове младите...

А при здрач — след като дълго гледал към забулената в мрак равнина — с грейнали от радост очи отсякъл:

— Да, сега моите някогашни другари са се върнали от полето, чули са от старците за поканата ми и бързат да се стегнат за път... Ах, защо нямаха крилете на моя пратеник!

И едва тогава Рудан се прибрал зад Черната скала, за да прекара там нощта.

Но на заранта — макар да знаел, че така скоро никой няма да дойде от равнината чак в планината — пак рано-рано излязъл навън. И вече каквото и да шумнело, все му се струвало, че гостите му идват. Вятър ли задухвал по-силно — „те са!“ Заек ли нагазвал суха съчка — „ето ги!“ Птица ли изпърпорвала с криле — „дойдоха!“

И все така, все така.

Ала чуй какво се случило през това време с крилатия му пратеник!...

Когато птицата размахвала криле над Самодивския Камък, долу в гората дебнели дивеч подранили хански ловци. Един от тях видял Рудановия сокол, който летял волно към равнината, и забелязал кутийката на шията му с писмото на неговия стопанин до бедните му братя. Същия миг срещу пратеника на Рудан излетели дванайсет настървени хански соколи. Нападнатата птица се била юнашки. Но нали била сама срещу дванайсет хищници — най-после паднала обляна в кърви на земята... Така ханските слуги заловили писмото на Рудан до сиромасите в равнината. И щом узнали тайната му, конете им веднага препуснали като бесни към дворците на хан Тагар...

Тази нощ залите в главния дворец на хан Тагар светели до зори. Вътре ханът и най-лукавите му съветници непрекъснато блъскали главите си над писмото на Рудан и кроели планове как да измамят джуджето, за да заграбят съкровищата, обречени за бедните му братя от равнината.

И ето: една привечер — минали, не минали три дни, откакто соколът литнал към селото на Рудан — вместо очакваните от някогашния строен момък босоноги тълпи пред Черната скала спрял чуден керван. Напред вървели — качени на три камили — трима

белобради велможи. Очите им гледали зловещо като очите на кукумявки. А зъбите им се издавали напред, сякаш — а-ха! — ей сега ще се забият в гърлото ти. Но затова пък езиците им били медени — говорили сладко-сладко, като че ли мед и масло капело от устата им, колчем подемали реч за щастието на народа. Иначе не могло и да бъде, тъй като те били тримата първи съветници на хан Тагар и техният най-главен занаят бил именно да изтръгнат с медените си езици от народа всичко, което кървавите хански ятагани не могли да получат.

След камилите вървели едно след друго деветдесет и девет магарета. Водели ги деветдесет и девет смугли босоноги младежи с попукани, изранени от пътя крака. Те били стройни и красиви като Рудан, преди владетелят на планинските съкровища да го превърне в джудже. Големите им чела блестели в сумрака, а черните им умни очи горели като звезди. Но затова пък — ах! — те нямали никакви езици. Изрязали ги били тия, които ги изпратили тук, за да не продумат никому нищо за това, което са видели долу в равнината, нито за това, което ще видят тук в планината...

— Кой сте вие и какво търсите тука?! — стъписал се назад Рудан, когато погледът му срещнал вместо чаканите гости зловещите очи на ханските велможи.

— Ние сме тия, които ти чакаш, Рудане! Идваме по твоя покана... — отговорили тримата велможи и се усмихнали колкото могли по-сладко.

— Други хора чакам аз, не вас! На моите бедни братя сърцето ми е обрекло съкровищата, заради които се отказах от човешкия си образ... А вие сте хора на хана, заклеті врагове на сиромасите! Вървете си, вървете си веднага там, откъдето сте дошли... Нищо няма да получите от мене!

Но ханските велможи съвсем не мислели да си отиват с празни ръце.

Те слезли от камилите, заобиколили Рудан и един през друг започнали да го омайват с медените си езици.

— Говориш така, Рудане — подхванал първият, най-старият, най-сладкодумният, — защото мислиш, че животът в равнината си е такъв, какъвто го помниш от преди девет години... Охо, много вода изтече оттогава, много работи се промениха и у нас през това време! По-рано ханът воюваше с народа, защото го беше заслепила една зла

магесница, която загина при Самодивския камък веднага след твоето изчезване... Но сега вече не е така — сега ханът дава мило и драго за добруването на народа и народът му се отплаща с любов. Ах, само да знаеш каква мила дружба цари вече у нас — там долу в равнината — между хан и народ, братко Рудане!...

— Да, да... между хан и народ, братко Рудане! — обадили се като ехо другите двама велможи. — На тази дружба завиждат владетелите на девет съседни ханства, та чак в десето!

После тримата хански пратеници разправили подробно на Рудан как след смъртта на старата магесница уж сърцето на хан Тагар толкова се променило, че още същия ден разтворил съкровищниците си и раздал на народа почти цялото богатство, което се намирало в тях. И народът от този ден така го обикнал, че когато в селото на Рудан се получило писмото му, всички се вдигнали като един човек и отишли в двореца на хана. Там със сълзи на очи го молели да изпрати хората си при Рудана, та те да приемат вместо тях подаръците, които той е определил за сиромашта. „Ти, светли господарю, най-справедливо ще ни поделиш това, което ще ни изпрати нашият мил Рудан, иначе току-виж, че сме се изпотрепали при делбата!...“ — така говорели всички пред хана. Най-после той склонил и ето на: сега трима от най-верните му велможи са тук, при него, при Рудан... макар че доста труден е бил за техните години дългият път от равнината до Черната скала!...

— Като знаеш вече всичко, кажи сега, братко Рудане, можеше ли да постъпим другояче?! — запитал накрая най-старият от велможите.

През цялото време тримата хански пратеници разказвали това така сладко и развълнувано, че дори от умиление към народа сълзи плувнали в очите им. Рудан слушал, слушал, и нали сърцето му било честно, повярвал на лъжите и повел велможите към двореца си. Но щом видял на светлината отново зловещите им лица, съмнението пак клъвнало сърцето му.

— Чакайте! — спрял той изведнъж лукавите мъже. — Къде остана моята вярна птица? Защо соколът ми, не се върна с вас?

Този нечакан въпрос ударил като с камшик велможите. Но смущението им продължило само миг.

— Соколът ли? — отворил тозчас пак устата си най-старият от тях. — Ах, нали не ни посрещна веднага от сърце, съвсем забравихме, синко, че трябваше най-напред от сокола да те поздравим!... — И като

се усмихнал, колкото могъл по-медено, той добавил: — Измъчил си ти, Рудане, птицата в тая самотия без другари, та като видя ханските соколи, мигом се привърза към тях, сякаш в едно гнездо са се излюпили... Но не се сърди, хубаво ще си живее там твойт сокол!

Доверчивото сърце на Рудан повярвало и на тази лъжа. Сетне всички влезли в двореца. Там лукавите гости яли и пили цялата нощ и пак нито за миг не спрели да говорят. Накрая така омагьосали сърцето на Рудан, та той вече не знаел къде да си намери място от радост, че най-послед мечтата му — да направи бедните си братя щастливи — се сбъднала.

И на сутринта, когато трудолюбивите джуджета започнали да изнасят из подземията на замъка товарите със скъпоценности и да товарят с тях магаретата, Рудан тичал неуморно от група на група и на всички весело подвиквал:

— Напрегнете повече мишците си, приятели мои!... За щастието на народа — долу в равнината — бъдете щедри!

А щом опашката на деветдесет и деветото магаре от натоварения керван се скрила зад далечния завой, в Рудановите владения настанал шумен празник. Пръв дал знак за веселбата сам Рудан.

Той грабнал медногласия си кавал, който бил донесъл от село, и се изкачил на Черната скала. Там дълго гледал надолу към равнината. После допрял кавала до устните си и мигом над смълчаните в сумрака планински усой, над вековните върхари звъннала най-топлата, най-сладката песен, която някога била изтръгвана тук от сърцето на живо същество. Тя събудила в сърцата на всички, които я слушали, и тъга, и непозната радост — нали в нея Рудан разказвал ту за страданието на хората в равнината, ту за буйната си вяра, че те наистина вече ще бъдат щастливи!... Неусетно към песента му се присъединили славеите от парка на двореца, гугутките от покрива, дивите зверове в гората. А посреднощ, когато неспокойният вятър Горянин хукнал над трепетните върхари, в този хор се втели и неговите дивни акорди. Тогава като че ли цялата планина изведнъж оживяла, затрептяла, започнала да пее, да звъни с безбройни гласове, въздишки, стонове...

Така продължило до края на деветото денонощие. Когато отзвънял последният негов час, кавалът изведнъж замлъкнал. Рудан слязъл от скалата и се прибрал в двореца си. Същия миг Черната скала

се затворила зад него и над цялата околност, над цялата планина легнала отново дълбока тишина.

И така щяло да бъде за нови девет години. През тях Рудан пак щял само да се разхожда из подземния си парк и работилниците, потънал в мисли какво още да направи за щастието на хората от равнината...

3

Когато след девет години чудният керван за втори път спрял пред Черната скала, Рудан изтичал с искрена радост да посрещне тримата велможи на хан Тагар. И веднага ги поканил на трапезата си. А щом празните блюда станали повече от пълните, той не се стърпял и се обърнал към гостите си:

— Е, разкажете ми сега какво има по вас? Как живеят хората, щастливи ли са? Народът весели ли се, има ли вече на всяка хорска софра хляб и за всяко семейство покрив?

Гостите като че ли само това чакали. Тозчас започнали да се надпреварват кой повече да нахвали и прехвали хала на народа:

— О, долу в равнината сега пее старо и младо, малко и голямо! И най-хубавите песни са за тебе, Рудане, за твоето щедро сърце най-обича да пее народът!...

— Питаш дали на всяка софра има хляб? Хубава работа — та нашият народ вече не поглежда софрата, ако на нея няма печена кокошка, прасенце и поне две тави баклава!...

— За жилищата какво да ти кажем? Отколе вече, братко, у нас всички живеят в дворци — и ханските боляри, и някогашните сетни бедняци!...

Рудан слушал, вярвал и сърцето му се топяло от щастие.

А когато съмнало, керванът на лукавите велможи и тоя път се изгубил претоварен със съкровища надолу към равнината, към ненаситните хазни на хан Тагар...

Така преминали много деветици години. И всякога керваните се връщали с все по-големи и по-богати товари скъпоценности, защото нито Рудан, нито някой друг в двореца му не подозирал колко лъжа и коварство се криело под медените думи на ханските пратеници.

Но ти знаеш, че колкото дълбоко и старателно да крият истината, рано или късно тя излиза наяве. Ако потрябва, с нейния глас проговарят дори безмълвните камъни, но тя не може вечно да мълчи.

Истината не останала няма и в двореца на Рудан. Един ден изобличителният ѝ глас екнал и между неговите затворени стени.

Чуй!

Когато веднъж — преди празният керван да тръгне за Черната скала — ханските палачи се заели да изрежат езиците на младежите, които щели да водят магаретата, езикът на деветдесет и деветия момък паднал на земята. И същия миг се превърнал на мъничко щурче. Но никой не обърнал внимание на тази случка. Никой не забелязал и това, че тоя път, щом Черната скала се разтворила, за да приеме скъпите гости, вътре заедно с тримата пратеници на хан Тагар влязла и четвърта жива душа.

Тази живинка била оживелият език на безименния младеж от равнината — мъничкото черничко щурче.

Както при другите си посещения, така и сега ханските пратеници яли и пили до насита. Произнесли много медени речи за щастливия живот на народа под скиптѐра на хан Тагар и призори си тръгнали начело на кервана, който и този път пращял от скъпи дарове. Веднага след тях замаяният от лъжи Рудан изтичал на Черната скала и извадил любимия си кавал. Миг — и сладките му звуци щели както друг път да прогонят тъжната глухота в планината.

Но не станало така.

Щом устните му се доближили до кавала, един измъчен глас го сепнал:

— Рудане, Рудане... кавалът ти е готов да засвири за щастие, за радост. Но ако ти знаеше какво става долу, там, закъдето заминаха съкровищата ти, твоето сърце щеше да пролее най-горчивите си сълзи и да изплаче с кавала най-тъжните си песни!...

Рудан се огледал.

Кой говори? Кой се осмелява да помрачава радостта му? И то сега, когато сърцето му прелива от щастие?

Пред него стояло мъничкото щурче и го гледало с блестящите си като звезди очи — очите на безименния момък от равнината. Те били пълни с мъка, с несподелена скръб...

— Какво може да става долу, когато народът се весели, пее и плува в щастие, щом като вече си има всичко? — запитал объркан Рудан.

— Ах, ако наистина беше така!

— Че какво друго може да бъде!... Ти, приятелю, изглежда, сега за пръв път се пробуждаш, след като си проспал кой знае колко време! Охо, вярно е, че някога народът тънеше в мизерия, но откакто взех да му изпращам моите дарове, хората долу виждат сиромашията само в лошите си сънища! Сега всички живеят в палати; селищата им са прорязани от бели улици, които се събират в просторни слънчеви площи; трапезите им са отрупани с всичко, което човешкото сърце може да пожелае... И така ще бъде винаги, докато мога да им изпращам с щедра ръка от съкровищата си!

— Лъжа е това, Рудане! Голяма лъжа, която съществува само в устата на ханските пратеници, които омагьосаха сърцето ти с лукавите си приказки!... Живеят така тия, дето отвлякоха и днес с измама съкровищата ти. А народът, в чието име го вземат, и сега си живее както е живял от паметивека — гние в калните земянки, мокри коравите зальци с горчивите си сълзи и проклина и хала си, и хана... Проклина и твоите съкровища, защото те не му дават нито радост, нито щастие, както те лъжат ханските слуги, а нови бесилки и вериги, нови сълзи и стонове... Това е истината, Рудане!

След тия думи щурчето изчезнало внезапно, както ненадейно се било появило пред Рудан. Но той останал дълго време на мястото си като гръмнат от изненадата... Толкова години сърцето му било люляно само от хубави думи за живота на хората от равнината, а сега изведнъж... Не, не — това не може да бъде истина! Не ханските пратеници, а щурчето лъже! То сигурно е изпратено от магьосницата на Черните гори, за да отрови радостния му празник. Но да има да взема — Рудан не е вчерашен, Рудан може да разпознае истината от лъжата!...

И той посегнал отново към кавала си.

Но тъй като наистина не бил вчерашен, и тоя път устните му не изтръгнали нито звук от него — пред погледа му изплували пак дълбоките, пълни с искрена болка очи на щурчето и го спрели... Нима такива очи могат да лъжат? Не, не — тук наистина има нещо страшно! Веднага след това той си представил ясно и очите на ханските пратеници — с примижалите в коварен присмех зелени зеници. И по цялото му тяло полазили ледени тръпки...

Ах, ами ако наистина думите на щурчето излязат верни? Рудане, Рудане, та какво си правил ти тогава, нещастнико! Не, не, това не може

да бъде истина, такова коварство слънцето не би търпяло под светлия си поглед!

И все пак... кой знае?!

Така Рудан цял ден се мятал между мисълта, че може би думите на щурчето са истина, и надеждата, че под тях се крие само някаква жестока игра на магьосницата от Черните гори. И при здрач не изтраял: захвърлил кавала си, чиято песен тоя ден обитателите на двореца и планината напразно очаквали да чуят, и се прибрал, прегърбен от мъка, зад Черната скала.

Как да узнае истината? Кой ще му помогне да стори това?

Изведнъж Рудан трепнал — някой го потупал нежно по рамото.

Когато се извърнал, видял до себе си старото джудже, което спасил от злата магьосница при Самодивския камък — владетелят на подземните богатства в планината. Гледал го загрижено.

— Какво става днес с тебе, Рудане? — запитал топло той. — Защо не чухме гласа на медения ти кавал? Деветдесет и девет товари със скъпоценности заминаха надолу, за да направят още по-щастлив живота на братята ти от равнината, а ти мълчиш, тъжен си... Нима мисълта, че хората от равнината ще бъдат щастливи за още девет години, не може вече да радва сърцето ти?

— Ах, мой стари приятелю, ако това беше наистина вярно... Но...

И Рудан му разказал дума по дума всичко, което чул от мъничкото щурче с тъжните влажни очи.

— Кажи ми сега, стари приятелю, посъветвай ме какво да направя, та да узная дали щурчето казва истината! — извикал накрая Рудан и потопил поглед, пълен с надежда, в очите на старото джудже.

Владетелят на подземните богатства в планината се замислил. И мислил дълго. Най-после изправил старата си глава, па казал:

— Трябва да направиш, братко, онова, което отдавна, много отдавна трябваше да сториш... още тогава, когато надолу замина първият керван, натоварен със съкровищата ти, да провериш с очите си това, което слушаха ушите ти!

Лицето на Рудан — до преди миг покрито с дълбоки грижовни бръчки — изведнъж просияло. Наистина, как не се досети веднага да направи това! Да, да, той трябва да види истината с очите си! И то още сега, още тази нощ!...

Половин час по-късно, наметнат с една мантия-невидимка, която го правела незрим за хорските очи, Рудан се изгубил надолу към равнината, към владенията на хан Тагар.

Рудан вървял без почивка цялата нощ. Не, не вървял, а кажи-речи, летял. И в зори спрял задъхан на един хълм, от който се откривала като на длан столицата на хан Тагар. Току под хълма били скупчени една до друга мънички, грохнали от немощ опушени къщурки. Такива купчини — прорязани тук-там от тесни улици, забулени в гъстата утринна мъгла — опасвали като с черен пояс целия град. След този пояс се извивал втори, после трети, четвърти, пети... И едва някъде в далечината — точно в центъра на града — се извишавали островърхите покриви на грейналите в здрачното утро кули и белокаменни дворци.

Рудан вече се чудел как ще се оправи в големия непознат град, когато пред него се появило пак щурчето.

Здравей, Рудане! — сепнало го то. — Виждам, че гориш от желание да ме изобличиш в лъжа, като видиш долу нещо хубаво... Напразно, братко: колкото и да се взираш надолу, няма да зърнеш там нищо от това, което ти разправяха в твоя подземен дворец пратениците на хан Тагар!...

— Не, приятелю! Ако сега горя от някакво желание, то е само едно: да видя истината, каквато и да е тя. Затова заведи ме по-скоро при нея!

— Тогава да вървим най-напред при ония, на които пращаше съкровищата си, за да бъдат те щастливи, та сам да видиш с очите си щастието им... Хайде!

И щурчето заподскачало пъргаво надолу към града.

Рудан го последвал послушно.

Когато наближили първите къщи, макар че слънцето още не било изгряло, откъм града се задали три дълги върволици от жени и мъже. Първата върволица се насочила към тъмните дупки, които зеели в подножието на хълма, който Рудан току-що бил напуснал с щурчето. Другата върволица, в която имало повече жени, нарамили сърпове, паламарки и коси, извила към натежалите от едро зърно ниви. А

третата върволица ударила направо към мраморните кариери, които се белеели в полите на близкия горист хребет. Отстрани на всяка върволица крачели по два великана, които размахвали в ръцете си бичове от волски жили.

Рудан и неговият водач изтичали към редиците.

Хората в тях приличали повече на сенки, току-що излезли от гробовете. Бледи, прегърбени, изнемощели от глад, непосилен, труд и безсъние, те вървели, олюлявайки се, сякаш били пияни. Само очите им, които горели на пепелявите им лица, издавали, че това са живи същества. Но изостанел ли някой от тях, великаните тозчас се нахвърляли върху него с диви викове:

— Какво се мъкнеш като пребит! Слънцето скоро ще изгрее, а ние сме още в града. Марш! — И волските жили на бичовете се увивали около тялото на нещастника, като багрели с кървави ивици голите му меса, които надничали изпод дрипите.

Рудан гледал тази картина като замаян.

— Кой са тези нещастници? — запитал той щурчето.

— Нима не ги познаваш?... Тези са хората, за щастieto на които ти изпращаше най-редовно цели кервани от съкровищата си...

Рудан не отговорил нищо. Само навел глава, за да скрие двете едри сълзи, които напирали на клепките му.

След малко върволиците се изгубили в утринната мъгла, а Рудан и щурчето потънали зад стените на града. Първите слънчеви лъчи ги огрели пред къщурките на най-крайния градски пояс. Грохнали, опушени, те зеели грозно с издънените си врати и прозорци.

— Да надникнем в някоя от тези къщурки, а? — предложило щурчето й след миг, недочакало отговор, потънало в един от зиналите прозорци.

Влязъл и Рудан.

Вътре имало само една стая. На широк дървен нар лежали три невръстни момиченца и едно малко момченце. В съня си те скимтели като гладни кученца, а жълтите им без време сбърчени лица се свивали болезнено. Долу се сплитали в краката на баба си още три по-големи деца. Те я дърпали за дрипите на полите и се надпреварвали да я молят:

— Хляб, бабо, поне мъничка коричка!

— Гладен съм, бабо, няма ли малко хлебец!...

— Искам да ям...

Бабата се суетяла из стаята, скубела косите си и сипела проклетия с беззъбата си уста...

— Виждаш ли? Чуваш ли? — пошепнало щурчето на Рудан.

— Но може би само тука е така... — отвърнал той с побледнели устни.

— Тогава да вървим и на друго място!

След малко те се изгубили в съседната къща. После в друга, трета, четвърта... И отвсякъде Рудан излизал все по-мрачен и по-мрачен. Видели майки, които запушвали ушите си, за да не чуват писъците на гладните си рожби. Срещнали бащи, които продавали някои от децата си, за да купят хляб на другите. Зърнали девойки и младежи с побелели без време от страдание коси...

Така през целия ден, докато Рудан и неговият водач обикаляли предградията на града, където живеел народът, очите им не срещнали нито едно щастливо лице и ушите им не чули нито една радостна дума. Навсякъде — из мрачните къщурки, по тесните улици, в задимените работилници и дълбоко в тъмните подземия на затворите — над воплите и стоновите се носел като тъжен припев един настойчив вик:

— Хляб!... Хляб!... Хляб!...

Между това слънцето, уморено да гледа толкова страдания, вече бързало към залез.

Тогава щурчето предложило:

— Е, Рудане, ти видя добре как живеят тия, за които изпращаше съкровищата си. Време е да надникнем и при другите — ония, дето те омагьосваха с лъжите си и те ограбваха в името на народа!

— Води ме! — отвърнал Рудан и тръгнал с наведена глава подир щурчето.

Когато навлезли в града на богатите, слънцето било вече залязло, но градът светел като ден. Светлината бликала от едрите диаманти, рубини, ахати и сапфири, изкусно вездани в мраморните статуи пред дворците на Тагар и неговите боляри.

По улиците препускали позлатени каляски, карани от охранени буйногрови коне. И всички бързали към средището на града, дето пламтал с хиляди светлини като огромен драгоценен камък ханският дворец.

От веселите закачки, които си подхвърляли един на друг безгрижните пътници от каляските, Рудан и щурчето разбрали защо всички бързали към двореца. Там ханът тази вечер уреждал пир по случай пристигането на новите деветдесет и девет товари със скъпоценности от подземния дворец на джуджето...

— Точно навреме! — извикало щурчето. — Да побързаме и ние нататък, за да видиш къде са пищните трапези, къде се лее без мяра вино и кои разполагат с богатите ти дарове.

После те се качили на една от минаващите каляски и с нея се вмъкнали незабелязано зад иззиданите от червен гранит стени, които ограждали от всички страни двореца.

Пламналите от светлина просторни зали на ханския дворец били вече пълни с гости. Охранени, натруфени от главата до петите с одежди от златовезана коприна, те се движели бавно, тържествено към залата, дето щял да стане пирът. Когато Рудан и щурчето влезнали там, дванайсетте дълги трапези вече се огъвали от натрупаните върху тях яденета. Но мълчаливите роби продължавали да трупат там все нови и нови съдове, пълни с ястиета, всякакви плодове и какви ли не сладкиши.

Изведнъж всички зали прогърмели от звуците на златни фанфари.

— Ханът! Ханът иде... — зашепнали гостите и замръзнали по местата си като вкаменени.

След миг — съпроводен от многобройната си свита, облечен в пурпурна мантия, обсипана от горе до долу с диаманти и рубини — в залата на гощавките пристигнал хан Тагар.

И пирът започнал.

Рудан, свит с щурчето зад една статуя, наблюдавал мълчаливо пира. Погледът му шарел по подпухналите от пианство и преяждане лица на пируващите, заглеждал се в малките им хищни очички и целият потръпвал от погнуса и ужас. Веднага след това пред очите му изплували върволиците от живите скелети, които срещнал сутринта. После — през пианската врява и ситите крясъци на трапезниците — в ушите му прозвънели отново гладните викове на невръстните дечица от първата къщурка... И сърцето му се свило болно от жал и мъка.

Ах, Рудане, Рудане, виждаш ли в каква заблуда си живял, нещастнико! Как можа да се оставиш да те измамат, слепецо!...

Изведнџ шумът отново стихнал. Всички погледи на пируващите се насочили към трапезата, дето, заобиколен от свитата си, седял хан Тагар.

— Ще говори ханът... Самият хан Тагар ще говори! — чул се предупредителен шепот от всички страни.

Но ханът не станал. Вместо него се изправил един висок белобрад велможа.

Рудан веднага го познал — това бил един от ония трима хански пратеници, които редовно го замайвали с приказките си, за да го ограбват.

— По желанието на славния ни хан сега ще ви разкажа как измавихме и тоя път глупака Рудан — започнал пратеникът с лукава усмивка в злите си очи.

После разказал с най-големи подробности как били посрещнати в подземния дворец от Рудан; смял се до задъхване, когато говорел как го лъгали, докато измъкнат съкровищата му; и накрая завършил с един-единствен вик:

— Глу-у-у-у-пак!

Залата се разтърсила от смях.

Когато кикотът замлъкнал, от мястото си се надигнал сам хан Тагар. Дебел, охранен, той изгрухтял тежко в настъпилата тишина:

— За глупака Рудан, чашите до дъно!

Звъннали стакан в стакан и залата отново се разлюляла от буен, дружен смях.

Рудан се свил като жарнат от коприва.

— И за неговия крастав народ, за чието щастие сега съм разпрострял тази трапеза, още веднџ чашите, до дъно! — задъхал се за втори път хан Тагар.

О, това било вече много!

Рудан може би щял да понесе много още обиди за себе си, сигурно щял да претърпи и ако го били забелязали и оплюли, но да се гаврят с народа сега, когато сърцето му кървяло от мъка пред страданието му — това той не могъл да изтърпи.

И ето: Рудан изтичал вън от скривалището си, отметнал мантията, която го правела невидим, и в залата прогърмял възмутеният му глас:

— Напразно ликувате, престъпници! Това е последният ви хайдушки пир... Аз много време бях сляп, но сега прогледнах!...

Малко след това няколко закъснели светулки видели Рудана, че летял като изпусната стрела от опъната тетива към Черната скала, където се намирал дворецът със съкровищата му. И спрял там само миг преди изгрев-слънце. Но този миг бил достатъчен, за да се изтръгне от наболените му гърди една люта клетва:

— Бъдете проклети от днес нататък, вие мои чертози! Превърнете се на камък заедно с всичките съкровища във вас и под вас!... Потънете дълбоко в земята, та никога вече човешко око да не познае цената ви!... А ако все пак някога някой ви измъкне оттам, нека само трудът, честният труд да може да ви върне сегашната цена!

Още не било заглъхнало ехото от последната дума на клетвата, която изрекъл Рудан, и тя се сбъднала... Чул се страшен трясък, като че ли се била сринала планината, и там, дето преди малко блестял с диамантените си покриви и чардаци дворецът, останали да стърчат само камънаци и бурени. Из тях подавали главите си премръзнали от утринния хлад змии...

Но истинските съкровища са като правдата. Все идва ден, когато те излизат наяве, колкото и старателно да са скрити. Излезнали наяве и съкровищата на Рудан, макар че в гнева си той ги бе превърнал на камъни и пепел.

Чуй!

Минали векове.

През това време много бури прогърмели над планината и равнината.

Народът се пробудил, надигнал се, па помел и хан Тагар, и неговия трон, и алчните му велможи, и лицемерните царедворци — всички запратил вдън горите Тилилейски.

Но Рудан — скрит в една пещера при съкровищата си под Черната скала — нищо не чувал, нищо не виждал. „По-далече от ония змии!“ — казвал си винаги той, когато се пробуждал, и се свивал все по-дълбоко и по-дълбоко в дъното на пещерата. Така никой не смущавал покоя в самотията му. Ала един ден — още в тъмни зори — той бил събуден от глухи удари и страшни гърмежи, които отеквали току над него.

— Какво ли става горе? — сепнал се Рудан и за пръв път от памтивека надзърнал вън от скривалището си.

Там една голяма дружина от работници в сини блузи копаела земята и разбивала с взривове каменните блокове край Черната скала.

— Напразен труд!... И да намерят съкровищата, те никога няма да познаят тяхната истинска цена. Ще покопаят, ще погърмят и... ще си вървят! — рекъл си Рудан и се прибрал успокоен отново в пещерата.

Но минали дни, седмици, а синеблузите младежи все копаели и копаели, докато едно знойно пладне копачките им ударили в тавана на самата пещера, дете слухтял потуленият Рудан.

— Ето, сега ще видят, че тук има само камъни и ще ме оставят на мира! — пошепнал си Рудан и се усмихнал.

Бил готов дори да се надсмее зад гърбовете на упоритите работници.

Ала и тоя път не станало така, както си мислел Рудан.

Хората разгледали внимателно отломките от разбитите скали и по лицата им вместо горчиво разочарование се разлепи щастливи усмивки. А от гърдите им вместо проклетия се изтръгнали радостни победни викове, които събудили отново заспалото за миг планинско ехо.

Изплашеният Рудан се свил още по-дълбоко в пещерата.

Какво става най-после горе? Какви са тия хора? За какво са им тези камънаци, щом не познават тяхната цена?... Тези мисли го занимавали непрекъснато чак до утрото на другия ден, когато работниците пристигнали пак в планината с големи бръмчащи коли.

Те натоварили колите с част от прокълнатите съкровища и изчезнали с тях надолу, дето била някога столицата на хан Тагар. На другия ден пак дошли. Напълнили отново колите и пак изчезнали. Така се занизали ден след ден — идвали синеблузите работници с празни коли, пълнели ги с камънаци и се изгубвали надолу към равнината с песни и радостни подвиквания.

Най-после Рудан не изтраял.

Веднъж се качил на една от бръмчащите коли и заминал заедно с работниците, за да разбере какво правят тия млади хора със съкровищата му, превърнати от памтивека в прости камънаци... Пътували дълго. И по пладне стигнали в един шумен град, от който се възвишавали към небето високи комини. Те бълвали непрекъснато черни кълба дим. Рудан веднага познал града — това било някогашната столица на хан Тагар.

Но чудно — градът се разпростирал в същата равнина, заобикаляли го същите хълмове, в далечината се синеела същата планина, а от стария град на коварния хан нямало нито помен!... Там, дето някога пъшкали грохналите от мизерия жилища на ханските роби, сега се издигали слънчеви домове с просторни градини. В тях подскачали безгрижно румени дечица. А на мястото, където някога били опънати въжетата, върху които бедните стопанки простирали изпраните дрипи, сега блестели стоманени жици. По тях се плъзгали вагончетата, които откарвали нанякъде Рудановите съкровища.

О, хората не били проспали вековете както огорченият Рудан!

Но какво ли правят в оная голяма сграда със съкровищата му?

Без да мисли много, Рудан седнал в едно от вагончетата и с него влезнал в сградата, дето изчезвали превърнатите на камък съкровища. Там те преминавали от помещение в помещение. И от всяко помещение излизали все по-блестящи и по-блестящи. Най-после Рудан видял, че под грижите на синеблузите работници в последното помещение неговите досега никому ненужни прокълнати съкровища се превърнали в стотици полезни машини — трактори, комбайни, парни котли, локомотиви... Видял това, и същия миг мъката рухнала от сърцето му.

— Бъдете щастливи с моите съкровища, трудолюбиви хора! — изтръгнало се тогава от облекчените гърди на Рудан. — Преди хиляди години аз ги проклев и ги скрих от очите на хората, защото с тях живееха охолно само малцина... Но сега, когато виждам, че вие с тях правите щастливи ония, които никога не съм преставал да обичам, давам ви ги от сърце!

От този ден Рудан не напуснал вече никога работните хора.

Ходел с тях по планината и им помагал с всички сили на вълшебник да изваждат от нейните недра потулените съкровища. Често пъти слизал и в завода. Там помагал на честните ръце по-леко да връщат предишната драгоценност на прокълнатите богатства. И работниците знаят това. Ето защо, когато чуят, че нагорещеното желязо цвърчи радостно в охладителите, те се споглеждат усмихнато и си казват:

— Чувате ли, Рудан се обажда, другари — стоманата ще бъде здрава!

* * *

Така свършва приказката за Рудан и неговите съкровища.

На мене ми я разказа преди много години старият гарван, който живееше под покрива на вехтата кула край нашия град. Гарвана вече го няма там. Скоро ще изчезне и грохналата от старост кула. Но съкровищата на Рудан не са изчезнали. И никога няма да изчезнат. В трамвая, който превозва работните хора; във влаковете, които отнасят лятно време другарчетата ти в планините и край морето; в основите на

нашия светъл дом; в комбайна, който пълни празните камиони със златните дарове на щедрата ни земя — навсякъде има по малко от тях. И винаги ще има, защото волята на Рудан е такава: да бъдат там, дето се гради народното щастие!...

ПАТИЛАТА НА ГОРДЕЛИВАТА ПИТКА

Някога в село Житен живял дядо Горун с баба Кротуша.

Една сутрин дядото се събудил рано и рекъл на бабата:

— Бабо, омръзна ми вече да ме гощаваш само с гъбена чорбица, бобена яхния и чер хлебец. Да знаеш — питка ми се яде, ама да не бъде каква да е питка, а питка от три пъти пресеяно бяло брашно!

— Добре си намислил, дядо, но откъде да взема брашно за такава питка, когато в нощвите ни отколе няма троха бяло брашно...

— Не знам: питка искам и толкоз! Ако за обед на софрата няма бяла питка, такова чудо ще направя, та триста години за него да се разказва! — отвърнал сърдито дядо Горун и зачаткал с бастунчето си към кръчмата, за да погледа там как се веселят хората.

Изплашила се баба Кротуша от лютата закана на своя старец и припнала към килерчето. Грабнала метличката, отупала празната брашнена торбичка, изтърсила месала, изгребала нощвите и събрала шепа брашно, та измесила питка за сърдития дядо. Изпекла я, намазала я отгоре с яйчице и прясно масълце, па я оставила на прозореца да изстине.

Срещу прозореца — в клоните на крушата — бил кацнал врабецът Чик-Чик.

Щом зърнал бялата питка, старият врабец надул гърди, отворил гърло и викнал колкото му глас държал:

— Хеййй, мои сто братя, тичайте да видите баба Кротуша каква чудесна питка е изпекла! Такава питка няма и на царската трапеза!

Събрали се стоте врабци, стоте бърбиви братя на проскубания Чик-Чик, накацали около питката и започнали да се надпреварват:

— Ах, наистина, каква чудесна питка! Не, тази питка не е за дядовата Горунова трапеза... Вижте само как свети лицето й — сякаш месечника грее! — рекъл единият от братята.

— Да съм като нея, не бих стоял нито миг върху тоя окаден прозорец: ще скоча и право в отсрещната вила на лихваря ще ида —

само там, между тортите и баклавите на неговата богата кухня е мястото на такава красавица! — допълнил с възхитен писък друг брат.

— Каква ти вила на лихваря!... — изсмял се трети бърборко. — Та там нямат дори къде да сложат тази красавица! Не, в двореца, само в царския дворец е истинското място на такава слънчице!...

Питката чула похвалите и се възгордяла. Надула се, па си рекла:

— Прави са тия голтаци, мястото ми е само в двореца!

След туй затворила очи, престрашила се, скочила от прозореца на дядо Горун и се търкулнала с все сила по пътя — право за столицата.

Тичала, тичала — стигнала до една гора. Дълбока, страшна, тъмна гора. А пред гората стоял с щръкнали уши Зайо Байо и сякаш само нея чакал. Щом я зърнал, веднага викнал:

— О, питке, добре си ми дошла!... Както съм гладен, ей сега ще те изям!

Питката се спряла, изгледала Зая отдалече, па му изпяла:

— Зайо Байо дългоухи, с мен не си играй! Страхливецо бързоноги, бърже път ми дай!... Аз съм малка, вкусна пита — радостна, честита! — от хамбар изгребана, от нощви пометена, със каймак замесена и във пещ опечена. От дома си бягам вече — хей натам далече! — към трапезите богати, в царските палати... През гори, поля, села — аз летя като стрела!...

Сетне питката се скрила в гората толкова бързо, че Зайо Байо едва я видял кога профучала край него. Останал си така с щръкнали уши и празни уста, зинали да я лапнат.

А в гората, клекнал на пътеката, дебнел един вълк. Щом зърнал питката, и той веднага скочил срещу нея:

— Стой, питке! Влизай скоро в устата ми, че умирам от глад!

Питката се спряла, изгледала проскубания гладен вълк от главата до лапите, па и нему изпяла:

— Кумчо Вълчо, стар гладнико, с мен не си играй! Горски скитнико, махни се, бърже път ми дай!... Аз съм малка, вкусна пита — радостна честита! — от хамбар изметена, от нощви пометена, със каймак замесена и във пещ опечена. От дома си бягам вече — хей натам далече! — към трапезите богати, в царските палати... През гори, поля, села — аз летя като стрела!...

И докато вълкът да разбере какво става, питката прелетяла бързо край него и навлязла още по-дълбоко в гората.

Там, седнала на един пън, Баба Меца сладко, се гощавала с медец от едно шарено гърненце. Облизвала се и час по час примижавала с очи, въздишала:

— Ех, че сладък медец — само една бяла питка ми липсва, за да съм най-щастливата баба на света!

И ето че в туй време срещу нея се задала питката.

Щом я видяла, тромавата горска баба се засмяла до уши и викнала с разтворени към нея лапи:

— Какъв късмет!... За питка си мислех, за бяла питка въздишах и тя на крака ми идва! Бързо, бързо, миличка, че от меда остана само на дъното, а баба ти Мецана най-много обича да си схруска бялата питка с медец!...

Питката се спряла, изгледала присмехулно рунтавата баба, па през смях така й рекла:

— Ой, Мецано, дебелано, с мен не си играй! Я послушай, повлекано, бързо път ми дай!... Аз съм малка, вкусна пита — радостна, честита! — от хамбар изгребана, от нощви пометена, със каймак замесена и във пещ опечена. От дома си бягам вече — хей натам далече! — към трапезите богати, в царските палати... През гори, поля, села — аз летя като стрела!...

И преди Баба Меца да разтвори устата си, пъргавата питка се търкулнала бързо край нея и изчезнала, та се не видяла. Спряла едва на другия край на гората.

А там — на припек върху една полянка — се излежавала хитрушата Лисана.

— Хей, Лисанке, накъде е пътят за столицата? — провикнала се питката отдалече към горската хитруша.

Лисанка вдигнала глава. Видяла питката и очите й светнали. Сетне се облизала скришом и запитала кротичко:

— А защо ти е столицата, красавице?

Лисанкината похвала харесала на питката. Затуй тя се приближила до хитрушата, па и на нея изпяла:

— Аз съм малка, вкусна пита — радостна, честита! — от хамбар изгребана, от нощви пометена, със каймак замесена и във пещ опечена.

От дома си бягам вече — хей натам далече! — към трапезите богати, в царските палати... През гори, поля, села — аз летя като стрела!...

— Аха! Сега разбирам каква е работата — тръгнала си за царските палати. Чудесно, чудесно! Добре си намислила, хубавелке, на такава красавица като тебе само там ѝ е мястото. Но видиш ли, аз ще ти покажа пътя за столицата, ако ми изпееш още веднъж песничката си. Много, много ми хареса!... Ела, миличка, на челото ми и оттам я повтори, че съм стара вече, та мъчно чувам!

При тази похвала питката се намерила на седмото небе от щастие и тръгнала радостно към хитрушата, която я чакала с изплезен език. Но направила-ненаправила десетина крачки, питката изведнъж се сепнала, ударила се по челото, врътнала се встрани и без да каже нещо, профучала като стрела край изплезената Лисанка...

Тук му е мястото да ти кажа, мое момче, че питката, приказката за която слушаш сега, не е същата питка от оная приказка, която ти е разказвала баба. Помниш, че питката от бабината приказка била много глупавичка. Тя послушала хитрушата, пяла ѝ на челото, сетне скочила да попее дори на езика ѝ, докато Лисанка рекла — ам! — и край. Край и на питката, край и на бабината приказка! Така беше, нали?

А чуй какво станало с нашата — дядовата Горунова и бабината Кротушина питка!...

Чак като отминала много далече от Лисанка, тя се обърнала назад и подвикнала на останалата с пръст в устата хитруша:

— Прощавай, кумичке, че не изпълних молбата ти! Но за това не се сърди на мене — без време, мила, ми показва езика си, на който някога, както разказва приказката, с песен като моята, свършила живота си горкичката ми прабаба!...

След туй питката хукнала отново с всички сили по пътя — право към столицата, която се белеела в далечината. Тичала, тичала — превалила девет баира, прескочила девет рекички, прекосила девет полета — накрая стигнала пред царския палат. Там издебнала пазачите, преминала двора. Изприпкала по едни мраморни стъпала и почукала върху вратата на царската кухня:

— Чук... чук... отворете! Чест невиджана ви се прави — на крак ви е дошла най-красивата питка на света, за да украсите с мене царската трапеза!

Вратата на кухнята мигом се отворила и навън показал главата си главният готвач:

— Кой чука? Кой крещи тука? — попитал сърдито той.

— Аз...

— Коя си ти?

Питката се надула и важно-важно запяла:

— Аз съм малка, вкусна пита — радостна, честита! — от хамбар изгребана, от нощви пометена, със каймак замесена и във пещ опечена. От дома...

Главният готвач не дочакал питката да довърши песента си. Взел я в ръце и започнал да я разглежда. Видял разкъсаната ѝ от храстите премяна, пошарил с пръсти по напрашеното ѝ от пътя лице, па се залюлял от смях и се провикнал с все сила:

— Хей, мои триста помощници, елате да видите каква красавица е дошла при нас да направи чест на царската трапеза...

Веднага около главния готвач и питката се събрали неговите първи помощници, помощниците на първите му помощници, техните помощници, помощниците на тези помощници, бъркачите на запръжките, разливачите на ястията и миячите на кухненските съдове. Като разбрали за какво ги вика главният готвач и като чули защо е дошла сиромашката питка в царската кухня, всички започнали да си подхвърлят горделивката от ръка на ръка и да се превиват от смях:

— Ха-ха!... Ще ни умори тази дрипла — чухте ли какво ѝ се приискало?!

— Хо-хо!... Пустата питка пепелива, не иска друго, ами направо на царската трапеза ѝ се доцяло да се разположи, като че ли там сега само за нея разтребват!... Хо-хоооо!

Това продължило дълго време.

А когато негостолюбивите стопани най-сетне се изморили от смях, главният готвач взел отново раздърпаната питка в ръцете си. Повъртял я, погледал я още мъничко, па се изсилил и я изхвърлил през прозореца навън.

Питката тупнала в задния двор на царския палат.

А там — нова беда!

Още изгонената гостенка не била дошла на себе си от горещия прием на готвачите и към нея се насочила една сънлива кучешка

муцуна. Охранен, затлъстят, с медал на шията, песът пристъпвал бавно, тежко, важно. С една дума, царско куче, дворцов пес!...

— Чу-дес-ноооо!... Чу-дес-ноооо! — прозинала се гръмогласно муцуната, когато доближила до питката. — След хубавия сън тази питка ми е паднала направо от небето, за да закуся!

Сетне сънливият пес се обърнал мързеливо към изтръпналата питка:

— Хайде, дрипло, скачай бързо в устата ми, че ще трябва пак да спя... Аз съм в облог със самия цар — кой от двама ни ще изтрае повече на сън и на ядене! Затуй не ми губи времето, че негово величество засега ме бие и по едното, и по другото!

Тези думи изведнъж отворили очите на питката — свалили я от облаците на земята...

Ах, нима за тези песове тя напусна чистичката къщурка на баба Кротуша и дядо Горун! Нима заради техните гуреливи муцуни извървя дългия път от село Житен до тука!... Не, тя повече не бива да глупее!

И питката наистина скочила, както я канел царският пес. Но вместо да влезе в раззинатата муцуна на сънливото куче, тя хукнала с всички сили нататък, откъдето сутринта била побягнала — към село Житен, към чистичката бедна къщурка на баба Кротуша и дядо Горун, към мъничкия прозорец, над който чирикат без отдих от сутрин до вечер весели, закачливи врабци.

Ех, тези врабци, тези бърбиви измамници! Каква хубава шега й направиха със своите бърбиви уста!...

* * *

Когато питката влязла в двора на самотните старци, те седели под разлистената лоза, разперила дългите си клони току пред входа на мъничката им къщичка. Баба Кротуша чупела отчаяно ръце и плачела, а дядо Горун почуквал сърдито с бастуна си по плочника пред вратата и гръмогласно ругаел.

Но щом зърнали, че питката се връща отново при тях, лицата на старите хора тозчас грейнали, сякаш самото слънце било влязло в двора им. — Ах, милата ми побягнала питка, ето я, че си иде! — плеснала радостно ръце баба Кротуша и припнала като млада да

посрещне бегълката. — Ох, на баба питката, че къде скита досега, баби? Ние с дядото какво ли лошо не помислихме, че ти се е случило далече от нашия дом!... — Не я глези, бабо, ами слагай веднага софрата, че едва стоя на крака от глад! — подвикнал към тях престорено сърдито дядо Горун.

И след малко тримата се прибрали щастливи в къщи.

Там, щом я сложили на постланата е нова покривка софра, питката се огледала и мигом засияла от радост. О, колко весело, колко светло и хубаво било в целия дом на дядо Горун и баба Кротуша! Как можа да побегне от него, как можа да повярва на Чик-Чик и неговите сто братя, че мястото ѝ не е тука!...

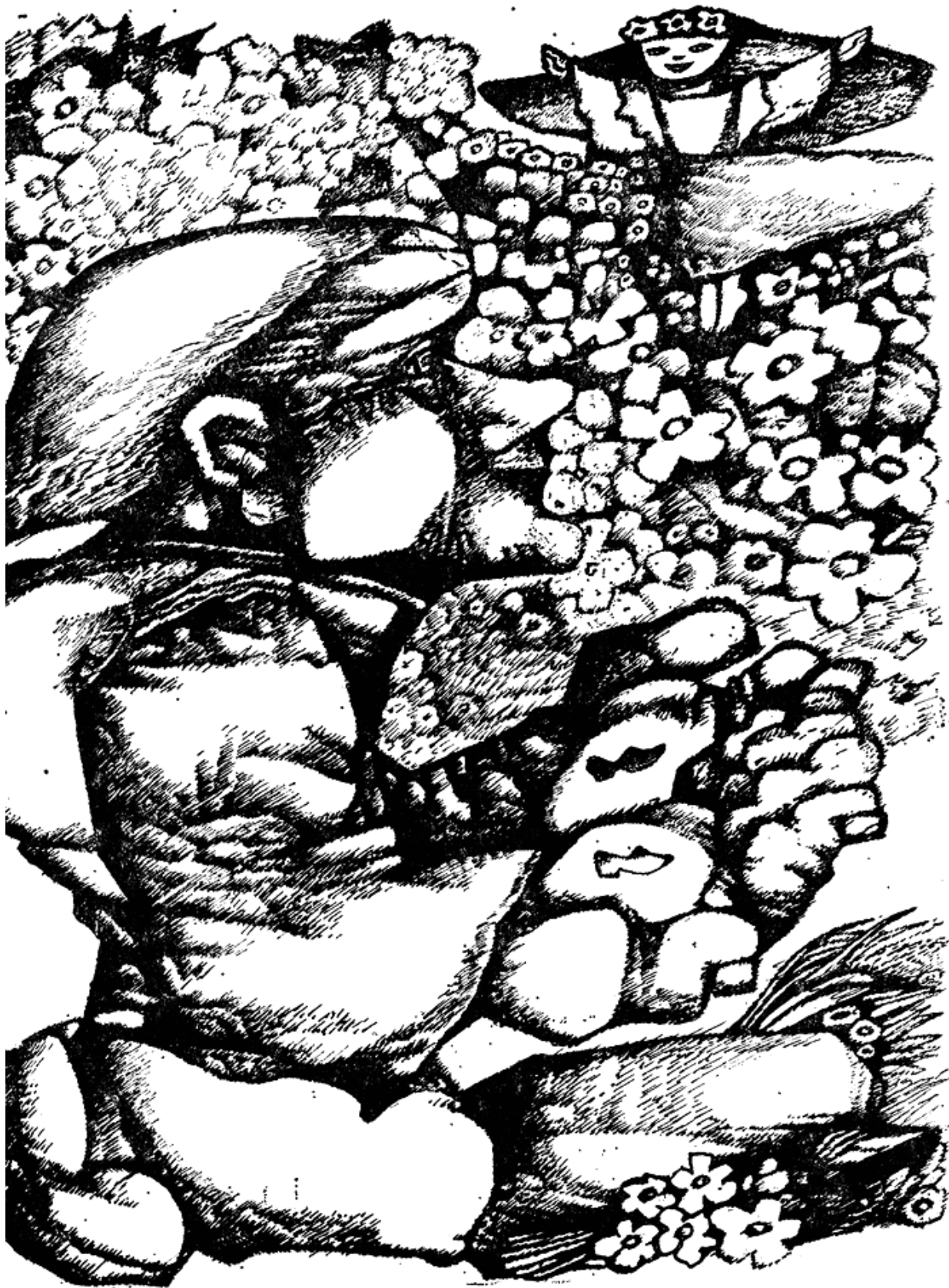
Сетне не се стърпяла и отново запяла, ала сега нова песничка:

— Ах, добре, че се завърнах в своя дом обратно! Колко хубаво е тука, колко е приятно!... Дядо Горун със лулата под мустак се смее, а пък бабата Кротуша тихо песен лее. Двамата във нови дрехи като млади тичат — колко мило ме поглеждат, колко ме обичат!...

А навън, в бухналата от зеленина круша, очаквайки трошички, в туй време чирикали до прегракване Чик-Чик и неговите сто бърбиви братя.

ГЪРБАВИТЕ СЪСЕДИ И САМОДИВКАТА

Преди много, много години — когато птиците не излизали от водата, а рибите всеки ден чуруликали кръшни песни по дърветата в горите; когато ушите на магаретата били мънички като охлювчета, а мравките големи колкото слон — в едно село живели плет срещу плет двама гърбави съседи. Единият гърбушко бил беден, весел обуцар, а другият — богат като болярин, ала мрачен и алчен лихвар. Но и на двамата мъже еднакво тежели гърбиците, макар на лихваря гърбицата да била отпред, на обуцаря пък — отзад.

Веднъж сиромашът направил чифт обуца и като нямало вече кому да ги продаде в обеднялото от лакомията на съседа му село, той тръгнал за града да потърси там купувач за стоката си. Обувките били хубави, ушити от здрава кожа, и от пръв поглед личало, че са направени от майстор, който си разбира от работата. Затуй, щом обуцарят ги показал на пазара, веднага ги продал. С получените пари бедният човек купил торба кукурузено брашно за хляб на дребната си челяд, сетне метнал товара на гърбицата си и — тап-тап... туп-туп! — затепал весело с песен на уста към село.

Било знойно лятно пладне.

Край пътя, по който крачел щастливият пътник, ухаели сладко дъхави цветя, бълбукали примамливо бистроструйни поточета.

— Хей, човече, откакто си се оженил, нищо не си подарявал на грижовната си стопанка — няма ли поне сега да я зарадваш с една дъхава китка, свита от нашите шарени цветчета! — подканяли го с пъстроликите си главички да ги откъсне цветята отстриани на пътя.

— Друмниче, къде ни отминаваш — не знаеш ли, че всяка глътка от нашата студена водица дава на морния пътник крила! — викали го ромонливите поточета със звънките си гласчета.

И сиромашът ту се спирал да си откъсне стръкче цвете от крайпътните полянки, ту се отбивал при поточетата да се разхлади с ледените им струи. Така не усетил кога залязло слънцето, кога мръкнало. А до селото му имало още мно-о-о-го-о-много път!...

— Я да ударя направо през гората, че ако вървя все по белия друм, и до утре няма да зарадвам децата с брашното, което им нося, нито жената със свежи цветя! — решил след кратко колебание закъснелият друмник и кривнал по една пряка пътечка, която пресичала от край до край позлатения от месечината вековен лес.

Вървял колкото вървял през гората, по едно време гърбушкото чул, че някой въздъхнал жално-милно съвсем близо до него. Спрял се обущарят, огледал се, но не видял никаква жива човешка душа и пак закрачил напред. Ала едва направил две-три крачки, въздишката се повторила — сега още по-тежка, още по-жална, като че ли някой се давел наблизко от хълцукане.

— Кой плаче тука, а се крие? — викнал сърдито обущарят, когато се огледал за втори път и пак не зърнал никого.

— Не се крия; не ме ли виждаш, човече... — звъннало веднага в отговор тъничко гласче като сребърно звънче откъм най-близкия шипков храст.

Едва сега — като погледнал към посоката, откъдето се обадило гласчето — обущарят видял сред накичените с цвят клонки на шипковия храст едно малко колкото показалеца му момиченце.

— А защо плачеш, хубавице? — запитал гърбушкото момиченцето, като се навел над него и погалил златните му косици, които стигали чак до босите му пети. — Да не си се изгубила в гората?

— Не съм се загубила; в гората аз съм си у дома, защото съм горска самодива... — отвърнало момиченцето. — А плача, чичко, тъй като сестрите ми до една отидоха в двореца на Змей Горянин да танцуват със синовете му, пък мене не ме взеха, че уж съм била малка!... — И като се надигнала на пръсти, невръстната самодива запитала с още оросени от сълзи очи: — А виж, не съм чак толкова малка, нали?

— Каква ти малка! — засмял се обущарят, щом видял как девойчето се подигало с всички сили на пръсти, за да изглежда по-високо. — Още мъничко и ще стигнеш върхарите на най-високите борове... Ха не плачи, аз умея да правя обувки за чудо и приказ — обуеш ли ги, тозчас ще се разиграеш и няма да усетиш кога ще отлети нощта!

— Тъй ли! — плеснала зарадваната самодивка с ръце и очите й мигом се прояснили. — Моля ти се много, чичко, направи ми по-скоро такива обувки, че от всичко на света най-обичам да играя; сетне щедро ще ти се отплатя!

Обущарят откъснал две детелинови листенца. След туй си избрал по-дълго стръкче жилава трева за конец, отчупил си трънче от шипката за игла и докато горската жителка да разбере какво става — бод отдолу,

бод отгоре, бод отстрани! — той поставил в краката ѝ чифт пантофки. Зеленички, мекички, те блестели на лунната светлина така примамливо, сякаш не били измайсторени от нищо и никакви детелинови листенца, а съшити от най-скъпото кадифе. Само ги обуи и скачай с тях, колкото ти душа иска — ако щеш по дърветата, ако щеш по поляните!

И наистина, щом самодивката обула чудните пантофки и стъпила с тях на горската поляна, мигом се понесла над тревата в безгрижен танц като тънкокрила пеперуда. В същото време веселият обуцар отворил гласовитата си уста и викнал да реди с цяло гърло песен след песен — коя от коя по-игрива, коя от коя по-ромонлива... Така двамата пели и играли цялата нощ. Едва когато зората поръсила с руменеца си върхарите на най-високите дървета, малката горска самодива спряла запъхтяна пред обуцаря и въздъхнала щастливо:

— Ох, наиграх се; не мога повече!... — След туй дигнала глава към него и го запитала: — Кажи сега, чичко, каква награда искаш да ти дам, дето ме весели тъй хубаво тази нощ?

— Да ми дадеш награда ли? — удивил се гърбушкото от думите на невръстната самодива. — Че аз, миличкото, си имам всичко — само брашънце за хлебец на децата нямах, но вчера и брашно им купих; нищо повече ми не трябва!

Ала самодивката не отстъпила — да си поиска награда и туйто. Накрая, като видял, че няма да се отърве без нищо, обуцарят попитал плахо:

— А не може ли, вместо да ми дадеш за награда нещо, да ме наградиш, като вземеш нещичко ти от мене? — И като кимнал с глава назад към гърбицата си, добавил: — С радост например бих се лишил от този товар на гърба ми!

Щом чула желанието му, самодивката извадила от пазвата си една вълшебна пръчица. И както било стъпило върху най-горната вейка на шипковия храст, горското момиче ударило с пръчицата си гърбицата на сиромаша. Същия миг омразният товар, който бедният човек носел с досада от рождение на гърба си, изведнъж се откачил от приведените му плещи, па тупнал на земята. Сетне гърбицата се търкулнала с грозна пукотевица надолу по склона на поляната и се изгубила в близкия тъмен дол...

Първият човек в селото, който видял щастливия обуцар без гърбица, бил неговият богат съсед — лихварят. И като научил от

засмения до уши сиромаш как се е отървал от бремето си, лихварят още същата вечер тръгнал към гората да търси там самодивката с вълшебната пръчка.

— Ах, как се радвам, чичко, че дойде! — изтичала малката самодивка към лихваря, когато го зърнала на поляната близо до нейния шипков храст. — Хайде да потанцуваме и с тебе!

— Да танцуваме ли? — опулил очи срещу нея мрачният човек, па като поклатил сърдито глава, отсякъл: — Няма да я бъде тази работа, момиченце!

— Тогава да попеем — снощи друг чичко ми пя до зори.

— Ами като се срещнат двама безделници, какво друго могат да правят, освен да играят и пеят... — срязал я пак лихварят. — Я наместо да си губим с излишни приказки времето, извади по-скоро вълшебната си пръчка и поработи с нея и за мене!

— Добре — съгласила се самодивката. — Но моята вълшебна пръчица може и да взема, и да дава. Ти какво искаш да направя сега с нея — да взема ли нещо от тебе, или да ти дам подарък?

Алчният човек зинал да каже „вземи гърбицата ми“, но нали цял живот бил свикнал само да граби и сега не усетил кога викнал с цяло гърло:

— Дай!... Дай!

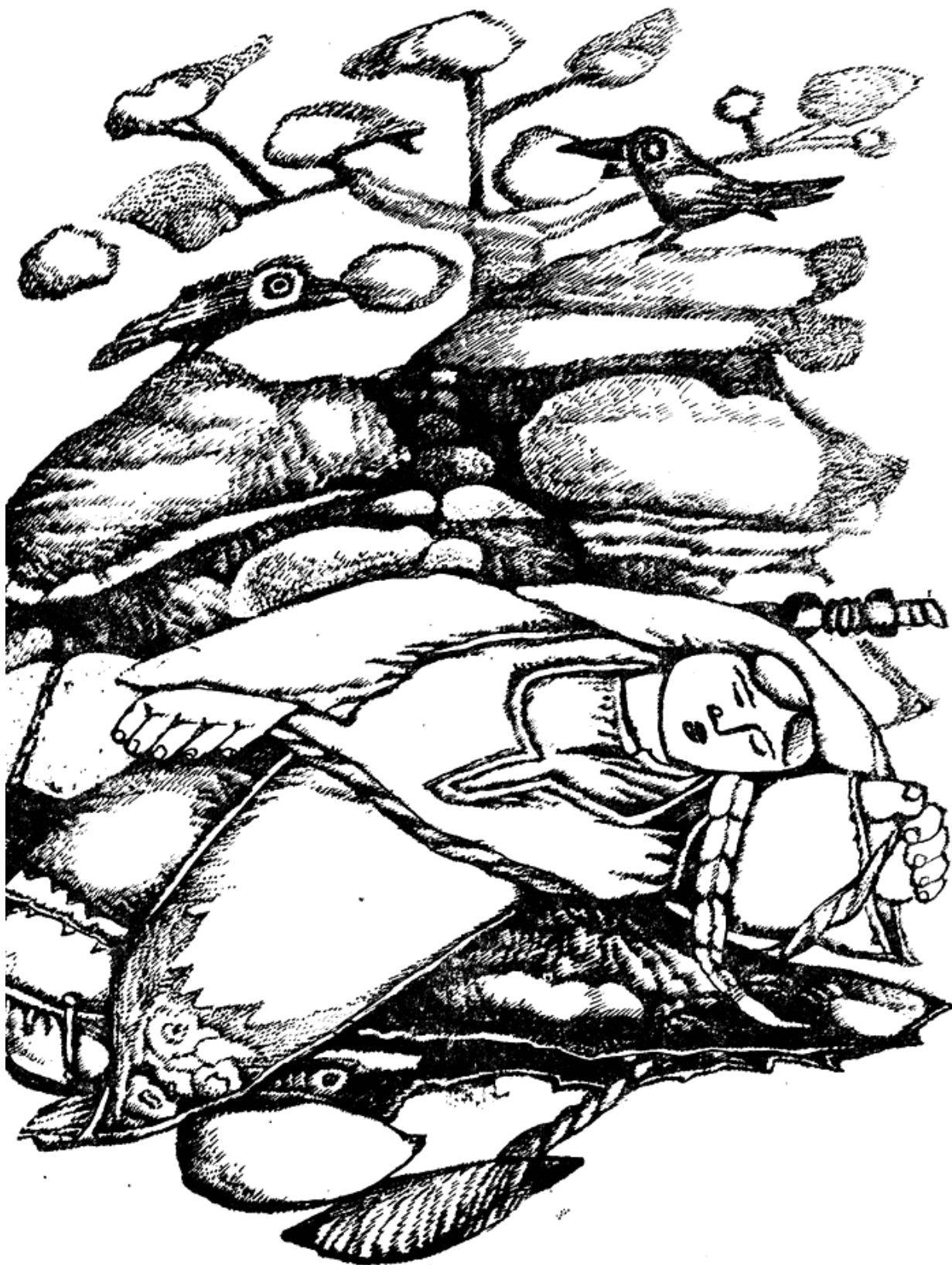
— Да ти е халал тогава! — усмихнала се самодивката, подскочила и го шибнала по гърба с пръчицата си.

Тозчас откъм тъмния дол се разнесло зловещо свистене, като че ли някой изстрелял оттам граната. Миг след туй нещо тласнало лихваря в гърба и той с ужас разбрал, че гърбицата на бедния му съсед залепнала здраво върху неговия гръб.

Ами сега какво да прави!...

Лихварят започнал да реве с все глас. Взел да се търкаля по тревата като нападнат от стършели. Ругал самодивката, молил я да го отърве поне от втората гърбица. Но нищо не му помогнало — останал си за цял живот с две гърбици. Едната, неговата — отпред; а другата, обуцарьовата — отзад.

ТЕЛЕНЦЕТО С ДЕВЕТ ЗВЕЗДИ НА ЧЕЛОТО

I

Живял някога беден вдовец. От покойната си жена той имал само една дъщеричка. Добринка я викали. Момичето било мила, пъргава девойка — с тежки златни плитки, сякаш изплетени от ръкойки слънчеви лъчи; с големи сини очи, откраднали коприната на модрото юлско небе. Бащата се губел от заран до мръкнало из къра да вади хляба за двамата, а девойката в туй време шетала като мравка в къщи. И правела, каквото правела, когато морният човек се прибирал у дома, винаги намирал да дъхти на софрата сладко-сладко или гърненце с чорбица, или тиганче с каша, приготвени от чевръстите ръце на малката стопанка, златокосата му хубавелка.

Но един свъсен ноемврийски ден по здрач в къщата на вдовеца нахълтала невикана, незвана стара-прастара баба, прославена сватовничка. С едното пристигане старухата се заключила насаме с бащата, отворила срещу него големите си сладкодумни уста, па нещо дълго, дълго му говорила. И минали не минали три дни от посещението на сватовницата, в тихия дом на сирачето се настанила мащеха — вдовица другоселка, която довела със себе си своята грозна като жаба и зла като оса щерка Керачка.

Бащата, човек кротък и сговорчив, приел момичето на втората си жена от първи поглед така, сякаш то отколе му било дъщеря. Ала мащехата — ах, мащехата, още щом зърнала на прага завареничето с тежките златни плитки, с големите лазурни очи и със стройната като тополка снага, на минутата станала жълта-зелена от завист. И като стиснала ядно тънките си зли устни, изсъскала задавено в ушите на Керачка:

— Тази икона не бива да седи под един покрив с тебе, чедо; ще ти мъти водата, когато започнат да идват сватовници... Затуй трябва овреме да правим, каквото правим, но да я прокудим от тука!

— Трябва, мамо... — тутакси кимнала глава грозната девойка, която по злоба не падала по-долу от майка си.

Заканите, които двете жени изrekli пред прага на новия им дом, не излезли празни думи, хвърлени на вятъра. Още на другия ден, както се били сговорили, те взели да правят всичко, което им подсказвали злите сърца, за да отровят живота на завареничето в доскоро милата му бащина къща.

Хокали кроткото момиче за щяло и нещяло.

Бързели го от тъмно до тъмно да върши най-черната работа у дома.

Подхвърляли му само трохите от хляба, който то месело, то пекло.

Пъдели го от софрата, докато самички омитали лакомо вкусните гозби, сготвени от хубавелката.

Заклучвали празничните му премени, останали от покойната му майка, за да не може момичето да излиза в празник с дружки на хорото.

Така се изтъркулили много дни, много месеци...

Като виждал как мащехата и доведената ѝ щерка все по-зле и по-настървено измъчвали родната му дъщеря, сърцето на бащата плачело от мъка. А да ѝ помогнел не могъл — колкото пъти се опитвал да я защити, по-лошо ставало. Затуй — поне да не гледа с очите си теглото на кроткото момиче — отчаяният баща взел да се не свърта в къщи. Имал-нямал работа навън, щом чуел, че злите жени надигали пак глас върху завареничето, той грабвал калпака си и хуквал по път и без път към къра или нейде из горските пущинаци, само и само да е по-далече от дома.

Веднъж, когато при една тежка свата побягнал отново към гората, бащата неусетно нагазил в тиха поляна, потулена сред най-големия гъсталак на леса. Кръгла като тепсия, покрита от край до край със сочна трева, над която поклащали сънливо пъстрочелите си главички безброй дъхави цветя, този горски кът приличал на гумно, застлано от незнайна вълшебница с китен губер. Само в средата на поляната, събрала в себе си всичките весели багри на небесната дъга, стърчал тъжно вековен изсъхнал дъб с дълбока хралупа.

Тишината, която царяла навред из тоя горски оазис, допаднала на бащата и той се запътил към сухото дърво. Седнал, опрял гръб близо до хралупата му, притворил очи и както правел напоследък всякога,

щом останел сам, изтерзаният човек пак се замислил с какво би могъл да облекчи горката участ на кротката си дъщеричка.

— Ех, ако си имахме в къщи теленце, може би работите у дома не щяха да бъдат толкова лоши! — въздъхнал по едно време издълбоко бащата на завареничето. — Добринка щеше всяка заран да изкарва добичето на паша и тъй поне през деня нямаше да я вижда злата й мащеха и от тъмно до тъмно да я хока за щяло и нещяло, както що прави сега!...

Същия миг нещо изтрополило в хралупата. Тъмната доскоро дупка изведнъж засияла така силно, толкова ярко, като че ли вътре изневиделица се било търкуляло слънцето, и докато изуменият човек да разбере какво става в нея, из хралупата изскокнало едно теленце... С големи умни очи, с високо белоснежено чело, на което блестели девет мънички звезди, сякаш някой великан го бил откъснал от небето и кичнал над розовата му муцунка, теленцето застанало кротко пред бащата и му проговорило с човешки глас:

— Чух те да се вайкаш, човече, че си нямаш теленце... Е, разгледай ме добре и ако ти харесам, отведи ме със себе си, че аз пък си нямам стопанин да се грижи за мене! Ще видиш, че с дъщеря ти ще станем добри приятели — много обичам да ме пасе девойка, която ще ми пее, докато аз си хрупкам тревицата. Тогава пашата ми се услажда сто пъти повече!

Щом разбрал какво му предлагало теленцето, бащата едва не се побъркал от радост. Но веднага след туй си спомнил за двете зли жени, които сега се разполагали като господарки в дома му, и помръкнал. „Та ония пепелянки там ще затрият хубавото добиче само заради Добринка, бива ли да го отведа на явна гибел!“ И нали бил честен човек, побързал да сподели тревогата си със звездочелото животно. Ала теленцето не се изплашило. Врътнало глава, рекло му:

— Защо да си слагаме отсега гайле на главата, добри човече? Нали отколе се знае, че всяка рана си има цяр — когато му дойде времето, все ще намерим и ние лек за нашата беда!

Тези умни думи поуспокоили бащата и след малко той подкарал с олекнало сърце и усмихнат до уши звездочелия хубавец към дома си...

II

Дори ако бащата ѝ бил донесъл отнякъде най-скъпите одежди на света, които открай време разтупкват лудо всяко моминско сърце, и те едва ли щели да зарадват завареничето така, както го зарадвало теленцето с деветте звезди на челото. Още щом го зърнала на двора и разбрала, че нея са определили да се грижи за него, девойката се спуснала с щастлив вик към гостенчето. Прегърнала го и дълго, дълго го целувала и обливала с радостни сълзи, като че ли се били срещнали след продължителна раздяла свиден брат със свидна сестра. Сетне момичето чак до мръкнало час по час изтичвало в обора и току тикало към влажната му муцунка ту кора хляб, ту стиска сочна трева или росна клонка и все му бърборело, бърборело:

— Хапни си, миличко теленце, хапни си сега, каквото бог дал, мое братленце, па утре ще те отведа на най-хубавата горска поляна, с най-сладката тревица, та славно да ми се напасеш... О, ще видиш как добре ще си живеем ние с тебе в гората, мой красавецо — далече от мащехата ми и от дъщеря ѝ!

— А песни ще ми пееш ли там?

— И песни ще ти пея, братленце-теленце, най-хубавите песни, които съм запомнила от мама, ще ти изпея, докато ти си хрупкаш тревицата, че и мене ми е заждняло сърцето за песен...

Мащехата не пропуснала нищо от щастливата шетня на завареничето през този ден. Дебнела зорко всяка негова стъпка. Слухтяла за всяка негова дума. И според туй, колко радост съзирала в тях, ту побледнявала като вар, ту позеленявала като гуцер от злост и завист. Не се успокоила и през нощта. До бели зори се извивала от ярост в леглото си като настъпен смок и все мислела и мислела какво да направи, що да стори, за да помрачи ненадейното щастие на сиротинчето. И когато на сутринта Добринка подкарала със засияло лице теленцето на паша, злата жена я спряла при дворните врата, пхнала в ръцете ѝ претъпкан чувал с памучни къдели, па строго ѝ поръчала:

— Прави днес, каквото правиш, но до залез слънце искам от тебе да изпредеш къделите в този чувал, да изтъчеш преждата, да избелиш платното и довечера да ми го донесеш изгладено, сгънато, като от пазар купено!

Щом чула какво иска от нея мащехата, грейналото лице на девойката помръкнало като образа на пълнолика месечина, заседнала в черен облак. Три пъти зинала, без да отрони думичка, докато накрая простенала:

— Но, мамо, кой човек може да свърши толкова работа за един ден, и то без...

Ала оная начаса я срязала. Тропнала грозно с крак и ревнола срещу момичето така страшно, че разляяла кучетата в махалата:

— Млъък, никаквице, език да имаш, глас да нямаш!... Не сториш ли всичко, което ти поръчах, да не се връщаш вече у дома, че под покрива ми за мързелани като тебе няма място — по-добре вълци да те одрънкат в гората, проклетнице, та да не ме вкараш в грях аз да те погубвам!

И Добринка не продумала повече нито дума. Дигнала мълчаливо чувала с къделите на гърба си и запреплитала крака подир теленцето към гората — ни жива, ни мъртва от обида и страх.

Докато момичето прекосило селото, сърцето му мълвяло:

„Бягай да бягаме по-далече от тази пепелянка, сестрице!... Да се махнем колкото се може по-скоро от злите й очи!“

Но когато девойката нагазила в леса, когато над главата ѝ гръмнал веселият хор на току-що пробудените безгрижни птици, мъката ѝ изведнъж се отприщила. И огорченото момиче заридало високо на глас, от лазура на очите му рукнали като дъжд горещи сълзи.

— Девойко-девойчице, златна косице, защо плачеш, защо рониш маргар сълзи? — извърнало към разплаканото момиче големите си умни очи теленцето с деветте звезди на челото.

— Как да не плача, теленце-братленце, как да не роня сълзи, когато ти само чу какво ми поръча да свърша днес моята зла мащеха и какво ме чака, ако не успея да го направя! — изхлипала още побезутешно Добринка, като се хвърлила да прегръща и милва звездочелата главица на телето. — А може ли за един ден да изпреда толкова къдели, да изтъка преждата, да избеля платното? И къде ще намеря в тая пуста гора вретено, чекрък, разбой, совалки — с голи ли

ръце да свърша всичко, което иска оная от мене?!... Ох, мило братче, няма да видя повече бащината си къща, тука сред тия пущинаци ще изтлея като бездомно куче, неоплакана от никого ще угасне горката ми младост!

Ала теленцето мислело друго:

— Не оплаквай без време младостта си, девойко, нали всичко, което още не се е случило, може и никога да не се случи... — прекъснало то риданията на момичето с топлия си глас: — Хайде, отведи ме сега на поляната с хралупестия дъб, където се срещнахме с баща ти; там аз ще си хрупна сладко, а ти през туй време, без да мислиш за друго, ще ми изпееш някоя от майчините си песни, както ми обеща още вчера в обора... Или забрави вече обещанието си, сестричко?

— Как да съм го забравила, когато снощи с едното лягане, та до бели зори съм си тананикала все тях дори насън... Ох, колко ли смешна съм била! — усмихнала се през сълзи Добринка, щом телето ѝ споменало за песните, които предния ден обещала да му изпее на пасбището. — Та нали това са все песни, които мама приживе ми е пяла — мили ми са всички, драго ми е да ги пея, но...

— Тогава да тръгваме по-скоро към поляната, че погледни слънцето — отскочило е вече цял остен над гората, след малко ще изпие росата, пък аз най обичам росната трева... — побързало звездочелото теленце да отклони девойката от грижите ѝ за чувала с неизпredenите къдели.

А когато нагазила в поляната с хралупестия великан, прелестите на този дивен горски кът тутакси грабнали сърцето на момичето. Омагьосали го с магията на багрите си, замаяли го със сладкия дъх на билките и цветята. Издухали насъбраната горчилка от гърдите му, сякаш вятър-ведреник издухал оттам утринна мъгла. И Добринка сама не усетила кога дигнала засияли от радост очи към модрото небе, кога отворила уста и кога запяла.

Думите на девойкината песен се стрелнали нагоре към слънцето като волни чучулиги. Сборичкали се палаво под синята коприна на небесната вие. Втурнали се отново в луда надпревара пак към поляната, дето звездочелото вече хрупкало росната тревца...

— Девойко-девойчице, златна косице, виж: вече пладне настана, време е да подремнеш на сянка, докато премине жегата! — прекъснало

теленцето песните на сладкогласото момиче, когато лятното пладне разпростряло над цялата поляна знойната си пелена.

— Какво говориш, братленце-теленце! — стреснала се като ужиlena девойката, спомнила си едва сега за чувала с памучните къдели. — Нима забрави поръката на мащехата ми и каква беда ще ме сполети, ако не я изпълня до залез слънце, а на — слънцето скоро ще климне на заник!... Не, не ми говори за никакво спане, братко, стига ми, дете загубих цялата утрин песни да пея!

Но звездочелото не отстъпило:

— За повелята и грозната закана на мащехата си ти сега не бери грижа!... — настояло то. — Легни си спокойно хей под оня храст, наспи се с леко сърце до нова хладовина, па като се събудиш, ще видиш какво е станало... Повярвай ми, сестричко, няма да оставя без отплата сладките песни, които ти ми пя, докато си хрупках безгрижно росната тревица!

Всичко това теленцето изрекlo с такъв топъл глас, като през цялото време гледало девойката все в очите с такава доброта и нежност, че тя за втори път тоя ден не усетила кога забравила отново тревогите си за къделите, кога щукнали от ума ѝ пак грозните закани на мащехата и кога се люшнала послушно към посочената ѝ сянка. А щом положила златокосата си глава върху дъхавата тревица, спокойно затворила очи и заспала дълбоко, безгрижно, сякаш невръстно дете се гушнало в skutите на родна майка. Еднички в съня ѝ продължили да звънят дълго-дълго като ромон от златен дъжд мамините ѝ песни, които Добринка пеля неспирно цялата утрин...

III

Когато видяло, че сладкопойната му стопанка вече е заспала дълбоко и нямало скоро да се пробуди, теленцето с деветте звезди на челото скочило на крака. Дигнало глава, наострило уши, па дълго слухтяло и дълго се оглеждало на всички страни. Сетне припнало чевръсто и обиколило надлъж и нашир три пъти цялата поляна, като се спирало и заничало зорко във всяка пролука между дърветата, които ограждали с могъщите си дънери тихия горски кът. Накрая — щом се убедило, че отникъде не дебне ничие любопитно око — то се върнало при дъба, пхнало бялата си глава в тъмната му хралупа и викнало:

— Мои девет верни побратими, девет сръчни джуджета, елате бързо при мене и на добрата ми стопанка с вълшебната си сила помогнете!

Теленцето още не било изрекло докрай зова си към своите невидими побратими и хралупата пак засияла с ярка бяла светлина, сякаш слънцето за втори път влязло в нея. Едновременно с това някъде дълбоко под могъщите корени на вековното дърво се разнесъл тропот от много забързани крака и за по-кратко време, отколкото е необходимо на човек да преброи до девет, от грейналата дупка изскокнал и пъргаво девет задъхани джуджета.

С дълги до пояса бели бради, с нахлупени до гъстите им вежди зелени копринени капишони, върху които блестяла по една златна звезда, с преливащи от доброта тъмни очи малките човечета се скупчили под муцуната на звездочелото теленце, вирнали глави, па изписукали като из едно гърло:

— Чухме зова ти и ето ни всички при тебе, побратиме!... Хайде, кажи ни по-скоро какво добро искаш да сторим на твоята сладкогласа стопанка, за да го направим веднага, че нейните звънки песни веселиха цялата утрин и нас в подземните ни работилници!

Най-напред теленцето доверило на джуджетата дума по дума всичко, което знаело от видено и чуто за сирачето. Патилата му от злата мащеха, голямата му радост при първата им среща в двора,

надеждите му, че най-сетне и то ще види бял ден, когато го извежда на паша далече от очите на злата жена — нищо не пропуснало. След туй им разказало как мащехата още на заранта помрачила мъничкото щастие на девойката, като й дала хей този претъпкан с памучни къдели чувал и люто й се закарала да не я пусне у дома, ако до залез слънце момичето не изпреде къделите, не изтъче преждата, не избели платното и вечерта не й го отнесе в къщи изгладено, сгънато, като от пазар купено...

— А кажете ми вие, побратими, които много сте живели, много сте видели и много знаете: може ли само момиче да свърши цялата тая работа с голи ръце за един-едничък ден! — чак тропнало накрая с крак от възмущение и гняв теленцето.

— И дума да не става, че човек може да стори самичък това, и то без вретено, без чекрък, без разбой... — изпреварило да отговори за всички, както се случва често и при хората, най-младото джудже, което било едва на триста години, па добавило важно: — Ясно е като две и две четири, че оная с туй иска как-как да прокуди от дома му хубавото девойче, та да не пречи на грозната й дъщеря, когато там започнат да идват сватовници!

— Затуй пък ние ще сторим заедно всичко, което завареничето не може да направи само и така ще покажем на сладкопойницата и на света, че доброто сърце никога не остава в беда без приятели... — обадило се след него най-възрастното джудже, което било с цели деветстотин години по-старо от най-младия си брат.

— Е, повече нищо не искам от вас, побратими, ала не се бавете, че вижте: слънцето крачи, крачи, скоро ще догони заника, а както вече чухте, много работа има да свършите! — налели се с признателност и надежда големите хубави очи на звездочелото.

— Сега, ей сегичка, докато се обърнеш-завърнеш, всичко ще бъде направено, побратиме. Няма да се посраим ние нито пред тебе, нито пред сладкопойната хубавелка — ще й се отплатим, както си знаем, за милите й песни! — развълнували се малките човечета с белите, дълги до пояса бради, па се юрнали в луда надпревара към хралупата на дъба и се напъхали до едно пак в бездънната й кухня.

Минало, колкото време минало, деветте джуджета се върнали за втори път на поляната. Но сега ръцете на нито едно от тях не били празни. Едни стискали като копия тънки писани вретена. Други носели

в копринени торби цеве. Трети измъкнали от хралупата навън сребърно чекръче. А последните стоварили на тревата цял златен разбой. И преди теленцето да мигне девет пъти, доскоро тихият горски кът изведнъж зашумял, зазвънял от сладките звуци на припрян благодатен труд.

Първи забръмкали като щастливи пчели във ведро майско утро писаните вретена на предачите, като превръщали със светкавична бързина дебелите памучни къдели в тънки нишки. Сетне заклокочили с радостна гълчава като придошли пролетни ручей колелцата на сребърния чекрък, който намотавал гладко-гладко готовата прежда върху дългите цеве. Накрая забумкал игриво, тържествено като сватбарски тъпан златният разбой. И под него рукнало сякаш водопад от бяла пяна изтъканото платно — тънко като паяжина, бяло като пряспа.

Докато ставало всичко това, Добринка все спала и спала, като в съня ѝ през цялото време звучели пак майчините ѝ песни, които била слушала от нея ту над люлката си, ту край разбоя у дома, ту на нивата по жътва... Така девойката не видяла нито кога се появили деветте малки човечета, нито кога те превърнали дебелите къдели от чувала в тънко, претънко платно, нито пък ги усетила кога отново изчезнали в хралупата, като оставили подир себе си една-едничка следа — топчето готово платно.

Едва когато нейде в усойте на планината се пробудил вечерникът и първата му въздишка люшнала листата на дърветата, завареничето също се размърдало. Отворило очи, потърсило с още сънен поглед звездочелото си приятелче и какво да види: лежи теленцето кротичко до вековния дънер на хралупестия дъб, преживя си безгрижно след сладката паша, а току под муцунката му се белее като снежна топка цяло топче чисто, тънко платно, сякаш от пазар донесено — режи от него, девойко, и ризи за сватбен дар крои!

— Какво е това чудо, майко мила, будна ли съм, или още сънувам! — чак писнала от смайване Добринка, като изтичала при теленцето.

— Не сънуваш, девойко-девойчице, златна косице, а виждаш наяве изпълнена от край до край тежката поръка на злата ти мащеха... — отвърнало тихо теленцето, па като въртнало големите си умни очи към момичето, добавило дяволито: — Ех, има да се пука от мъка тая

нощ своята мащеха, че пак ще си спиш в леглото, а не при вълците в гората, както ѝ се искаше на нея!

— Ама кой вълшебник направи това невиджано и нечувано чудо на чудесата, братленце-теленце? — пламнала като божур от вълнение девойката. — Кажи ми го, заведи ме, братко, при него — златните му ръце за сполай да целуна, поклон до земята да му сторя, дето ме отърва от грозната прокуда, с която ме заплашваше моята мащеха!

— Направиха го едни от тия невидими добряци, които навред по света се грижат да не плачат добрите момичета... — засмяло се звездочелото.

— Но кои са те, къде са?... Моля те, братленце-теленце, повикай ги или ме отведи при тях, така без нищо ли ще отмина добрината им! — не мирясвала Добринка.

— Повече не питай!... — изправило се изведнъж на крака теленцето. — Нека сега да се прибираме, че виж: слънцето климна на заник и мащехата ти май вече се коси у дома, дето още не сме се върнали!

Накрая завареничето сподавило любопитството си, притихнало и двете приятелчета тръгнаха към къщи. Напред вървяло теленцето с припламналите в здрачината девет звезди на бялото му чело, а след него припкала като козле златокосата му стопанка и пеела от радост така буйно, та цялата гора ехтяла...

IV

Мащехата наистина вече се косяла от яд, че завареничето и звездочелото теленце още се бавели в гората. Сигурна, че девойката нямало да изпълни дори наполовина непосилната ѝ повеля, тя била събрала предварително при себе си цяла дузина махленки, та всички да видят с очите си колко непохватна, колко мързелива е прехвалената Добринка. И сега, заобиколена от съседките си, злата жена час по час сочала ту към климналото на заник слънце, ту към пустия път, по който трябвало да си дойде момичето с теленцето, и току подвиквала на жените:

— Вижте, сестрици, погледнете, слънцето вече заседна зад Голи връх, скоро ще стане тъмно като в рог, а оная никаквица все я няма и няма!... Е, кажете ми, любезни, кое свястно момиче ще се шляе по туй никое време в гората? Ама пусти мързел — само и само да не помогне в къщи с нещо на моята Керачка, проклетницата е каил дори да спи в пущинаците!

— Беля, сестро, беля, на нефел огън се печеш ти с това заварениче... — мърморела близо до нея угоднически една от махленките, която имала също грозна и ленива дъщеря като Керачка, затуй не по-малко от нея мразела пъргавата хубавелка с тежките златни плитки. — Късмет имаш, че дъщеричката ти по работливост не отстъпва на моята Цоца, иначе умът ми не стига, горкано, как смогваш да подреждаш тежкия си дом сама-саменичка с това непрокопсано момиче!

— Ама търпението ми вече преля, мила, преля-я-я... — разлютила се още повече мащехата след поощрителното мърморене на Цоцината майка. — Нека само да ми се върне, без да е свършила работата, която ѝ дадох тая заран, па ще видите какво ще я направя — ще я пребия от бой и саката ще я натирия в гората, вълците да я одрънкат там, че и на мене да ми светне като на другите люде пред очите!

— То като няма файда от доброто, какво друго ти остава да правиш, сестрице, освен да опиташ с дебелия край; всеки на твое място би сторил същото... — побързала майката на Цоца да ливне още малко масълце в огъня. — Нали не за тоя, дето духа, хората отколе са рекли, че злата круша само злият прът я оправя!

В това време горният край на пътя изведнъж припламнал в яркочлатисто сияние, сякаш там се търкулнала месечината, и сред неговата мека светлина се очертали забързаните фигури на двете приятелчета. Напред пак вървяло теленцето с деветте звезди на челото, от които струели в мрачината златните пламъци, а подир него все така пъргаво и щастливо потичвало завареничето с топчето платно, бялвало се в ръцете му, като че ли носело наръч памук... Щом го зърнала, мащехата грабнала първото дърво, което се мярвало пред погледа ѝ. След туй изхвъркнала с къrpела от двора на улицата и когато звездочелото и девойката се приближили до нея, размахала заплашително цепеницата над главата си и викнала срещу Добринка със страшен глас:

— Чувай, никаквице, ако не си свършила всичко, що ти поръчах тая заран, веднага се връщай в гората и кракът ти да не стъпва повече насам, че здраво място няма да оставя по тебе!... По-добре вълците да те затрият в пущинаците, отколкото мене да вкараш в грях, проклетнице!

Докато този грозен рев кънтял над смълчаната във вечерния мрак махала, девойката стояла притихнала с наведена глава зад телето и не отронила нито дума за своя защита. Едва когато мащехата пресипнала от викане и млъкнала, за да си поеме дъх, Добринка крачнала кротко до нея. Тикнала в разтрепераните ѝ от ярост ръце топчето готово платно и рекла:

— Погледни, всичко, що си повелила, е изпълнено от край до край, мамо... Дано само ти хареса платното.

Разярената жена се вдървила на мястото си като пън. От изумление очите ѝ станали големи колкото паници. И като започнала да ги врътка ту към бялото платно, ту към момичето срещу нея, тя девет пъти зинала да каже нещо и девет пъти от устата ѝ изхвърквали само задавени хрипове, сякаш някой я душел... А махленките, които мащехата била събрала да бъдат свидетели, когато завареничето се върнело с непипнати къдели в чувала, не закъснели да изтичат на

улицата. Начоколили слисаната жена и щом видели донесеното от Добринка платно, макар до една да мразели малко или много златокосата девойка от завист заради непохватните им дъщери, сега, без да се усетят, ахнали в един глас:

— Божичко, че как можа това момиче да натъкми платното толкова тънко, толкова меко, толкова бяло, сякаш с ръка не го е пипало!... Е-е-е, бравос, бравос, няма що, криво да седим, право да говорим — бива си го сирачето, златните ръце на майка си е взело!

Дори Цоцината майка промърморила със свити устни:

— Че такова чудо, сестрици, май и моята Цоца не би сколасала да стори за едничък ден!

Чак след тези похвали, които жилнали до болка завистливото ѝ сърце, езикът на мащехата отново се размърдал. Тя стрелнала със зли очи златокосото момиче, което продължавало да стои смирено пред нея, па като отворила за десети път големите си уста, предишният ѝ гороломен глас пак разлял кучетата в махалата:

— Мари никаквице, какво си се изправила сред старите жени като юдол? Няма ли в къщи за тебе работа ма, готованко проклета! — ревнола с отприщаното си гърло тя. — Хайде, бягай по-скоро у дома да стъкнеш огъня, да сготвиш вечерята, да извъртиш качамака, че видиш ли кърпела — на тресчици ще го направя от гърба ти, като те забера с него; а тебе на пита ще сторя!

А когато изплашената Добринка и звездочелото се изгубили в сумрака на двора, злата жена побързала да излее остатъка от гнева си върху събраните от нея махленки. Изправила се с целия си ръст срещу тях, врътнала им укорно с глава, па затрещяла с все сила и над техните глави:

— Срам и позор, жени, никога не съм допускала, че сте били такива глупачки... Как можяхте да се прехласнете толкова в платното на оная никаквица и да издумате такива врели-некипели щуротии за нея? Златни ѝ били ръцете, чудо на чудесата била сторила и не знам още какви други дивотии!... Я си отворете повечко зъркелите, мари сестрици, я огледайте по-добре боклука, що е донесла, попипайте го отново с опитните си кунки!

Зашеметени от гръмотевицата ѝ, жените приближили покорно до нея. Започнали да се пулят в тънкото като паяжина платно, да го мачат между пръстите си, да кривят угоднически устни, да мърморят

неодобрително, да цъкат разочаровано. Накрая — окуражена от всичко това — мащехата се надула до пръсване и ревнала победоносно:

— Е-е, какво ще кажете сега, любезни? Коя от вашите дъщери не би изтъкала сто пъти по-хубаво платно, та одеде като шури прехвалихте оная некадърница! Ама на — чуждото яйце всякога е по-голямо!

И махленките, които само преди малко се надпреварвали коя да похвали повече донесеното от Добринка платно, изведнъж запели друга песен, като гракнали сякаш из едно гърло:

— Права си, сестрице-е-е, че то наистина не струвало нищо това платно, просто се чудим и маем как можахме одеде да не видим туй нещо!... О, нашите момичета къде-къде по-хубаво платно тъкат, къде-къде са по-сръчни!

Ала завистливата жена не ги оставила да превъзнасят дълго дъщерите си:

— Какво могат вашите щерки, любезни, вие най-добре си знаете... — прекъснала ги тя троснато. — Но утре аз ще изпратя с телето в гората моята Керачка, ще ѝ дам нови къдели и когато вечерта се върне, всички ще видите с очите си какво може, тя, златната на мама!

И каквото обещала, мащехата на другия ден така направила. Щом щастливото заварениче извело звездочелото да го отведе отново в гората, дето предния ден прекарало с него тъй безгрижно, мащехата изтичала като хала при тях, спряла момичето:

— Връщай се веднага в къщи, мързелано проклета! — блъснала тя девойката обратно към дома. — Днес моята Керачка ще иде да пасе телето, а ти ще останеш тука да изпереш прането, че цяла грамада непрани дрехи са се събрали за пране.

— Мамо, не може ли довечера да свърша тази работа? — опитала се Добринка да умилостиви коравото сърце на злата жена. — Ще се върна по-ранко и ти обещавам да изпера всичко, до последното парцалче, та ако ще и до среднощ да не мигна!

— Млъбъбък, език да имаш, глас да нямаш — рекох, каквото рекох!

И подплашеното заварениче тръгнало покорно към дома, откъдето вече се показала — ядосана, че не си е отспала — доведената ѝ сестра.

V

Мащехата изпроводила щерка си и теленцето чак извън село. Там пъхнала в ръцете на Керачка една бохчичка с пет-шест малки памучни къдели и едно писано вретенце, па й поръчала с меден глас:

— Прави-струвай, мамино чедо, но днес изпреди тези къдели, пък за платното не бери гайле, ще го изтъчем двенките в къщи... Ама гледай, рожбо ненагледна, да изпипаш преждата, колкото се може потънка, по-здрава, та щом си дойдеш довечера у дома, съседките до една да ахнат и всички тебе да похвалят, а не оная мърла, завареницата!

— О-хо, за тая работа не се кахъри, мамо! — вирнала гордо глава Керачка. — Каквато съм си сръчна, ще изпреди такава прежда, че щом я зърнат съседките ни, начаса ще изгубят и ума и дума от смайване...

— Така, така, мами — засяла от драгост майката, сякаш ненагледната й рожба вече се била върнала от пасището с невиждана и нечувана по хубост прежда в ръцете си. — Нека се пукат душманите, дето само онази непрокопсаница хвалят, нека всички видят чии ръчички са златни — нейните или твоите!

— Ще видят, ще видят те какво може Керачка... — надула се още повече галената щерка от думите на майка си. — А сега да отведа това ненаситно животно да се наплюска в гората, че и аз да си видя там работата — нали мене чакат къделите в бохчата, не друг!

След туй — както била налютена срещу телето, че заради него не я оставили да се излежава според обичая си до пладне в леглото — Керачка се нахвърлила върху звездочелото като настръхнала вълчица. Закрещяла му с цяло гърло, започнала да го налага безмилостно, дето свари, с тоягата си. И смаяното добиче хукнало да търси спасение по път и без път право към гората, сподирено с яростни резове от мъчителната му. Така те — теленцето от страх и ужас, а пастирката от гняв и злоба — стигнали, кажи-речи, на един дъх в потуления горски кът с хралупестия дъб.

На поляната, щом натирила телето да пасе в един къпинак, задъханата от бягането девойка изведнъж се укротила. Спряла да крещи, захвърлила тоягата си. Сетне се дотърала до сянката на дъба, тръшнала се като пребита на меката тревица, па подвикнала към добичето:

— Хей, ненаситно животно, аз сега ще си подремна малко, че заради тебе не можах да си отспя! А ти през туй време плюскай, колкото ти душа иска, ама наглеждай и къделите ми, па като се събудя, ще видиш какво чудо ще стори с тях така ти Керачка...

Веднага след туй капналата за сън девойка се прозинала два-три пъти сладко-сладко, затворила натежалите си клепки и тозчас заспала дълбоко. Същия миг звездочелото, което наблюдавало от къпинака зорко всичко какво ставало със злото момиче, щом видяло, че то е заспало, тихомълком се измъкнало от трънаците. Отишло при вековния дъб, пъхнало, както предния ден бялата си глава с деветте звезди на челото в хралупата, и викнало:

— Мои девет верни побратими, девет сръчни джуджета, елате бързо при мене и на лошото момиче, което без причина с бой и ругатни обиди вашия побратим, според делата му платете!

Тъмната дупка грейнала пак още при първите му думи с познатата ярка светлина. Откъм коренището на вековното дърво, както преди, не закъснял да долети громолът от забързаните крака и на поляната пред теленцето отново наскачали като гумени човечета деветте джуджета. Задъхани, развълнувани, с искрящи от гняв очи, те с едното стъпване на земята вирнали брадатите си глави към муцунката на звездочелото и писнали нетърпеливо:

— Ето ни при тебе, побратиме... Кажи ни по-скоро кой те обиди, кой с ругатни и бой дръзна да те оскърби, за да го накажем веднага!

Теленцето им разказало с каква радост тая заран Добринка, тяхната мила сладкопойница от вчерашния ден, го повела отново на паша и как мащехата я върнала в къщи да пере, а сетне изпратила дъщеря си днес тя да го пасе. Описало им след туй как злото момиче, което сега спи хей там на сянката, се нахвърлило с тоягата си върху него и как из целия път дотука не спряло да го бие, да го ругае... Деветте джуджета го слушали с ококорени от ужас очи, потропвали час по час яростно с крака и чак брадите им треперели от възмущение. А когато накрая теленцето завършило тъжния си разказ, всички

започнали едно през друго в надпревара да предлагат кое от кое по-страшно отмъщение за мъчителната му.

Първи се обадили три от най-старите джуджета, които обещали:

— Ние ще докоснем езика ѝ с нашите вълшебни пръчки и тя никога вече няма да може пито да ругае, нито галена дума да продума — от мине до века ще остане безмълвна, няма като риба!

След тях други три джуджета, които били с по сто години помлади от най-старите си побратими, се закатали:

— Ние ще прокълнем ръцете ѝ, които са дръзнали да те бият, отсега нататък, щом похванат било тояга, било кърпел или каквото и да е друго дърво за бой, то веднага да се превърне на змия пепелянка и начаса да засъска срещу нея!...

А последните три джуджета — най-младите, най-разярените — викнали:

— Ние пък ще сторим така, че мъчителната ти да стане от грозна по-грозна, от страшна по-страшна, та всички люде да бягат презглава от нея, да я гонят като бясно куче от селищата си — целият ѝ живот да премине в самота, прокудена в пущинаците, далече от хората!

Ала теленцето с деветте звезди на челото не се съгласило с нито едно от тези предложения.

— Че девойката е зла и лоша, две думи няма, побратими, но нали ние не бива да надминем жестокостта ѝ? — рекло кротко то. — Затуй мисля, че засега ще ѝ бъде достатъчно сама да я направим за смях на мало и голямо...

— Кажни ни по-бързо как ще стане това! — затропали от нетърпение с крака джуджетата. — Докато се обърнеш-завърнеш, всичко ще сторим.

Тогава звездочелото им известило как мащехата се канела да събере тая вечер селото пред къщи, та когато се върне дъщеря ѝ, всички да видят колко работлива, колко сръчна е тя. „Вижте, бре хора, каква пъргава мома имам: хем цял ден телето е пасла, хем колко много прежда е сколасала да напреде, и то каква прежда, очите ти да останат в нея!... Но такава си е моята Керачка — минута не може да стои без работа; не е като другата, заварената ми щерка, дето от заран до вечер само гледа да се конти, да се кипри!“... Накрая теленцето казало:

— За мене като бял ден е ясно, че мъчителната ми няма да изпреде нищо, защото, както е заспала на сянката, ще спи до залез...

Ала нека направим така, побратими, та и къделите да не върне — да ѝ се смеят и кокошките, когато посрещачите се досетят, че е спала цял ден! А тази работа ще свършат най-добре пакостливите свраки — те ще пръснат памука така из гората, та поспаната три дни и три нощи да се трепе, три шепи от него да не събере... Хайде, повикайте по-скоро свраките да свършат работата си, преди оная да се е събудила!

Миг след туй деветте джуджета се пръснали навред из гората. От девет различни кътчета на леса екнали девет пронизителни изсвирвания на девет гласовити свирки. И просторният горски гъсталак зашумял от кресливата гълчава на безброй свраки, които започнали да се събират бързо-бързо към мястото, дето продължавала да си похърква безгрижно Керачка.

Щом се струпали на поляната с хралупестия дъб, свраките заобиколили бохчичката на заспалото момиче, измъкнали къделите, разпръснали ги по тревата. Взели да ги дърпат настървено с клюновете си, да ги ришкат чевръсто като кокошки с краката си. И превърнатите на пух и прах къдели се разхвърчали нашироко и нависоко, сякаш от безоблачната вие над зеления горски губер изневиделица се сипнал на парцали, на парцали пухкав снежец...

Докато ставало всичко това, макар край нея гълчаливите птици през цялото време да вдигали врява до небето, Керачка все спала и спала, все си похърквала сладко и безгрижно. Тя не се пробудила дори тогава, когато накрая свраките с още по-буйни, ликуващи крясъци започнали да пренасят останките от раздърпаните къдели по гнездата си, като не пропуснали да задигнат и вретеното ѝ... Мързеланата се размърдала чак при залез слънце. И щом отворила подпухналите си от дългото спане клепки, веднага се заканила:

— Дремнах, колкото дремнах, сега ще пипна с работливите си ръчички вретеното и каквато съм си сръчна, завчас ще изпреда от тънка по-тънка прежда, та като се върна при мама, всички съседки да видят какви златни ръце има нейната дъщеричка... Ох, има да се пука тогава от завист Добринка, че жените от махалата до една мене ще хвалят, моята слава на работница ще разнасят!

Но видяла празната бохчичка, зърнала и разхвърчалите се по тревата и околните дървета парцали от къделите, досетила се какви гости са я навестили през часовете на безгрижния ѝ сън, почервеняла

като домат от ярост, разтворила уста и ревнола със страшен глас на теленцето:

— Чакай да те науча, ненаситнико, дето знаеш само да хрупаш, друг път така ли ще пазиш къделите ми!...

Сетне полетяла с тоягата си подир побягналото добиче и докато двамата препускали по път и без път към селото, разярената девойка не спряла нито за миг да ругае и кълне звездочелото тъй гръмогласно, сякаш в гората врѣхлетели с грѣм и трясѣк триста побеснели хали. В същото време деветте джуджета виждали и чували от хралупата си всичко, клатели тъжно старите си белобради глави и въздишали издълбоко:

— Ех, побратиме, от доброто си сърце патиш, братко, че ако одеве бяхме наказали тази вѣлчица, както ние искахме, сега тя нямаше нито да те ругае с немия си език, нито да те бѣхта с превърналата се на змия тояга в ръцете ѝ!...

VI

Нетърпеливата майка зърнала отдалече как милата ѝ щерка тичала с все сила подир теленцето с деветте звезди на челото към дома. Помислила си, че Керачка е успяла да изпреде къделите, докато пасла добичето в гората, и сега бързала да се похвали с готовата прежда на съседките. Майчиното ѝ сърце се изпълнило с гордост и като посочила на заобиколилите я махленки запъхтяната девойка, викнала с просълзени от умиление очи:

— Вижте, мари жени, погледнете как чедото ми тича да се прибере по-скоро в къщи, за да свърши и тука някоя работа, след като цял ден е пасла телето в гората и връткала там вретеното!... Но такава си е тя, моята Керачка, сестрици, ще се поболее, ако не върши нещо!

И когато капналата от тичане девойка спряла сред кръга на любопитните съседки, щастливата майка я прегърнала и подканила с бълбукащ от вълнение и драгост глас:

— Хайде, дъще, хайде, чедо, покажи на дружките ми каква тънка прежда си изпрела днес, та всички да видят какви златни ръчички имаш!...

Но ядосаната от случката в гората Керачка се дръпнала сърдито от прегръдките на майката и отвърнала троснато:

— Нищо не съм изпрела ма, дори къделите ми пропаднаха в пущинаците...

После разправила пред всички как сутринта оставила телето да пасе, а тя полегнала на тревата да си подремне. „Нали заради това ненаситно добиче заранта ме дигнаха, кажи-речи, в тъмно, дрямката притисна така клепките ми, сякаш невидима магьосница ги затвори с пръстите си!“ Похвалила им се как след пробуждането веднага потърсила бохчата с къделите. „И каквито златни ръчички имам, щях завчас да изпреда такава тънка прежда, стринки, че ума си да загубите само като я погледнете!“ Подир туй със сълзи на очи им описала какво били сторили проклетите свраки с памука, докато тя спала мирно и кротко на сенчицата. „Раздърпали го, разпилели го, пакостниците, така

по дърветата и храсталаците, че три дни и три нощи да го събирах, шепа не щях да събера от него!“... Накрая се провикнала жално-милно към майка си:

— За всичко е виновно телето на Добринка, мамо!... Заколете го, иначе аз ще умра — млада и зелена ще ме загубиш, залудо ще си отидат златните ми работливи ръчички!

От разказа на мързеланата съседките разбрали каква била работата и се разотишли с кикот по домовете си. А майката — ох, майката изтичала позеленяла от срам и гняв в къщи и още от вратата насвила бащата на завареничето:

— Утре да заколиш проклетото теле, дето го домъкна от гората, че не сториш ли това, такава поразия ще направя, та сто години мало и голямо за нея да говори де седне, де стане!

Бащата в началото се опънал. Не давал и дума да се издума да погуби звездочелото, едничката радост и утеха в мъчния живот на дъщеря му. Ала злата жена тропала така яростно с крака пред него, трещяла с гороломното си гърло над главата му така страшно, че по едно време кроткият човечец не издържал. Дигнал ръце, предал се:

— Добре де, млъкни най-сетне, утре ще го заколя, само мир да е... — врекъл се с дълбока въздишка към полунощ той.

Добринка, която не пропуснала нито думичка от свадата между мащехата и бащата за теленцето, щом чула, че изтерзаният човек обещал да заколи звездочелото, начаса се измъкнала с подкосени крака от къщи. Отишла ни жива, ни мъртва в обора, прегърнала гиздавата глава на приятелчето си и горко заридала. От сините ѝ очи се сипнали едри сълзи, които опарили бялата му шия, накитеното му с девет звезди високо чело, умните му големи очи.

— Девојко-девојчице, златна косице, защо плачеш, сестро, защо рониш над мене като над умряло горещи сълзи? — пръхнало телето с топлодъхата си муцунка срещу разплаканото лице на девојката.

— Как да не плача, теленце-братленце, как да не роня сълзи, когато преди малко моят баща, насвит от злата ми мащеха, обеща утре да те заколи! — захлипала още по-безутешно Добринка. — С кого тогава ще излизам в гората, братко, на кого ще пея там мамините песни?... Ох, горко ми, горко, едничка радост си имах, и нея ще ми вземат!

— Не плачи, девойко, не се тревожи... — проговорило отново теленцето. — Ако ти сториш всичко, което ти поръчам сега, утрешната ми гибел ще разчисти пътя на нещо много добро за мене, дете аз го чакам с години да се случи...

След туй звездочелото разказало какво трябвало да направи младата му стопанка подир неговата смърт, та злото да се превърне на добро:

— Щом утре баща ти ме заколи, ти, прави-струвай, но гледай да прибереш сърцето ми. Вътре в него ще намериш едно златно зърно. Посади това зърно още първата нощ след гибелта ми в моминската си градина сред лехата с шибоите. Сетне девет нощи подред го поливай със сълзите, които ще изплачат за туй време очите ти от мъка по мене. Изпълниш ли това, девойко-девойчице, златна косице, на десетата заран ще видиш какво чудо ще стане в градината ти... А що ще сториш по-нататък, няма да те уча сега, сестрице — за него ще послушаш единствено сърцето си!

Добринка направила всичко, което ѝ поръчало тази нощ звездочелото.

Девет нощи след неговата гибел нажалената девойка не затворила нито веднъж мигли за сън. Девет утрини подред слънцето огрявало съсипаното от скръб сиротинче все с подпухнали от плач очи в градината му, все навело глава над мястото, дете лежало заровено сред шибоите зърното от сърцето на звездочелото теленце. И на десетата заран наистина се случило нещо невиждано, нещо нечувано дотогава.

Щом първите лъчи на дневното светило поръсили земята, в безоблачното небе изневиделица треснала ослепителна мълния. Същия миг могилоката със заровеното зърно се разпукнала по средата, сякаш някой я бил разсякъл с огнен меч, и от пукнатината пред слисаните очи на девойката поникнала една фиданка, която се устремила бързо нагоре — към лятното небе, към животворното слънце. Така още преди Добринка да проумее какво става, сред дъхавите шибои на градината разперило клони и зазвъняло със сребърните си листа стройно ябълково дърво, натежало от едри златни плодове, които грейнали като малки слънца.

Но с вълшебната поява на сребролистата ябълка не се свършили чудесата, които станали през този ден в градината на Добринка...

Когато около чудното дърво се събрало да му се порадва и подиви, кажи-речи, цялото село, в горния край на пътя, който слизал от горската поляна с хралупестия дъб, се разнесъл громол от забързани конски копита. Дигнала се пушилка и преди събраният при ябълката народ да разбере какви гости пристигат, пред градинката на сирачето спрели запъхтените си коне дружина млади конници. Предвождал ги, яхнал на белоснежен жребец, дивно хубав момък. Той бил облечен от главата до краката в сърма и коприна, а на високото му бяло чело сияели девет златни звезди, кичнати там като китка огнени цветчета.

По звездите върху момковото чело старците от селото тутакси познали в лицето на младия човек сина на техния болярин, изчезнал без вест и кост от бащиния си замък, като че ли бил потънал в земята... Къде ли не го търсили тогава родителите му; кого ли не спирали да питат-разпитват дали не знае нещо за любимото им чедо. Ала всичко отишло напусто. Момъка го нямало и нямало; никой нито го бил виждал, нито чувал... А ето го сега отново жив и здрав пред старите им очи — млад, като преди, и все така хубав, като в деня на изчезването му — все едно, че не се е губил незнайно къде девет дълги години, а току-що идвал от дома си след безгрижен момков сън.

— Момичета, нека някоя от вас ми откъсне поне един плод от това чудно дърво, че очите ми останаха в него! — обърнал се болярският син към девойките, които стоели като омагьосани и не знаели на сребролистата ли красавица повече да се дивят, или на падналия сякаш от небето при тях звездочел хубавец. — Ще се отплатя щедро на тази, която ми даде ябълката!

Първа разбутала дружките си и се втурнала да изпълни желанието на момъка Керачка. И щом стигнала под дървото, протегнала лакоми ръце към плодовете, дето висели на най-ниския клон. Ала преди да докосне златните зърна, ябълките звъннали като камбанки — бим-бам... зин-зън... дин-дан! — и пред изумените очи на скупчения народ отскочили като птици нагоре, високо към върха. Злото момиче кипнало, разкрещяло се и започнало да блъска с ръце и крака дънера. Но от разтърсеното дърво, вместо да се посипят на земята златни ябълки, бръмнали сърдито рояк оси. Налютени, осите връхлетели като градоносен облак към дръзкото момиче и взели да го жият настървено, където сварят — по свикналите да бият ръце, по

вечно нахмуреното му лице, по гласовитата му за клетви и ругатни уста.

— Олеле, майчице, загивам!... — ревнола изпожилената от осите девойка и търтила с отекала като мехур глава да се спасява у дома, в маминия скут, изпратена от кикота на конниците и на развеселените селски момичета.

Когато момичето се скрило в къщи, изчезнали и разгневените оси. Откъм сребролистата корона на чудното дърво пак зазвъняло сладко, сякаш отново се люшнали невидимите камбанки, и златните ябълки до една се върнали по старите си места.

Втора, подкокоросана от майка си, тръгнала да изпълни желанието на хубавия момък Цоца, най-близката приятелка на Керачка. Ала щом и тя посегнала да откъсне от златните ябълки, начаса я сполетяла същата участ, която прогонила с рев и вопли дружката ѝ от сребролистото дърво... Тогава звездочелият ездач подвикнал на потулилата се сред тълпата Добринка:

— Девойко-девойчице, златна косице, хората тебе зоват стопанка на тази градина... Опитай се ти да ми откъснеш една ябълка; може би златните плодове няма да побягнат от стопанката си!

Чула от устата на момъка познатите ласкави думи, с които звездочелото теленце приживе се обръщало към нея, Добринка само дето не се строполила без сваяст на земята. „Не виждам ли, майко мила, в лицето на този звездочел момък оживялото ми теленце...“ — затупкало лудо сърцето ѝ, люшнато от сладко предчувствие. Събрала сили, овладяла се и стигнала криво-ляво под ябълката. Дигнала ръце нагоре към сребролистата корона и пред очите на целия събран народ станало ново чудо. Щом пръстите на момичето докоснали най-ниския клон, златните ябълки отново се раздвижили. Но този път те не полетели, както преди, като подплашени птици към върха, а с гальовен звън една по една се сринали кротичко от дървото в краката на синеоката девойка.

Добринка се навела, избрала най-едрата ябълка, дигнала я от земята и със сведени от сваян очи, с подкосени от вълнение крака тръгнала да я поднесе на момъка. Ала той не посегнал към златния момински дар... Вместо да вземе ябълката, младият човек грабнал със силните си ръце самата девойка. Наместил я до себе си върху сребърното седло на белоснежния жребец и бързоногото животно

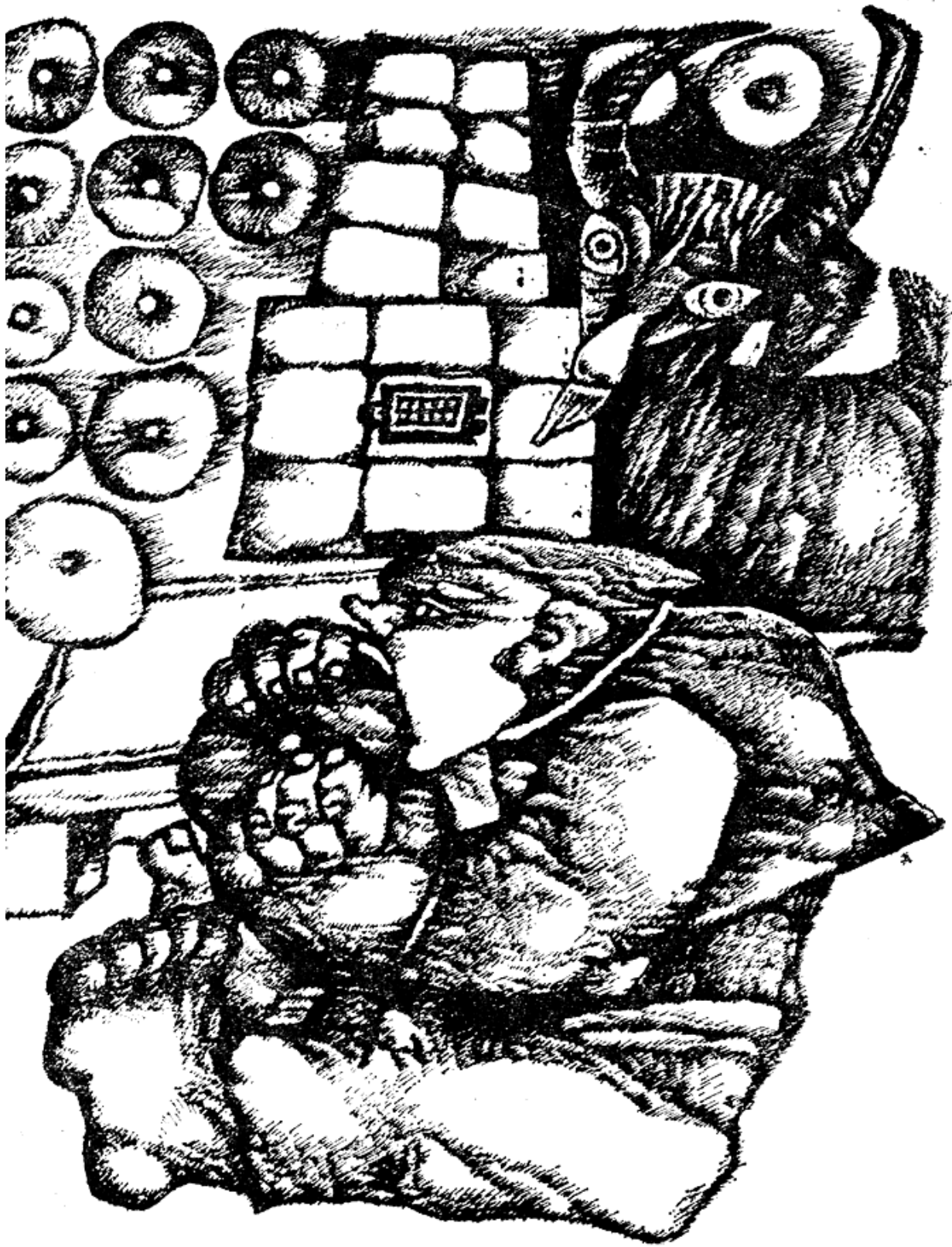

препуснало като вихър с гиздавия си товар обратно към планината, където вишел в облаците острите си кули замъкът на момковия баща. И когато подир три дни там с екливи тъпани и сладкогласи свирки започнала неவிждана и нечувана сватба, на която най-тачени гости били хората от невестино село, звездочелият жених разкрил пред сватбарите тайната на внезапното си изчезване преди девет години:

— В оня тъжен ден царската дъщеря, която е голяма вълшебница, ме превърна на теле, защото не приех да ѝ стана съпруг. И може би навеки щях да си остана такъв, ако в селото ви не бях срещнал сегашната ми златокоса невеста... Сълзите на Добринка, които тя проля от жал по мене през деветте нощи след гибелта ми, развалиха магията на жестоката царкиня и ето ме сега отново сред вас, мили люде, в предишния си човешки образ — щастлив съпруг на щастлива невеста!

Докато момъкът говорел, очите на Добринка пак се обливали в сълзи. Но това били сълзи, каквито бих желал да видя и във вашите очи, защото те бликали от едно сърце, споходена от дълбока радост...

В КОЗЯТА КЪЩУРКА

Хей в онуй селце, дето сламените му колиби са се разпилели по отсрещните хълмове, като кози без стопанин, преди много години живял самотен аргатин. Няма си той нито невеста да му шета, нито къщичка да го подслони, нито куче, другар да му бъде. Лете броял сам звездите под откритото небе, а зиме зъззел с чуждия добитък по чуждите обори... Така той посрещнал и изпратил много лета, много зими. Накрая това тегло му додеало и една утрин — като се пробудил измръзнал и целият скован от росата — сиромашът махнал ръка, решил:

— Видя се, че тука няма вече живот за мене, ще тръгна по белия свят да си търся щастието — нали за бездомника всеки кът под звездите е дом!

И още същия ден той се простил с родното си селце, па затепал с боси крака по прашните друмища на широкия свят... Вървял, вървял, едно горещо пладне хлътнал в голяма гъста гора. Поскитал из леса ден, мушкал се тук и там сред гъсталаците два дни, на четвъртия ден пред очите му се рейнала с цялата си прелест една дивно хубава поляна.

Застлана с тучен губер от мека трева, поляната от край до край била осеяна с пъстри цветя. Те дъхтели в маранята на лятното пладне тъй сладко, че на сиромаша чак главата се замаяла от мириса им. Между цветята лъкатушело като сребърно змийче бистроструйно поточе, което блъбукало в глухотата на горския покой неспирно и така омайно, че умореният пътник с мъка се удържал да не склони глава на брега му и хубавичко да се наспи.

Но от всичките прелести там сиромашът най-много се захласнал в къщурката, която се издигала сама-саменичка в средата на този дивен горски кът. Малка, бяла, светнала от чистота, тя примигвала срещу него с кръглите си прозорчета и сякаш го подканяла:

„Какво се бавиш още, човече, та не влезеш веднага в мене? Имам за уморени като тебе пътници и богата трапеза, и меко легло, и топла завивка!“

Затуй — помамен от нейната приветливост, съблазнен от покоя, който му обещавала след дългото бродене из гората — бедният човек, без много-много да му мисли, изтичал до чудната къщурка и влязъл в нея. Същия миг изгубил и ума и дума от това, което се разкрило вътре пред очите му.

До една вътрешните стени на къщичката били нагиздени не с картини и ковъори, както са натруфени стените на другите къщи, а само

с бели като сняг погачи. И загасналото в дъното на единствената ѝ стая огнище не приличало на другите хорски огнища, а цялото било иззидано от едри буци сирене. Диванът пък бил направен от жълто като слонова кост масло... Така всички вещи в този необикновен дом били измайсторени като че ли нарочно от най-различни лакомства, за да завъртят главата на гладен като него пътник.

Яде ли ти се, протегни ръце, откачи си от стената една погача, намажи я с масълцето на дивана, откърти си от огнището буца сирене, разтвори уста и да ти е сладко, душо гладна!...

Сиромахът така и направил. И нали през целия си живот бил виждал такива прелести само върху чуждите трапези, сега не усетил кога излапал половината погачи от стените и кога преполовил буците сирене, от които било направено огнището... Чак когато оставил без крака масленото диванче и пресушил до дъно делвата с мляко, която намерил под леглото, гладникът се сепнал:

— Зле ще си изпатя, ако стопаните на къщата ме намерят сега тука и видят какви поразии съм сторил в дома им. Затуй ще направя най-добре да се потуля някъде на скришно място, па сетне ще видя какво да правя по-нататък! — рекъл си пакостникът и побързал да се скрие на тавана.

Едва неканеният гост успял да се спотаи както трябва в скривалището си на тавана, и откъм гората изведнъж екнала дружна, звънка песен:

*Идем весели козици,
все отбор — отбор сестрици —
всички сме рогати,
всички сме брадати...
Хоп-трон!*

*Цял ден пасохме тревица,
пихме от ручей водица.
В къщи сладко ще поспим —
там от вълк не се боим...
Хоп-трон!*

Песничката всеки миг се чувала все по-близо до къщурката. И докато сиромашът да разбере какво става, вратата се разтворила с трясък и в стаичката нахълтали със смях и весело боричкане цяло стадо кози — до една рогати, до една брадати. Сити, безгрижни, те продължили да пеят дори вътре и все подскачали, все потропвали с копитцата си... Ала когато зърнали поразиите, които бил сторил в жилището им скритият на тавана гладник, козите се стъписали и започнали в надпревара да врещат:

— Кой е излапал половината от погачите по стените ни?

— Кой е разрушил бялото ни огнище?

— Кой е оставил без крака мекото ни диванче?

— Кой е изпил до капка млякото от делвата на нашите козлета?

Накрая тропнали яростно с копитца и викнали в един глас:

— Да намерим веднага, сестрици, злосторника и люто да го накажем!

Настръхнали от гняв, те се пръснали навред из стаята.

Надникнали във всяко потайно кътче.

Преобърнали всички съмнителни предмети.

Огледали всяка тъмна дупка.

Само на тавана нито една от тях не се досетила да погледне и така пакостникът останал неоткрит...

На сутринта козите — преди да излязат отново на паша — оставили една от тях в къщурката да пази дома.

— Па си отваряй очите на четири — поръчали й строго всички на излизане. — Че случи ли се, докато ни няма, нова пакост, ти ще си изпатиш!...

Щом останала самичка, пазачката легнала до вратата с лице към вътрешността на стаята и ококорила очи — мравка да се покаже вътре, ще я зърне. И скритият на тавана човек, който виждал през една пролука на скривалището си всичко, до пладне нито мръднал, нито гъкнал. Но като наближило обед, отново му се дояло бяла погача със сиренце и масълце, па започнал да мисли какво да стори, за да надхитри пазачката и да слезе незабелязан в стаята при лакомствата. Мислил, мислил, па решил:

— Ще се опитам да приспя рогатата хубавица, иначе може и да пукна за едното чудо от глад само на крачка от толкова много ядене!...

След туй вторачил през пролуката на скривалището си поглед към очите на пазачката и зашепнал властно, приспивно:

*Спете, заспете, оченца;
спи, заспи, козице!*

*Сънчо ще те отведе в горица,
да си похапнеш росна тревица,
да си сръбнеш студена водица.*

*Спете, заспете, оченца —
спи, заспи, козице!*

Пакостникът изрекъл това заклинание три пъти. Първия път козата с нищо не показала, че го е чула. Ала след втория път клепките ѝ натежали и започнали често-често да примигват. А когато зъглахнали за трети път последните приспивни слова, пазачката изведнъж клюмнала глава, затворила очи и заспала като мъртва. Тогава гладникът се смъкнал спокойно от тавана в стаята и отново взел да се разпорежда с останалите лакомства като със своя бащиния...

Привечер — щом се върнали от паша — козите още от вратата разбрали, че незнайният злосторник пак е шетал у дома им. И както се били закарвали сутринта, веднага се нахвърлили върху заспалата пазачка:

— Чакай да те научим така ли се пази дом, сънливке! — вреснали дружно те и коя къде свърне, започнали да мушкат сънливката с рогата си, да я блъскат с копита...

Накрая козата се събудила, дошла на себе си и като зърнала какво е станало, горко заплакала:

— Повярвайте ми, сестрички, не съм виновна!... Цялата сутрин си отварях очите на четири, но към пладне нещо така сладко забръмка над главата ми, някаква невидима ръка тъй нежно погали клепките ми, че не усетих кога съм заспала като мъртва!

Козите ѝ повярвали, престанали да я бъхтят. Сетне се скупчили в средата на стаята и започнали тихичко да се съвещават какво да направят, за да хванат незнайния злосторник. След дълго съвещание

решили на другия ден да оставят в дома за пазачка една от своите сестри, която имала три очи — и да приспи похитителят на храната им двете ѝ очи, нали третото ще остане будно!... А ситият пакостник в туй време спял безгрижно в скривалището си на тавана и не чул какво решили козите. Ето защо, когато се събудил на сутринта и видял през пролуката новата пазачка, отсякъл весело:

— Е-хе, не ме е вече страх от такива рогати пазачки — само да ѝ бръмна над главата, и тая брадата хубавица веднага ще заспи като къпано бебе!

И щом дошло пладне, неканеният гост на козята къщурка пак вторачил поглед в очите на пазачката, пак зашепнал над главата ѝ властно, приспивно:

*Спете, заспете, оченца,
спи, заспи, козице!...*

След като изрекъл така три пъти от край до край заклинанието си, двете очи на козата наистина се затворили. Но третото ѝ око — ах, третото ѝ око останало будно и когато сиромашът се смъкнал от тавана в стаята, пазачката го зърнала и вреснала, та гората екнала:

— Тичайте, сестрициии, хванах крадеца!

Бързи като вятъра долетели другите кози. И още от вратата всички се втурнали яростно към изненадания бедняк — с насочени към него рога, с дигнати за удар копита. Бедният човек се видял в чудо, ударил на молба:

— Пощадете ме, сестрици-козици, оставете ме жив, за да изкупя вината си към вас, че хляба и масълцето ви без труд ядох и млекцето ви без заслуга пих!

Младите кози не давали и дума да се издума за пощада. Ала най-старата коза ги спряла:

— Потърпете малко, сестрици... Да накажем злосторника, можем и по-късно, няма къде да избяга! Затуй нека първен чуем с какво мисли да ни се отплати, с какво дело ще изкупи вината си!

След това се обърнала към разтреперания човек и го запитала:

— Е, кажи как мислиш да заслужиш прошката ни, дете без труд и заслуга изяде хляба, масълцето и сиренцето ни, та дори не пощади и

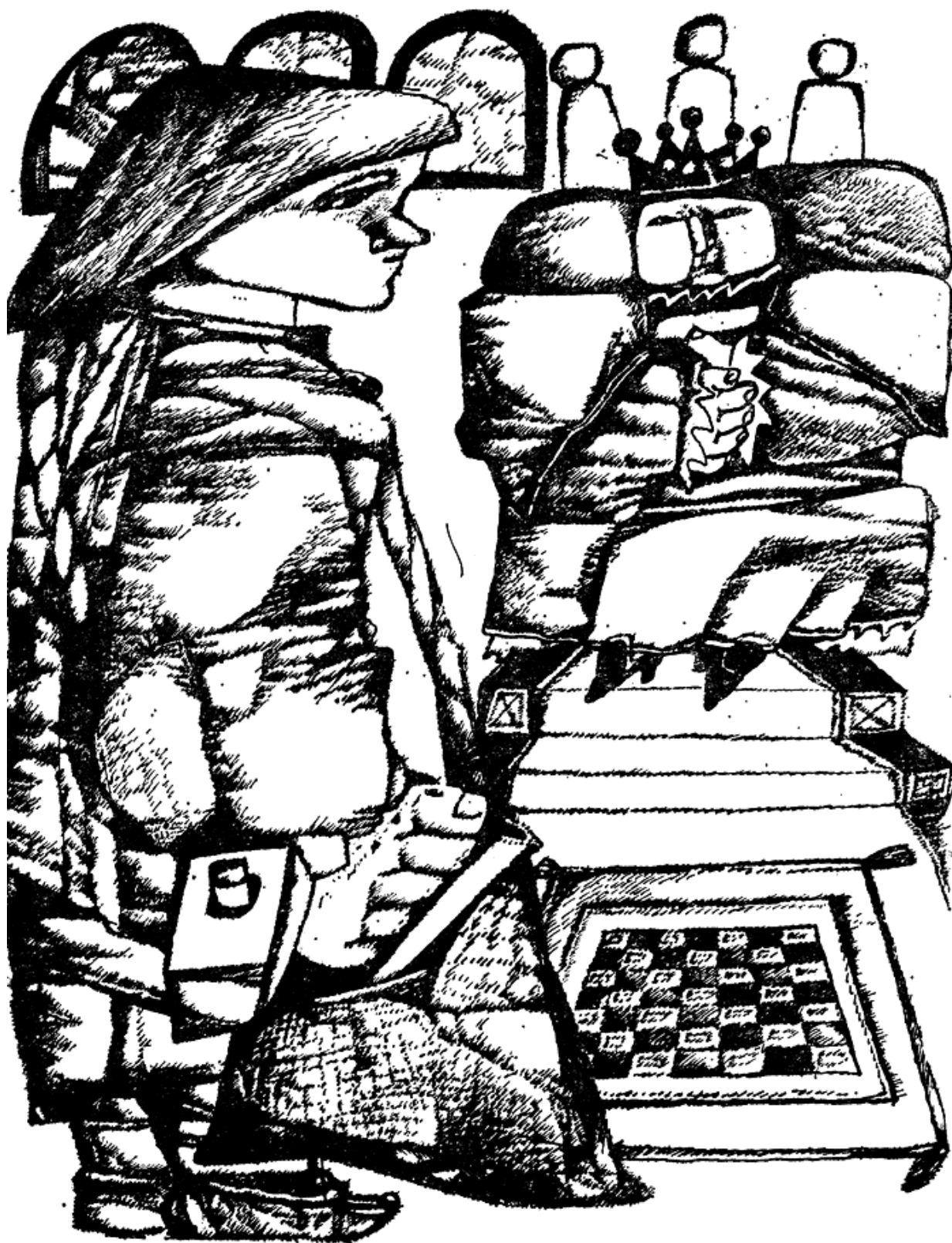
млякото на малките козлета?!

— Ами стопанин защитник мога да ви стана — отвърнал веднага сиромашът. — Беден човек съм, навикнал съм да работя — ще ви подреждам къщичката; пролет, лете и есен ще ви извеждам на паша, ще ви пазя въвн от вълците; а зиме, когато навън зафучат фъртуните, ще ви държа на топличко и ще ви храня с готова ярмица и дъхаво сладко сенце.

Това харесало на всички кози. И още същия ден те се побратимили със сиромаша и заживели заедно мирно и щастливо. Той се грижел за тях, пазел ги от горските хищници, набавял им зимовище. А те му се отплащали с млекцето си, от което трудолюбивият стопанин си правел масло, сирене и извара.

И ти знаеш, мое момче, че и до ден-днешен козите и козарят си живеят според отколешната им уговорка мирно и сговорно, един другиму си помагат...

ΠΑΡЦΑΛΑΝΚΟ

Един беден баща имал трима синове. Двамата по-големи братя били горделиви, мързеливи; все нависоко хвърчели, с каква да е работа не се захващали. А третият, най-малкият брат, бил добродушно, трудолюбиво момче. Черната работа на полето и в къщи само той вършел, затуй надменните братя го смятали за глупав и заради окъсаните му дрехи го наричали на подбив Парцаланко. И все странели от него, все му се присмивали.

Веднъж до селцето, в което живеели тримата братя, достигнала вест, че царят бил обещал да даде единствената си щерка на оногова, който успее да премахне вековния дъб, дето вишел клоните си току пред двореца му. А чудно дърво бил този дъб!... От незапомнени времена той затулял с могъщите си клони всички прозорци на двореца и не пропускал да проникне в него нито един слънчев лъч. Но колкото пъти царските секачи се опитвали да го отсекаят, върху мястото на всеки отсечен клон начаса израствали дванайсет нови клона — по-разперени, по-бухнати, по-непроницаеми.

Мъчнотията за премахването на чудния дъб пред царския дворец била известна на всички хора в страната. Знаели за нея и братята на Парцаланко. Ала като чули каква награда обещавал царят за юнака, който би успял да отсече дървото и така да пусне слънцето в царските покои, без много-много да му мислят, викнали в един глас:

— Ето работа само за юнаци като нас — хем ще се прославим, хем ще се сродим с царя!

И още същия ден двамата наперени момци започнали да се тъкмат за далечния път към столицата.

— Вземете и мене с вас, братя! — помолил им се Парцаланко.

— Ти чуваш ли се какво говориш бре! — налетели по-големите братя като оси върху момчето веднага щом чули желанието му. — Я си погледни парцалите, я си виж мазолестите ръчища — нали царската дъщеря ще побегне от нас още като ни види с тебе!...

— Не ме оставяйте, братя, загуба от мене няма да имате — не отстъпил Парцаланко. — Из пътя ще ви нося брадвите и торбите, та да запазите силите си за дъба; а пред царската дъщеря хич няма и да се вестявам — стигнем ли столицата, ще ви оставя сами!

Тези думи допаднали на по-големите братя и в уречения ден към престолния град тръгнали тримата. Напред — облечени в нови дрехи, вирнали глави и размахали празни ръце — крачели наперено големият

и средният брат. След тях — сгушен в дрипите си, огънат одве под тежестта на брадвите и пълните торби — пъшкал Парцаланко.

Първата вечер братята спрели да нощуват край един пенлив ручей. Още като седнали на брега, Парцаланко дочул сред безгрижното бълбукане на водата и някакви стенания, като че ли вълните носели със себе си още от извора на ручея риданията на невидим старец.

— Трябва да разбера каква е тази работа — може би горе при извора някой има нужда от моята помощ... — развълнувал се веднага Парцаланко и макар да бил капнал от умора, тръгнал по посоката, откъдето идвал ручеят.

Вървял, колкото вървял, преди слънцето да се потули зад горите на близката планина, момъкът се изкачил на висок хълм. Същия миг до него достигнал пак, вече ясно, немощният старчески глас, който го зовял жално:

— Хей, момко, ако в гърдите ти тупти сърце, а не бездушен камък, отбий се при мене, не ме отминавай без помощ в бедата!

Парцаланко тръгнал веднага нататък, откъдето идвал гласът, и подир малко застанал пред две гранитни скали, долепени плътно една до друга. Между скалите, притиснат яко от каменните им снаги, стърчал вехт железен чучур. От неговия широк отвор, зелениял и почернял от старост, бликала неспирно водата, която пълнела коритото на ручея.

— Ти ли ме викаше преди малко, дядо Чучурко? — навел се над железния чучур изуменият Парцаланко.

— Аз, синко... — изплакал с човешкия си глас чучурът.

— Защо съм ти, старче, с какво мога да ти помогна?

— Ооох, синко, станаха сто години как седя тука приклещен от тези две скали и бълвам ден и нощ вода! А вече съм стар, уморих се, иска ми се и на мене да почина... Моля те, освободи ме от тоя затвор, па все ще дойде време да ти се отплатя и аз с нещо!...

Дожаляло на Парцаланко за стария чучур. Хванал го с яките си селски ръце, напънал се, колкото сили имал, и успял да измъкне старика от пукнатината, дето двете гранитни скали го били държали в плен цял век. После пхнал ръждясалия чучур в торбата си и като засвирукал безгрижно, припнал към братята си, които отдавна хъркали като воденичарски котараци долу край ручея.

На втората вечер — след като прегазили девет реки и прехвърлили девет хълма — тримата братя спрели за нощувка в полите на обрасла с трънаци и покрита със скали ниска планина. Додето стигали очите на младите пътници, нийде не се виждала жива душа. Ала някъде близо по билото на планината — потулен сред трънаците и скалите — някой така усърдно копаел и ломял каменните блокове, че цялата околност кънтяла от ударите му и към здраченото небе неспирно хвърчели ту изтръгнати от корен трънаци, ту парчета от разбитите балвани.

— Кой ли нещастник се труди горе и след залез слънце! — въздъхнал съчувствено жалостивият Парцаланко.

— Някой глупак като тебе, дете без работа не може да стои... — присмели му се по-големите братя и се тръшнаха да спят до стъкнатия от Парцаланко буен огън. — Хайде лягай си и ти да спиш, че утре да не мъкнеш пак като пребит брадвите и торбите ни!

Но Парцаланко не послушал братята си.

Щом те заспали, той се измъкнал тихичко от малкия лагер и закрачил пъргаво нагоре, където продължавали да ехтят без отдих ударите и да хвърчат към небето изкоренените трънаци и каменните отломки...

Когато стигнал там, младият човек видял с удивление, че сред трънаците и скалите работел сам-самичък един голям стоманен търнокоп.

— Дядо Търнокопе, не виждаш ли, че иде нощ, време за почивка — спри и ти, отдъхни си! — приближил се Парцаланко с топъл глас до чудния търнокоп.

— Ооох, синко, не мога да спра по своя воля, макар че станаха вече двеста години как ден и нощ къртя тука без почивка трънаци и ломя камъни!... — проплакал в отговор задъхано търнокопът, като продължил да се мята неспирно между трънаците и скалите. — Затуй, ако имаш милост в сърцето си, измъкни ме оттука, дете тежко проклятие ме кара да работя без отдих, и добрината ти няма да забравя цял живот — все ще дойде ден да ти се отплатя и аз с нещо за стореното добро!

Парцаланко не чакал да го молят повече. Застанал до търнокопа, измъкнал го от бодливите храсталаци и острите отломки, па бързо

пъхнал и него в торбата си. След туй засвирукал пак безгрижно и се спуснал надолу към братята си, които и тоя път спели вече дълбок сън.

Третата вечер тримата братя замръкнали в една вековна гора.

Тъмна, дълбока, гората отдалече изглеждаше съвсем безлюдна. Но щом нагазили в нея, уморените пътници чули, че откъм средината на леса се разнасяла такава оглушителна трескавица и пукотевица, сякаш там сто дървари поваляли неспирно дърво след дърво... Това веднага разпалило любопитството на Парцаланко. И когато след малко братята му захъркали на меката трева, той за трети път ги оставил да лежат сами и поел с бързи крачки към средището на леса, дето незнайните секачи продължавали да повалят с гръм и трясък вековните горски великани.

— Каква ли беда кара тези нещастници да се трепят в гората без почивка и през нощта? — шепнел си съчувствено за незнайните дървари Парцаланко, докато крачел към сечището.

Ала като стигнал там, какво да види!... На сечището нямало нито един дървар, а горските великани повалял сам-самичък голям топор, който се стрелкал в нощния мрак сред дърветата като светкавица. И бърхтел ли, бърхтел — от силно по-силно, от ловко по-ловко — могъщите дънери на дърветата, кажи-речи, до самите им корени.

— Хей, дядо Топорко, погледни нагоре, откога е изгряла месечината, няма ли за тебе почивка? — викнал с цяло гърло Парцаланко към топора, когато се съвзел от изненадата си.

— Няма, синко, няма почивка за мене в това проклето сечище... — отвърнал с пресипнал от умора глас топорът, като пак не спрял да работи. — Триста години се бърхтам тука така ден и нощ, още триста по триста години пак няма да спра, ако някой през туй време не се смили над мене и не ме измъкне от сечището!...

— Че да ти помогна аз, дядо? — втурнал се към топора Парцаланко, измъкнал го от зашумените клонаци на последното повалено дърво и преди сечивото да се усети, бързо-бързо го наместил в торбата си при другите двама уморени старци.

— Никога няма да забравя добрината, дето ми стори сега, синко... — обадил се подир малко с отпочинал глас признателният топор. — Попаднеш ли някога и ти в беда, от която да мога аз да те избавя, спомни си, момко, за мене, няма да те оставя и аз без помощ!

— Това може би ще стане скоро, дядо Топорко, затуй почивай, набирай сили за този час... — отвърнал му Парцаланко.

След туй младият човек праметнал торбата си през рамо и с още по-весело от преди сърце припнал към мястото, дето братята му, както преди, отдавна хъркали сладко-сладко на меката трева...

Изминали ден след ден дните на цяла седмица и една слънчева утрин тримата братя стигнали в столицата. Там големият и средният брат прогонили далече от себе си Парцаланко, па тръгнали самички с вирнати носове към царския дворец, където се извисявал чак до облаците като огромна зелена планина чудният дънер на бухнатия дъб.

— Господарю, готов ли си за сватба, че утре до изгрев слънце под ударите на моя славен топор от дъба пред твоя дворец няма да остане нито клончица — изпъчил пръв гърди пред царя големият брат.

Царят видял вирнатия му нос, зърнал изпод вежди и нежните му, не работили тежка работа ръце, па се намръщил като мъглив ноемврийски ден и отвърнал кисело на самохвалкото:

— Сватбата, момко, лесно ще направим, но трябва да знаеш, че ако утре на разсъмване дъбът остане цял на мястото си, както е било винаги досега, моят палач ще ти отреже носа, та друг път да не го вириш толкова високо!...

Царската заплаха хич дори не изплашила наперения момък.

Като вирнал още по-високо носа си, той преминал гордо край скупчения около дъба народ, без да погледне някого, сякаш бил станал вече наистина царски зет. И щом доближил непокорното дърво, запретнал ръкави, плюнал важно на ръцете си и започнал да сече най-напред тънките клони на зеления великан. Сякъл така целия ден, не спрял да си почине и през нощта. Но когато изгряло слънцето, всички видели, че дъбът разстинал клоните си пак цял-целеничък — по-бухнат, по-могъщ. Затуй малко по-късно царският палач отсякъл съвсем лесно вече клюмналия нос на наперения преди това самохвалко.

Втори отишъл при царя средният брат.

— Господарю, брат ми не успя да премахне дъба и загуби заслужено носа си, но пред моето юначество този зелен инатчия няма да устои... Да, няма да устои! — ударил гордо гърди и средният брат.

— Преди да е изгряло слънцето, аз ще надробя проклетото дърво така, че цяла зима ще топлите двореца с неговите цепеници!

Намръщил се отново царят, отново заплашил:

— Добре, момко, ако направиш това, халал да ти е дъщеря ми... Но остане ли на разсъмване дъбът цял, моят палач ще отреже езика ти, та друг път да не говори напразно големи приказки!

— Ще се постарая да запазя езика си... — не трепнал от царската закана и този самохвалко.

Сетне средният брат също като големия минал гордо край насъбрания народ и се спрял право при дъба. Грабнал топора си, размахал го и започнал с пухтене и сумтене да сече и той най-напред тънките клони на могъщото дърво. Сякъл така цял ден, цялата нощ. Сменил девет нагизнали от пот ризи, но езика си не могъл да спаси, защото, щом се разденило, слънцето огряло дъба, както го огрявало векове наред пак цял-целеничък, само че с много повече отпреди клони...

Последен от тримата братя при царя се явил Парцаланко.

— И ти ли, дриплъ, си решил да ставаш царски зет? — посрещнал го с присмех царят.

— Че защо пък да не си опитам и аз късмета, господарю — отвърнал спокойно на царската подигравка Парцаланко. — Погледни, носът ми не е по-малък от носа на големия ми брат, нито пък езикът ми е по-къс от езика на средния ми брат; ще има с какво да платя на твое величество, ако не успея да премахна дъба пред двореца ти!

Този отговор разгневил царя и той тропнал сърдито с крак:

— Ала ако ти не успееш да премахнеш дъба, няма да минеш евтино като братята си — на тебе моят палач ще отреже направо главата!

— Чу-дес-но! — плеснал ръце Парцаланко. — Щом като главата ми няма да може да се справи с едно нищо и никакво дърво, халал да ти е, твое величество — селякът не е цар, глупава глава не му трябва!

И младият човек оставил бързо царя да беснее сам в покоите си, па слязъл засмян до уши при дъба. Там — за изненада на струпания любопитен народ — Парцаланко не захванал да сече веднага дървото, както правели преди него всички секачи, а се излегнал под дебелата му сянка и начаса захъркал сладко... Спал така безгрижно като бебе в люлка чак до залез слънце. После станал, поразкършил изтръпналата си

от спането снага и обиколил мълчаливо три пъти дънера на зеления великан.

Накрая дрипавият момък извадил от торбата си търнокоп-самокоп. Забил лъскавото сечиво дълбоко в коренището на дървото и се провикнал тъй екливо, та се чуло чак в царския дворец:

— Хайде, дядо Търнокопе, покажи на царя и на това проклето дърво, дето оставиха без нос и без език братлетата ми, какво може селската глава!

Още не били заглъхнали думите на Парцаланко и търнокопът подскочил като опарен сам нагоре. Миг след туй се спуснал с грозно свистене пак надолу, потънал дълбоко в коренището на зеления гигант и захапал настървено корените му. Пак излетял нагоре и с още по-голяма сила, с още по-голяма ярост се забил за втори път в коренището... Захвърчали буци пръст. Засвяткали като ударени от светкавица камънаците сред корените. И някъде към полунощ исполинът, когото векове наред не могли да повалят нито хората, нито бурите, изведнъж се люшнал като немощен дядо и се строполил с пукот и трясък на земята.

Тогава Парцаланко измъкнал от торбата си топора-самосек, викнал и нему:

— Е, дядо Топорко, сега е твой ред да покажеш на царя и на поваления непокорник какво още може да стори селската глава!

Едновременно с това момъкът хвърлил в клонаците на сломения великан стоманеното сечиво, което за триста години било видяло сметката на безброй дървета. И пред очите на слисания народ се разиграло ново чудо... Щом се допрял до дървото, топорът почервенял, сякаш току-що бил изваден от разжареното огнище на незнаен ковач. Сетне топорът-самосек засъскал люто сред клонаците, започнал да се стрелка като совалка наляво и надясно, заподскачал нагоре и надолу... Нощната тишина екнала от ударите му, като че ли върху поваленото дърво се нахвърлили дружно със секирите си сто невидими дървари. Исполинската снага на дъба затрещяла, застенала жално. И когато на утрото изгряло слънцето, на мястото, дето при залез се издигало като огромна зелена планина непокорното дърво, сега се белеела тъжно само една могила от трески и дебели оголени цепеници.

Засмян до уши, върху могилата стоял Парцаланко и очаквал да се покаже от двореца царят, за да му поднесе наградата за добрината,

която му сторил, като пуснал слънцето в покоите му. Ала едно мислел младият човек, а друго кроели в двореца царят и щерката му... От прозореца на стаята си царската дъщеря била видяла всичко, което направил с дъба Парцаланко. Гледала и сега самия юнак, застанал усмихнат върху останките на сразения исполин. Но не видяла сините му като небето над него засмени очи. Не погледнала и стройните му като на елен крака. Не спряла поглед и на гъвкавата му снага, нито зърнала златната му като куп слънчеви лъчи коса... Очите ѝ се спрели само върху дрипавите дрехи на Парцаланко, върху скъсаните му цървули, върху мазолестите му ръце, работили цял живот.

И щом царят отишъл при нея, тя се хвърлила в нозете му и викнала да плаче, да къса дрехите си от гняв:

— Не ща да ме дадеш за жена на оня дриплъо долу... По-добре ме погребви жива, отколкото да ме омъжиш за човек с цървули и мазоли на ръцете си!

Думите ѝ паднали като мехлем върху нараненото още при първата среща с веселия момък сърце на царя. И след като се помаял малко при дъщеря си, старият хитрец слязъл сам при Парцаланко. Потупал го лицемерно по широкия селяшки гръб, усмихнал му се с половин уста, па му казал кисело:

— Няма що, юначе, добра работа си свършил тая нощ — отърва двореца ми от мрака, отърва и главата си!...

— И заслужих с чест обещаната от твое величество награда! — засякъл го Парцаланко. — Къде е годеницата ми и половината ти царство с нея?

Царят сякаш само това чакал. Смръщил веднага вежди и процедил със стиснати зъби:

— Много бързаш, момче — царски зет така лесно не се става и половин царство с отсичането на един дъб не се получава, трябва още мъничко да се потрудиш! — След туй посочил гранитната скала, която се извисявала върху един безводен хълм зад двореца, и добавил високо: — Ако до залез слънце направиш така, че от оная скала горе да бликне вода, ще ти дам дъщеря си за жена и половината царство. Ала не успееш ли да сториш това, начаса се измитай от очите ми, че лошо те чака!

Парцаланко не отвърнал нито дума на царското отмятане. Само праметнал мълчаливо торбата със своите верни старци през рамо и

тръгнал към посочената му от царя скала... Когато се изкачил на хълма, той приклещил вехтия железен чучур в една пукнатина на скалата — точно срещу двореца — и се провикнал:

— Хайде, дядо Чучурко, помогни ми на свой ред и ти с възшебната си сила!... Напреди се, старче, така, че от тебе да бликне от буйна по-буйна река, която до заниз слънце да отнесе в катранените води на Дяволското море и царя, и глезената му щерка, та дори и царските плъхове!

Още момъкът не изрекъл докрай желанието си, от железния зеления чучур рухнала като хала голяма разпенена река. С всеки изминат миг тя ставала все по-пълноводна, по-неудържима, по-страховита. И докато царят да се усети какво става, върху двореца му връхлетяла с грозен трясък и громол същинска водна планина... С първия си тласък разярената стихия сринала двореца, като че ли той бил направен от картон. А с втория си тласък го повлякла като лека лодчица със себе си и бързо-бързо се изгубила с него и всичко, което имало в него, нататък, където плискало със страшен рев черните си води, бездънното Дяволско море.

КАТЕРИЧКАТА ЛЮ ЛИ

Далече, далече оттука — хей там нейде, дето свършва синият хоризонт на тучната равнина и започва тъмната межда на планините — има една вековна гора. Някога в тази гора живяла щастливо и безгрижно катеричката Лю Ли... Веднъж, както си лудувала по клоните на дърветата, Лю Ли дочула, че някакъв женски глас нарежда жално в далечината:

— Оооох, няма ли в този лес милостиво сърце, което да се съжали над мене!... Така ще си загина тука млада и зелена — далече от мила майка и свиден татко — ако някой не ми помогне да се отърва от въжетата на страшния разбойник Мецун!

Пъргавата катеричка мигом замръзнала на мястото си от изненада.

— Кой ли риде така жално в тази гора, дето всичко е тъй хубаво, тъй весело... — запитала се тя със свито сърце.

След туй, без много да му мисли, Лю Ли полетяла през глава към посоката, отдето се разнасяли тъжните вопли на непознатата жена... Подскачала дълго от клон на клон, от дърво на дърво. На края стигнала до една пещера, потулена дълбоко в гората. Вътре в пещерата, седнала върху купчина сухи бурени, завързана през кръста с конопено въже, скубела русите си коси и ридаета горко дивно хубава девойка.

— Коя си ти и кой зъл вятър те доведе в туй страшно усое, девойко? — попитала топло Лю Ли вързаната хубавица.

Девойката я изгледала със сините си разплакани очи, преглътнала сълзите си, па на един дъх ѝ разказала:

— Аз съм единственото чедо на войводата, който управлява този край. Преди три дни излязох с мои дружки да си набера цветя в гората. Помавих се по една шарена пеперуда, хлътнах дълбоко в леса, загубих пътя и така влязох в ръцете на разбойника Мецун... Той още същия ден ме хвърли в тази пещера, за да ме принуди да му стана невеста. Ала по-скоро три пъти ще умра, отколкото да се омъжа за това чудовище!...

— Нима не можеш да се отървеш от въжето и да побегнеш — нали ръцете ти са свободни? — зачудила се Лю Ли, като видяла с колко тънко въженце била завързана девойката. — Хайде опитай се да направиш това, останалото ще свършат младите ти пъргави крака; аз ще ти показвам пътя!

— О, мила катеричке, напразно ме виниш, че не съм сторила това досега! — изплакала в отговор пленницата. — Откакто съм попаднала в ръцете на разбойника Мецун, вече трийсет пъти съм се отвързвала и побягвала от пещерата... Но всякога се случваше така, че Мецун на часа ме настигаше, сякаш дотогава не е бил на лов далече от моя затвор, а през цялото време ме е дебнел отблизо, скрит нейде в храсталаците пред дупката, в която ме е вързал!

Катеричката се огледала и едва тогава видяла от високото, че в дъното на пещерата седяла стара, прастара сляпа баба. Тя държела в костеливите си ръце краищата на две дълги въжета. С едното била вързана хубавицата, а другото чезнело незнайно къде в глъбините на горските пуцинаци... Лю Ли веднага се досетила каква работа вършело това въже, затуй побързала да пошепне на пленницата:

— Виждаш ли въжето, дето краят му се губи в гората?... С него бабата, като го е подръпвала, навреме е обаждала на Мецун за бягството ти. И тя ще продължава да прави това, ако не успееш да я надхитриш...

Тези думи съвсем отчаяли девойката и тя пак започнала да кърши ръце:

— Горко ми, горко!... Нима навеки ще остана робиня на разбойника Мецун, нима повече няма да се върна при милите ми родители, при свидните ми дружки, в светлия ми бащин дом!

Но катеричката не я оставила дълго да плаче.

— Успокой се, девойче, което не си могла да направиш досега самичка, вече ще можем да го сторим двете, с дружни сили... Хайде, отвържи се пак, а аз през туй време ще подръпвам въжето, та сляпата баба да не усети бягството ти!

Каквото поръчала Лю Ли, това направила пленницата. И без бабата да разбере нещо, пъргавите крака на девойката скоро я отнесли далече от страшната пещера. Подир нея, като се убедила, че хубавицата се е отдалечила достатъчно от своя доскорошен затвор и

разбойникът Мецун няма да може вече да я настигне, хукнала да ѝ показва пътя и умната катеричка.

Спасената девойка отвела Лю Ли в своя богат дом. Там родителите на момичето, щом научили какво е сторила катеричката за дъщеря им, тутакси я обкръжили с най-нежни грижи. Гощавали я час по час със захаросани лешници. Току тикали пред нея сребърна паничка, пълна догоре с ароматен мед, в който плували жълти като кехлибар орехови ядки. Канели я често-често и със сладкиши. А за спане ѝ направили златна клетка, застлана с коприна и пух, която поставили в най-слънчевия кът на своя дворец.

Но минало-неминало седмица време, и Лю Ли започнала да линее. А след още една седмица тя съвсем престанала да яде... Връщала непокътната паничката с меда и ореховите ядки. Не посягала към захаросаните лешници. Отблъсвала далече от себе си — без дори да ги погледне — всички сладкиши, които непрекъснато ѝ носела девойката. Затуй пък очите ѝ, пълните ѝ с тъга и мъка очи, гледали все навън, дето в далечината се синеели високите планини, сред които се разстинала като безкраен зелен килим нейната родна гора.

— Какво ти е, мила катеричке, кажи ми какво те мъчи, моя спасително? — разтревожила се по едно време девойката. — Болна ли си, та така отслабна!

Лю Ли я погледнала с помръкналите си натъжени очи, сетне зареяла поглед пак към далечната гора, па рекла:

— Ти живя три дни и три нощи в гората, ала познаваш ли я?

— Не! — признала си чистосърдечно девойката.

— Тогава мъчно ще разбереш тъгата ми по моята гора, която не ми дава покой и ме суши... — въздъхнала още по-тежко Лю Ли.

— Че какво хубаво има в гората, за да тъгуваш за нея! — изумила се девойката, като дори закрила ужасена очи при спомена за преживелиците ѝ в пещерата на разбойника Мецун. — Бррр... там и денем, и нощем се разнасяха все едни такива страшни гласове, че и сега косите ми настръхват, сърцето ми спира да бие от страх, щом си спомня за тях!...

Думите на девойчето засегнали много катеричката. И като се изправила с целия си мъничък ръст пред младата жена, тя ѝ отвърнала на един дъх:

— Питаш ме какво хубаво има в гората ли?!... Там има пенливи поточета, които лъкатушат сред зелените тревици, бълботят между храсталаците и отнисат към равнината горската песен за свободата. Там, щом падне вечер, немирният Планинец долита от звездите, гали ни с невидимите си пръсти и ни приспива с чудни приказки за свободата. Там — съмне ли — до една птиците посрещат слънцето с лесни пак за свободата... О, там — там в моята гора — всичко живее волно и пее за свободата!... Затуй, ако наистина си ми признателна за добрината, върни ми това, което ти помогнах сама да получиш, защото знаех колко е сладко — пусни ме да се върна в гората, при свободата!

— Не, мила катеричке, аз няма да те пусна пак в гората... Там ти няма да намериш нашите захаросани плодове, нашите панички с мед и орехови ядки, нашите меки постели. Потрай, сестрице, ще свикнеш и тука!

Лю Ли въздъхнала, свила се в дъното на златната клетка, притворила клепки. Видяла пак гората, чула волните чуруликания на птиците сред разлюляните върхари и две сълзи капнали на копринената ѝ постеля — две от никого не разбрани топли сълзи.

Минали още няколко дни. И Лю Ли от ден на ден ставала все потъжна, все слабеела, слабеела. На края една сутрин девойката сепнала къщата с отчаян вик: — Катеричката... дружката ми... моята спасителка е мъртва!

Когато майката и бащата дошли при златната клетка, видели, че катеричката наистина лежала неподвижна на копринената си постеля. До нея — непипната — стояла храната ѝ: захаросаните плодове, сладкишите и сребърната паничка, пълна догоре с мед, в който плували недокоснати ореховите ядки... Девойката плакала цял ден и цяла нощ за смъртта на своята спасителка. А когато пукнала зората, тя подбрала родителите си, прегърнала безжизненото трупче на катеричката и всички тръгнали към гората — там да погребат Лю Ли. Нали приживе очите ѝ били обърнати все нататък. Но когато стигнали първите дървета и спрели да починат, станало чудо — Лю Ли изведнъж скочила от прегръдката на момичето и преди девойката да разбере какво става, катеричката се изгубила в гъстите клонаци на боровете, дето сладкопойни птици извивали до премала кръшни песни.

— Ах, та ти само си се преструвала на мъртва, хитрушо! — плеснала с ръце зарадваната девойка.

— Прости ми, че се престорих на мъртва, за да ме донесете до гората! — викнала в отговор Лю Ли към слисаното момиче. — Но вярвай ми, ако не бях направила това, щях наистина да умра от тъга по моята гора във вашия гостоприемнен дом!... Бъди щастлива и ти у дома си, сестрице!

И след миг катеричката се изгубила дълбоко в гората — при волния вятър, при сладкопойните птици, при свободата...

БОГАТСТВАТА НА МОМЪКА

Живял някога в една далечна страна беден момък. Той бил строен като тополя, здрав като канара и силен като мечка, но где с кого се срещнел, де с когото заговорел, младият човек на всички се оплаквал:

— Ох, не е живот моето, а жива мъка — за всичко сам се трудя, парчето хлябец с пот на челото си изкарвам!... А колко хубаво би било, ако имах несметни богатства — цял ден щях да се излежавам, край мене от сутрин до вечер щяха да припкат пъргави слуги и слугини да ми прислужват!

Така изминало много време, през което момъкът само се оплаквал от сиромашията си и за никаква работа не се захващал, та наистина от година на година ставал по-беден...

Една пролетна привечер, като се прибирал в колибата си, младият човек заварил там непознат старец с изпито лице и дълга до пояса брада.

— Кой си ти, дядо, и какво търсиш в сиромашкия ми дом? — викнал момъкът към стареца.

— Пътник отдалече съм, синко... — отвърнал тихо непознатият. — Видях отворена вратата на колибата ти и влязох вътре да ме нагости стопанинът с коматче хляб и кратунка студена водица, че съм капнал от дългия път!

— Сбъркал си вратата, дядо — намръщил се домакинът, като чул желанието на стареца. — Стопанинът на този дом е последният бедняк в този край!

И както правел всякога пред всеки срещнат човек, момъкът започнал и сега надълго да се оплаква от сиромашията си.

— Защо говориш, че си беден, синко? — прекъснал го по едно време благо старецът. — Както те гледам, ти си по-богат от най-богатия цар на света...

— Да не си дошъл да се подиграваш със сиромашията ми, бре старче! — настръхнал веднага момъкът. — За какво богатство ми говориш? Къде са ми дворците? Къде са ми кованите сандъци с жълтици, кожените торби с драгоценни камъни? Къде са ми слугите, слугините?... Не виждаш ли, че освен двете си очи, голите си ръце и босите крака нищо друго си нямам на тоя свят!

Вместо да му отговори, непознатият старец бръкнал в пазвата си, извадил оттам едно огледало, кимнал на момъка да се приближи към него и му поръчал:

— Погледни, синко, в това огледало — всичко, което видиш в него, само да пожелаеш, на минутата ще стане твое!...

Младият човек се подчинил мълчаливо, погледнал в огледалото и занемял от удивление пред гледката, която зърнал.

Най-напред видял голям дворец, златните кули на който се губели в облаците. След туй погледът му се зареял сред необятната градина, която заграждала от всички страни двореца. В нея деветдесет и девет златни фонтана изхвърляли непрекъснато към знойното небе прохладни сребърни струи. А малко по-далече от тях люшкало сънливо сините си вълни едно изкуствено езеро, в което плували гордо дванайсет бели и дванайсет черни лебеда. Из поръсените с дъхав цвят храсти се надпявали славеи и авлиги, боричкали се пъстропери папагали. И навред шътали като трудолюбиви мравки пъргави прислужници в златни ливреи, подскачали млади прислужнички, нагиздени до една с дантели и копринени одежди...

— Нима наистина всичко това може да бъде мое? — погледнал накрая момъкът с недоверие към белобрадия старец.

— Да, синко, всичко, което зърна в моето вълшебно огледало, ще стане за вечни времена твое, ако в замяна ми дадеш само твоите млади очи... Съгласен ли си на такава размяна?

Преди да отговори, момъкът погледнал през прозореца навън, дето в туй време омаята на пролетния залез била превърнала цялата природа в хиляди пъти по-вълшебна картина от картината, която младият човек видял в чудодейното огледало на дядото...

Високо в копринената синевина на пролетното небе се гмуркали като пухкави патета бели перести облачета, до едно поръсени щедро от златото на последните слънчеви лъчи. Сред зеленото кадифе на далечните планини, над които пламтал с целия си чар пожарът на залеза, час по час проблясвали като сапфирени светкавици потулените през деня планински поточета и горски ручей. А близко, съвсем близко, току до самата колиба на момъка, една млада брезова горичка кънтяла от възторжените песни, с които сладкопойните птици изпрацали залязващото слънце.

„Ако си дам очите, вече никога няма да зърна прелестта на гаснещия ден, нито чара на модрото утро... Ще прекарам целия си живот като къртица само в непрогледна нощ, във вечен мрак!“ — потръпнал като полазен от морници при тая мисъл момъкът.

И викнал буйно на стареца:

— Не, дядо, още сто дворци като този в огледалото ти да ми дадеш, пак не бих се лишил доброволно от очите си!...

— Е, щом са ти толкова скъпи очите, синко, дай ми тогава вместо тях силните си ръце и халал да ти е дворецът ведно с всичко в него и около него! — предложил му нова размяна белобрадият гостенин.

Но момъкът и сега се дръпнал като ужилен по-далече от стареца и викнал още по-буйно:

— Не, не!... Не си давам дори един пръст от ръцете, ако ще за него да ме направиш владетел и на хиляда дворци!

Същото се повторило и когато старецът му поменал да замени двореца от вълшебното огледало срещу стройните момкови крака... Накрая дядото погледнал ласкаво младия човек, усмихнал му се благо и рекъл:

— Видя ли какви несметни богатства притежаваш, синко, а ти се оплакваш, че си бил беден?!

Момъкът не отвърнал ни що. Но още на другия ден се хванал на работа, започнал да печели добри пари и вече никой не го чул да се оплаква от сиромашията си...

ДЕВОЙЧЕТО ЗВЕЗДИЦА

На Катерина Г. Калоянова

I

Помниш ли дълбоката тъмна гора край село Чичопей, дето миналото лято ходехме двамата с тебе за гъби? А слънчевата поляна, където се отбивахме редовно след скитането ни из гъсталаците, за да си отпочинем, легнали по гръб на топлия килим от дъхава мащерка?

Преди много, много години до тази тъмна гора, на тази слънчева поляна идвала да пасе малобройното си стадо една овчарка. Бедната жена дохождала на полянката всякога със своята едногодишна дъщеричка. И докато овцете хрупали сладко меката паша, а майката източвала грижливо тънки нишки от къделята на писаната си хурка, момичето лежало до майка си под шарената сянка на две тънкостволи брези. Захласнато в неспирния бяг на пухкавите облаци, които се плъзгали по синята коприна на лятното небе, пеленачето кротувало в пелените си като сито агне.

Така ден подир ден изминали много дни, без някой да смути с нещо покоя на слънчевата поляна. Нито настървен вълк изплашил някога овчарката, нито пък любопитен смок стреснал детето... Но веднъж — било вече към края на лятото — от гъстите шубраци на тъмния лес се появили ненадейно елен и кошута, които имали по една златна звезда на гиздавите си чела. Бързи като стрели, те прекосили с няколко скока поляната и стигнали до двете брези, дето лежало кротко детето. Еленът се навел, дигнал пеленачето на рогата си и подир миг двете звездочели животни се изгубили с живата си плячка отново в гората.

Всичко това станало с такава шеметна бързина, че обезумялата майка могла да види само разклатените клони, накъдето изчезнали с отвлечената ѝ рожба еленът и кошутата. Не могли да зърнат нищо повече и мъжете, които дотичали на поляната след писъците на бедната жена, макар да бродили три дни и три нощи навред из леса, за да търсят в него четириногите похитители и откраднатото от тях дете.

А чуй къде се изгубили в това време еленът, кошутата и отвлечената дъщеря на овчарката!...

Щом потънали отново в гъсталака на гората, звездочелите горски жители опънали пъргавите си крака и препуснали с пеленачето нагоре към върха на планината, където тъмнеели нагромадени една върху друга мрачните Железни скали... Първия ден похитителите прекосили без отдых от край до край дъбовия пояс на гората. Втория ден копитата им трополели от рано заранта до късно вечерта все между правите като свещи дървета на буковината. А на третия ден нагазили в царството на вечнозелените иглолистни великани и при заник слънце спрели пред една пещера под самите Железни скали.

Чудна била тази пещера!... Отвън, колкото и да се взидало някое човешко око, не би могло да зърне нищо друго освен къпинаци, сплетени нагъсто един в друг като ограда от бодливи стебла. Но щом еленът тропнал три пъти с дясното си предно копито пред къпинака, зелената завеса се отместила, сякаш я дръпнала невидима ръка. Същия миг зад нея се появила голяма врата, направена от твърдо като кремък червено дърво, зазидана яко между скалите... За да стигнат до вътрешността на пещерата, похитителите преминали три такива врати. Ала там пак било светло като ден, защото от белия мермерен таван на пещерата греели денонощно седем едри драгоценни камъка, закрепени на седем златни полилея.

Още щом влезли с детето в пещерата, очите на пеленачето заблестели под сиянието на драгоценните камъни като звезди. Еленът и кошутата видели това и веднага нарекли момиченцето Лулу Сана, което на еленски език ще рече „девойче звезда“. И от тоя ден започнали да се грижат за него така, както ние, хората, се грижим за собствените си невръстни рожби... Кошутата го кърмела със сладко млечице, еленът му носел от гората дъхави плодове. Къпели го в пенливите горски потоци; обличали го в дрешки, изтъкани от тънки като коприна горски треви. И Звезда расла под нежните им грижи като цвете на припек и от година на година ставала все по-хубава, все по-гиздава. А когато навършила седемнайсет години, нийде по света нямамо по-голяма хубавица от нея — косите ѝ се спускали като златен поток чак до петите, устните ѝ аленеели на бялото лице като две окъпани от росата малини.

Тогава кошутата казала на елена:

— Погледни, дъщеричката ни вече порасна, ще започнат да се обаждат сватовници за нея — без годежен пръстен ли ще ги

посрещнем! А чула съм, че зад девет планини в десетата, Стъклената планина, на най-високия ѝ връх, в златен кладенец имало скрит брилянтен пръстен, който греел като месечника... Хайде да намерим този пръстен и да го подарим на нашата мила Звездица!

— Добре — съгласил се еленът.

И още на другата заран еленът и кошутата се сбогували с Лулу Сана и препуснали с пъргавите си тънки крака към Стъклената планина — да търсят там брилянтения пръстен.

II

В същата гора, дето била пещерата на звездочелите животни, живеела една зла магьосница. Тя отдавна била харесала девойчето Звездица за своя снаха. И сега — като разбрала, че еленът и кошутата са заминали на далечен път и няма да се върнат скоро — решила да примамва девойката вън от пещерата и да я задоми за своя син, един двуглав великан, страшно страшилище.

Речено-сторено.

Една привечер хитрата старуха се промъкнала до първата врата на потайната пещера, почукала и се провикнала с преправен глас:

— Звездице, отвори, чедо!... Аз съм кошутата, твоята майчица — нося ти подарък брилянтен пръстен от Стъклената планина!

— Напразно мъчиш старото си гърло, бабо — обадила се отвътре Лулу Сана, познала веднага гласа на измамницата. — Когато моята майка говори с мене, гласът ѝ ме гали, все едно, че гълъбица гука. А твоят, колкото и да го преправяш, все едно гладен вълк вие... Иди си, иди — няма да ти отворя, за добро не си дошла при мене!

От думите на девойката вещицата разбрала, че не ще може да проникне в жилището ѝ с хитрост, затуй решила да влезе вътре насила. Запретнала ръкави, размахала костеливите си ръце, па започнала да блъска вратата на пещерата с каквото ѝ се мярнало пред очите.

Трепала се така ден, не мирясала цяла седмица. Ала каквото и да правела, тежката врата не помръднала дори на косъм от мястото си, като че ли през всичкото време вещицата не я удряла с камъни и блъскала с дървета, а хвърляла върху нея песъчинки — толкова здрава била.

Накрая старухата капнала от умора и изсъскала ядно:

— Видя се, проклето момиче, че няма да станеш жена на моя син, затуй ще направя така, та и другиму невеста да не бъдеш!

И преди да се запилее към бърлогата си, тя закрепила върху вратата на пещерата, току на самата ѝ брава, един змийски зъб...

На другия ден — като се убедила, че злата баба най-сетне си е отишла — Звездица се претрашила. Отворила една след друга трите врати на жилището си и излязла рано от пещерата. Щом я зърнали навън, към нея се завтекли цяла дружина зайци, сърнички и катерички. Всички наобиколили любимата си дружка и започнали да ѝ се молят в шумна надпревара:

— Какичко, най-напред ще играеш с нас... — потропвали пред нея припряно дългоухите зайци. — Ние първи те видяхме, кога излезе от пещерата и първи стигнахме до тебе!

— Не, първо с нас ще играеш... — напирали галено към девойката и едрооките сърнички. — Ние сме по-кротки и по-послушни от зайците, няма с нищо да те ядосваме!

— Дума да не става, днес целия ден няма да играеш нито със зайците, нито със сърните, а ще се люлееш само с нас по дърветата, Лулу Сана! — пискали в ушите ѝ катеричките, струпали се до една върху раменете на момичето. — Кой друг може да скача по-изкусно от тебе по върхарите на боровете освен ние!

Звездица дърпала закачливо дългите уши на зайците. Галела сърните по умните им глави. Притискала една подир друга до гърдите си пухкавите катерички. И на всички отвръщала с еклив смях:

— Ще играя и с вас, зайчета; ще се надбягвам и с вас, сърнички; няма да оставя сами по дърветата и вас, катерички... Има време за всички — летният ден е дълъг като година!

Сетне Звездица изтичала в леса и наистина намерила време за всички.

Скачала като зайче по мъхнатите поляни на гората със зайците. Надбягвала се като сърна сред тънкостволите дървета със сърните. Люшкала се като катерица по върхарите на боровете с катеричките. Така неусетно отшумял като миг дългият летен ден...

Слънцето климнало към занизик. От усоите на планината се пробудил и зашумял вечерникът. Нејде из пущинаците се обадил гладен вълк... Лулу Сана го чула. Спомнила си поръката на кошутата да не остава без нея след залез слънце вън от пещерата и веднага припнала към червената врата на потайното си жилище.

— До утре, мили зайчета! — погалила тя пред вратата зайците.

Сетне кимнала с десница към катеричките, които ѝ махали с лапи от най-ниските клони на съседните дървета:

— Чакайте ме утре и вие тука, мои палави дружки... Обещавам ви, че щом се съмне, първо с вас ще се люлея!

Само на сърните Звездица не могла да каже нито дума за раздяла.

Когато извърнала засмяното си лице към тях, тя била вече хванала бравата на вратата, за да се прибере в жилището си. Змийският зъб, закрепен там от вещицата, тозчас се забил в нежната ѝ длан и девойката се повалила като простреляно птиче на земята...

III

Както е било от хилядолетия през всички други ясни дни в гората, на следната заран слънцето пробудило пак рано-рано горския свят. И от алени зори до тъмната вечер лесът кънтял неспирно от безгрижните птичи песни; дъхтял от сладкия мирис на цъфналите цветя и билки. По горските поляни жужукали неуморно медоносни пчели; по дънерите на дърветата подскачали и хлопали работливо пъстри кълвачи. Някъде кукали тъжно кукувици; другаде чирикали в радостна надпревара ята гълчаливи врабци... Едничка Лулу Сана лежала — все безмълвна, все неподвижна.

Така се изтърколили девет дни и девет нощи.

На десетия ден близо до пещерата на звездочелите елени ненадейно лавнали кучета, екнали ловджийски рогове. И докато струпаните около бездиханната девойка животни да разберат какво става, всички били заобиколени от дружина конници, предвождани от гиздав момък, облечен от главата до краката само със сърма, злато и коприна.

Щом видели толкова много дивеч на едно място, ловджиите надали радостни викове и тутакси опънали лъковете си срещу зайците, катериците и сърните, които продължавали да бдят над повалената от змийската отрова Звездица. Но преди стрелците да пуснат смъртоносните стрели върху животните, младият им предводител зърнал строполената на тревата девойка и викнал:

— Стойте, никой да не стреля — сред животните лежи човек, някакво момиче има там!

Като слязъл от коня си, гиздавият момък достигнал с един скок мястото, дето лежала Лулу Сана. Надвесил се над нея. Докоснал нежно с десница бялото ѝ като мрамор безжизнена лице. Погалил разпилените ѝ златни коси. Доближил устни до замлъкналите от девет денонощия уста на девойката и от гърдите му се изтръгнал горестен вик:

— Мъртва... тя е мъртва! А по-голяма хубавица от нея очите ми досега не са виждали нийде по света!...

Покъртени от вика му, останалите конници също се смъкнали мълчаливо от конете, заобиколили девойката и смаяни от дивната ѝ хубост, до един подгънали колене пред безжизненото ѝ тяло. Стихнала като мъртва и цялата гора... Спрели да шумолят листата на дърветата и храстите. Оборили глави като попарени от слана тревите и цветята по горските поляни. Секнали песните на птиците. Замлъкнал работливият хлопот на кълвачите. Спотаили се сред билките медоносните пчели. Занемели подвикванията на кукувиците. Дори неспокойният вятър свил вечно размаханите си невидими криле нейде в потайните долища на планината... И кой знае колко щяла да продължи тази тягостна тишина, ако по едно време един от ловците не се провикнал към натъжения момък:

— Виж какво черно трънче стърчи от ръката на девойката — дали то не е причинило смъртта ѝ!

Мъжете начаса` обърнали очи към десницата на Лулу Сана, където върху нежната ѝ бяла длан наистина стърчал като черно трънче змийският зъб на злата вещица... Цяла дузина нетърпеливи мъжки ръце се протегнали към трънчето да го изтръгнат първи. Но младият им предводител изпреварил всички и пръв извадил отровния зъб от дланта на заспалата като мъртва девойка.

Тогава станало чудо.

Най-напред от разтворената раничка изтекли една след друга три черни като катран капки кръв. Сетне по бялото безжизнено лице на Звездица затрептял руменец. След туй дългите ѝ копринени мигли се полюшнаха, клепките ѝ се подигнали и преди стаилите дъх мъже да се съвземат от изненадата, всички били огрени от лазура на отворените ѝ сини очи.

— Кой си ти, момко? За добро ли, или за зло си дошъл тука с дружината си, дето друг човешки крак освен моя никога не е стъпвал? — проговорила Лулу Сана, когато зърнала надвесения над нея гиздав момък.

Ала преди да дочака отговора на младия хубавец, Звездица се изплашила от брадатите сурови лица на мъжете край него, скочила на крака и побягнала.

— Не бягай, момиче, нищо лошо няма да ти сторим... — настигнал я момъкът. — Аз съм син на болярина, който владее този край, а мъжете с мене са мои верни другари, ловци. Увлякохме се тая сутрин по дивеч и неусетно стигнахме до това потайно място, където те намерихме повечето мъртва, отколкото жива... Разкажи ми сега ти коя си и какво търсиш, такава дивна хубавица, самичка в този пущинак?

Покорена от топлия глас на младия болярин, Звездица спряла послушно и на един дъх му разказала:

— Аз съм дъщеря на звездочелия елен и звездочелата кошута, които живеят хей там в онази потулена пещера; наричат ме Лулу Сана, което на еленски език значи „девойче Звездица“... Сега съм сама, защото моите родители преди месец време отидоха да ми донесат от далечната Стъклена планина брилянтен пръстен за годеника, който според тях щял да дойде скоро в нашата гора, за да ме поиска за жена... Нали не съм вече малка, станах на седемнайсет години!

Зашеметен от дивната хубост на девойката, омагьосан от гласа ѝ, който се леел като ромон от сребърно звънче, пленен от добротата на очите ѝ, които се синеели като ясното небе, младият човек сам не усетил кога прегърнал Звездица и кога ѝ предложил:

— Лулу Сана, ела с мене в замъка на моите родители: ще те отведе при тях като свидна годеница и без брилянтения пръстен от Стъклената планина! А там — о, там ще те обсипя с такива подаръци, с каквито не е дарявана досега нито една любима жена на света!

Първия миг, сепната от ненадейното предложение, Звездица се поколебала.

„Как ще напусна така изведнъж моята гора, където всичко ми е близко и мило, за да ида с този момък в неговия чужд, непознат дом! Нима мога да се разделя завинаги с моите игриви зайци, катерички и сърнички... Не, ще си остана тука сред дъхавите поляни, дето ще си припкам пак от изгрев до залез като зайче със зайците; няма да напусна тънкостволите борове, между които ще се надбягвам като сърна със сърничките; за нищо на света няма да се разделя от разлюлените върхари, върху които ще се люшкам до края на живота си като катеричка с катериците!... А ако някой ме обича, нека дойде да живее с мене тука — в потайното жилище на звездочелите ми родители ще се намери място и за него!“

Но щом погледнала отново красивото мъжествено лице на младия момък и като потопила за втори път погледа си в очите му, които я гледали с обич и молба, Лулу Сана забравила всичко, което ѝ било мило в гората, и склонила отмаляла от вълнение глава на силното момково рамо, а устните ѝ пошепнали тихо:

— Води ме, мили!...

Така девойчето Звездица напуснала този ден за първи път своя втори дом и отишла в замъка на младия болярин като негова свидна годеница. Зайците, сърните и катеричките изпратили милата си дружка чак до непристъпните стени, които ограждали от всички страни новото ѝ жилище.

Но нито те, нито ловците, нито младият жених и щастливата му годеница видели, че заедно с тях в замъка влязла и горската вещица, която се опитала да погуби Звездица с отровния змийски зъб... А очите на злата старуха и този път били налети от жажда за мъст; лицето ѝ се гърчело от спотаена ярост и беззъбата ѝ уста час по час ронела със зловещ шепот люти закани:

— Напразно се радваш, проклето девойче! Щом не иска да станеш моя снаха, няма да те оставя да бъдеш и другиму жена, макар че горе се отърва леко от примката ми!...

IV

В замъка, дето младият момък отвел Звездица като своя годеница, живеела друга девойка, дъщеря на един от болярските съветници, която отколе хранела тайна севда да се омъжи за знатния момък. И когато го видяла да се връща от лов с Лулу Сана и научила какво е станало горе при Железните скали, тя се заключила в стаята си и три дни и три нощи не се показвала навън. Все мислела и мислела какво да стори, за да откъсне сърцето на младия човек от годеницата му и да го спечели за себе си. Затуй — когато най-сетне на четвъртата заран излязла отново сред хората — веднага започнала да сипе наляво и надясно какви ли не страхотии за момичето Звездица.

На едни разказвала, че девойката била намерена от годеника ѝ в една меча бърлога, дето се хранела заедно с още две зверчета със сурово месо. Други уверявала, че годеницата напускала всяка нощ замъка и до петляно време се губела в гората, където сбирувала с вещици и самовили по техните потайни сборища. А пред трети се кълняла, че сама с очите си с виждала как горското момиче по цели дни варяло в стаята си омайни билки, за да омагьоса с тях всичко живо в замъка. Накрая озлобената девойка завършвала всякога клеветите си с престорена грижовна въздишка:

— Ох, може да се лъжа, добри хора, ала все ми се струва, че това момиче ще ни докара големи беди — дано само небесата се смилят над младия ни господар, та поне той да не пострада!

Но колкото и ловко да изплитала клеветите си срещу своята съперница, никой в замъка не ѝ вярвал, защото вече всички били погалени от добротата на горското девойче и до един го обичали от все сърце...

В туй време другата неприятелка на Звездица — вещицата от гората при Железните скали, която искала да задоми Лулу Сана за своя двуглав син — успяла да постъпи на работа в замъка като гъсарка. И от зорките ѝ очи не убягнали нито безсилната ярост на озлобената девойка, нито обичта на хората към младата годеница. Ето защо, когато

съперницата на Звездица минала веднъж замислена край нея, коварната старуха ѝ подхвърлила с ехиден глас:

— Каквото баба знае, това си бае, ала кой има уши, нека слуша: младото лисиче всякога може да научи нещо полезно от старата лисица... — Сетне протегнала напред дългата си жилеста шия, като да клъвне минаващата девойка, па ѝ изсъскала в ушите: — Запомни, дъще, че покритият въглен си върши по-добре работата!

Сепната от загадъчните думи на новата гъсарка, оная се заковала на мястото си, попитала я:

— Какво искаш да ми кажеш с това, бабо?

Вещицата сякаш само туй чакала. Долепила уста до ухото на изплашената хубавица и нещо дълго, дълго ѝ шепнала... Какво ѝ казала лукавата старица, какви чудодейни съвети ѝ нашепнала, никое друго човешко ухо освен ухото на пренебрегнатата красавица не чуло. Затуй пък мало и голямо в замъка не закъснели да видят, че след тази среща на двете потайни неприятелки на горското момиче младата ѝ зложелателка съвсем се променила.

Тя престанала изведнъж да сипе, както преди, наляво и надясно клевети и страхотии за годеницата. Спряла да плете каквито и да било интриги по неин адрес. И докато, преди да се срещне със старухата, на всички било известно, че не могла да погледне щастливата годеница, без да се разтрепере от завист и злоба, сега правела, каквото правела, все гледала да бъде по-близо до нея.

Започнала да придружава навсякъде Звездица, когато тя излизала на разходка. Взела да посещава често стаята ѝ, където двете до късна нощ с песни тъкмели заедно даровете за близката сватба.

Повечето от хората в замъка се радвали от сърце на внезапната дружба между двете предишни съпернички и не виждали нищо лошо в нея. Но имало и такива люде, които не вярвали в искреността на съветническата дъщеря и все я подозирали, че с приятелството си към Звездица тя ѝ готви някаква клопка.

И тези хора при всеки удобен случай предупреждавали младата годеница:

— Пази се от новата си дружка, девойко!... Голяма беше доскоро омразата ѝ към тебе, за да ти бъде сега искрена приятелка — помни ни думата, че няма да усетиш кога ще ти стори някое зло!

Ала Лулу Сана — девойка, прекарала целия си кратък живот сред горските животни, които не познавали нито човешкото лицемерие, нито човешката злоба — отвръщала на всички с леко сърце:

— Напразно се безпокоите, добри хора — с новата ми дружка ние се обичаме като сестри, тя е готова да се хвърли в огъня заради мене!

И всеки изминат ден доверчивото момиче се привързвало все повече и повече към предишната си неприятелка. А когато наближил денят, в който родителите на младия жених определили да стане сватбата му със Звездица, вече никой от замъка не могъл да види годеницата самичка. Където и да се мернела тя, хората навсякъде виждали долепена като сянка до нея и нейната прикрита съперничка...

Веднъж — било точно срещу деня на сватбата — дъщерята на болярския съветник поканила Звездица:

— Сестричко мила, хайде днес да се разходим за последен път самички в гората, че от утре ти ще бъдеш невеста и кой знае дали вече ще можем пак да си другаруваме, както си другаруваме досега!

Щом чула, че я канят да върви в гората, горската девойка чак подскочила от радост и начаса тръгнала с грейнали от щастие очи след дружката си, без да се обади някому... Дъщерята на съветника извела наивното момиче от замъка през една потайна вратичка, след което двете, пак невидени от ничие човешко око, потънали в тъмния лес. Там вървели, колкото вървели, накрая стигнали до едно дълбоко езеро, скрито като че ли нарочно сред най-големия гъсталак на горския пущинак... Двете девойки прекарвали самички край потуленото в леса езеро дълго. През това време завистницата не затворила нито веднъж устата си. Все току прегръщала младата годеница и все току намирала нещо в нея, за да я обсипе с поток от горещи похвали.

Веднъж превъзнесла до небесата златните като слънчеви лъчи коси на Лулу Сана. След туй се възхитила до задъхване от сините ѝ като две горски незабравки очи. А после хванала ръцете ѝ и докато ги милвала, с развълнуван от възхита глас ѝ говорела:

— Какви прекрасни ръце имаш, сестрице — дланите ти са меки като пухчета, а пръстите ти сякаш са изковани от най-изкусния златар на света! Знаеш ли, че на твоите ръце би завидяла дори нашата царица, която не току-така се слави с най-хубавите, най-нежните ръце в

царството!... О, ненапразно младият ни господар, мила, си е загубил ума по тебе — много, много си хубава!

Така тя редяла без отдых похвала след похвала коя от коя повъзторжена, коя от коя по-ласкателна... И Звездица, която преди това не била слушала никой да хвали с по-сладки думи хубостта ѝ, поглъщала жадно всичко, което ѝ говорела дъщерята на болярския съветник. След всяка нейна дума пробуденото ѝ за ласки женско сърце все повече и повече се опиянявало, сякаш дружката ѝ я черпела чаша подир чаша с все по-силно и по-силно вино. Затуй — макар да разбирала езика на всяко животинче и на всяко пиле в гората, омагьосана от похвалите на опитната ласкателка — тя нито веднъж не дала ухо на едно птиче-умниче, което непрекъснато се блъскало о зашеметената ѝ глава и все по-тревожно и по-настойчиво писукало:

— Не слушай думите ѝ, глупаво момиче — не за добро те хвали тя! Чуваш ли, запуши ушите си, не я слушай!... Ох, чуй ме, Лулу Сана, не слушай тази лицемерка — тя ще те погуби с ласкателството си!...

Малко преди слънцето да докосне със златото на залеза си огледалната повърхност на езерото, лицемерката отстъпила на две-три крачки от Звездица. Престорила се, че уж сега за първи път вижда новата огърлица върху шията ѝ, плеснала с ръце и викнала с жар:

— Ах, сестрице, разбрах най-сетне защо днес си така дивно хубава — та ти си имала нова огърлица; да знаеш само как ти прилича, мила!

След туй — като изтичала върху една скала, надвиснала стръмно току над синята бездна на езерото — тя започнала да зове припряно Звездица:

— Ела, сестричко, ела по-скоро при мене да се огледаш в езерото и сама да видиш с очите си каква неземна красавица те е направила огърлицата, дето ти е подарил младият ни господар за сватбата!

Щом чуло ласкателката, птичето-умниче сякаш пощуряло от тревога. Взело да се блъска лудо о девойката, да я удря с крилцата си и ситно-ситно да писука:

— Не отивай... не отивай при нея!... Тя ще те погуби... ще те погуби!

Но Звездица останала глуха и този път за предупреждението на птичето-умниче... Като скочила пъргаво на крака, тя изтичала на един дъх върху стръмната скала при сладкодумната си дружка и още

задъхана от тичането, погледнала в огледалната повърхност на езерото. Тутакси оттам ѝ се усмихнало едно наистина дивно хубаво девойче — със златни дълги коси; с едри като на кошута сини усмихнати очи; с поруменели от моминско вълнение бузи; с мило, засияло от щастие лице.

— Сестро, дружке мила, нима тази, дето се усмихва долу във водата, съм аз, а не друга девойка? — дигнала смаяни очи към приятелката си Звездица.

— Ти си, проклетнице, ти си същата омайница, дето ми отне любимия с дяволската си хубост!... — изсъскала изведнъж с внезапно променен глас дъщерята на болярския съветник и преди изумената девойка да се съвземе, онази я блъснала с все сила към водната бездна: — Иди и ти там, глупачке!

Всичко това станало така ненадейно и с такава бързина, че Звездица дори не успяла да извика. Затуй пък птичето-умниче писукало жално-милно до късна нощ над мястото, дето потънало удавеното горско девойче.

V

След като се убедила, че Лулу Сана се е удавила в дълбокото езеро и повече няма да излезе от него, дъщерята на болярския съветник побързала да се върне колкото може по-скоро в замъка. И щом влязла невидяна от никого в стаята си, тя не могла да се свърти на едно място от радост... Танцувала самичка. Подскачала със сияещи от щастие очи от прозорец до прозорец. Потривала самодоволно ръце и непрекъснато си тананикала:

— Никой не ме видя, никой няма да узнае нищо за стореното... Вече нямам съперница и сега младият господар ще се ожени за мене!

Ала чуй какво се случило наскоро след грозното престъпление!...

Там, където потънала Звездица, на другата заран рано-рано се появило чудно цвете. Стебълцето и корените му се губели невидими нейде дълбоко в глъбините на езерото, а върху повърхността на водата се полюшвал кротко само един-единствен златен цвят... Отдалече самотният златен цвят приличал на пълнолика златна месечина, паднала в езерните води. Но точно в средата му, дето при другите цветя се намират тичинките, греели като човешки очи две сини звезди. Те били обърнати към брега, където далече зад горските гъсталаци се тулел болярският замък, и час по час отронвали като бисерна роса по две едри сълзи, сякаш плачели човешки очи.

Новината за чудното цвете, което поникнало в езерото, се разнесла още същия ден навред из близката гора. За случката запели птиците в леса, зашушукали си тревите, зашепнали листенцата на дърветата. И минало, колкото време минало — от птиче на птиче, от тревица на тревица, от листец на листец — една утрин необикновената вест достигнала и в горичката под Железните скали.

— Това е нашата какичка; за нея пеят птиците... — разтревожили се зайците, катериците и сърните там, когато чули новината. — Нали тя ни напусна като годеница на младия болярин!

И всички хукнали презглава към брега на потуленото в горския пущинак езеро. А когато стигнали при него и когато видели самотното цвете върху повърхността на водата, зайците, катериците и сърниците веднага решили да бдят денем и нощем над него, защото наистина познали в сините звезди на златния цвят очите на тяхната Лулу Сана...

Нека сега оставим за малко дъщерята на болярския съветник да ликува колкото си ще, златното цвете да се полюшва като самотна златна лодчица в езерото, горските приятели на удавената девойка да бдят от брега за него, а ние през това време да видим какво е направил годеникът на Звездица, когато разбрал, че годеницата му е изчезнала!

Още в деня на престъплението, като не зърнал до вечерта никъде годеницата си, той дигнал накрак да я търси всичко живо в замъка. Мало и голямо пребродили със запалени факли от мръкнало до бели зори стъпка по стъпка цялата крепост. Претършували подземията. Надникнали в стаи, дето с години никой не бил влизал. Поместили всяка вещ, всеки камък. Но от изчезналата девойка не открили ни вест, ни кост.

На другия ден годеникът изпратил по близки и далечни селища сто бързоноги вестоносци. Където стигнали, където седнели, вестоносците всъде известявали на млади и стари:

— Чуйте, хора, изчезнала е годеницата на болярския син!... Който съобщи нещо за нея в замъка и помогне да се намери девойката, ще получи за награда калпак жълтици!

Ала минал ден, минали два дни, изнижала се цяла седмица, а на портата не потропал никой да каже нещо за Звездица. Тогава отчаяният момък решил сам да тръгне по оврази и чукари за свидната си годеница... Яхнал най-охранения кон от конюшнията на баща си, той обходил надлъж и нашир цялата планина. Не пропуснал и пещерата, докато не огледал всяко нейно кътче. Не заобиколил по пътя си нито една пропаст, преди да стигнел до дъното ѝ. Не отминал шубрак, без да разгърне всичките му клони... Подметките на ботушите му се изтрили от катерене по скали и сипеи. Дрехите му се превърнали на дрипи от горските трънаци.

Но лесно е да се досетим, че всичките усилия на младия човек отишли напразно — нийде сред тези скришни места той не намерил дори следа от изчезналата девойка. Затуй накрая махнал безнадеждно

ръце и още същия ден тръгнал със съкрушено сърце отново към замъка.

Вървял, колкото вървял, една заран излязъл на пътеката, която минавала край езерото с чудното цвете. Бил капнал от умора и съсипан от скръб, та щял да отmine, без да погледне и езерото, и златния цвят в него. Но в туй време пред коня му се струпали изневиделица цяла дружина зайци, катерици и сърни. С щръкнали уши те започнали да се стрелкат тревожно ту към конника, ту към езерото. Изправяли се на задните си крака и му махали така настойчиво с предните, сякаш го зовели:

„Ела с нас!... Ела е нас!“

Веднага щом зърнал неспокойната дружина от зайците, катериците и сърните, момъкът познал, че това са същите животни, които бдели някога над припадналата Лулу Сана, когато той я видял за първи път пред пещерата на звездочелите елени. Сърцето му — облъхнато от нова надежда — затупкало лудо. И като забравил умората, скочил пъргаво от коня, хукнал подир горските приятели на изчезналата девойка и не усетил кога стигнал до брега на езерото.

Първото нещо, което привлякло вниманието на болярския син сред езерната шир, било чудното цвете. То се полюшвало, както преди, самичко във водата и сините му звездици продължавали да ронят неспирно едри бисерни сълзи.

— Майко мила, та това са очите на моята годеница!... — извикал изуменият момък, когато видял сините звезди в средата на златния цвят.

Същия миг, сякаш да потвърдят думите му, сълзите от златното цвете изведнъж спрели да капят. А сините му звезди засияли така, както засияват очите на човек, видял насреща си след дълга раздяла свидно същество... Отмалял от тяхната ласка, момъкът подгънал крака, седнал на меката трева и не мръднал от брега до късна нощ.

На другия ден той дошъл рано-рано пак там.

На третия ден слънцето го огряло отново на брега, захласнат в чудното цвете, заобиколен от горските приятели на Лулу Сана. И така неусетно се занизали ден след ден, които младият болярин прекарвал от изгрев слънце до черен мрак все на езерния бряг. През туй време той не откъсвал погледа си от сините звезди на златния цвят и устните

му час по час мълвели думите, шепнати от него на годеницата му,
когато тя била жива...

VI

Като научила къде се губи всеки ден от зори до късна нощ младият болярин и като се досетила какво крие златното цвете, дъщерята на болярския съветник се поболяла отново от гняв и мъка. Три дни пак скубала отчаяно косите си. Три нощи не мигнала да блъска пак главата си какво да стори, за да премахне веднъж завинаги новата пречка към сърцето на момъка.

Накрая — като не могла сама да измисли нищо — тя хукнала да търси помощ за втори път от вещицата, другата заклетя неприятелка на Звездица.

— Бабо, бабичко, ти майка, ти баща, на тебе се надявам, в тебе се кълна — помогни ми да премахна златното цвете, което се появи в езерото на мястото, дето удавих съперницата си!... Сега младият господар все при това цвете прекарва дните си и никоя девойка не поглежда. А стана ли след туй болярска снаха — о, тогава искай от мене, каквото искаш, всичко ще получиш: от главата до петите ще те облека със сърма и коприна, ръцете и краката ти ще нагиздя с драгоценни пръстени и гривни!

— Огънят, само огънят ще оправи работата, която не може да свърши водата, че където лизне огън, нито трева никне, нито птиче пее!... — изсъскала злата старуха.

Сетне вещицата разказала подробно на девойката какво да направи със златното цвете, та то вече никога да не се появи на бял свят. През всичкото време дъщерята на болярския съветник я слушала със затаен дъх, поглъщала жадно всяка думичка, всеки звук, изречен от бабата. И щом се заключила отново в стаята си, целия ден повтаряла дума по дума съветите на вещицата — бояла се да не забрави нещо, да не пропусне някоя важна подробност. Така не усетила кога се изтърколил дългият летен ден.

Залязло слънцето. Мръкнало.

Настанала среднощна доба. И в този късен час — когато всичко живо по земята и във водата заспало мирен сън, когато дори звездите

на небесния свод започнали да блещукат сънливо — дъщерята на болярския съветник решила, че вече е дошло време да се разплати веднъж завинаги със съперницата си.

И както я научила старухата, така направила.

Измъкнала се безшумно от дома си. Издебнала стражата, излязла невидяна от никого въвн от крепостта. След туй се мушнала като невестулка в горските шубраци и по най-скришните пътеки допълзала до брега на езерото, където над стихналата водна шир блещукали в среднощния мрак като две пламъчета сините звезди на златното цвете, очите на Лулу Сана.

— Сега, ей сега ще угася навеки зъркелите ти, проклето девойче, дето и след смъртта си не искаш да ми отстъпиш младия господар!... — размахала юмруци срещу сините пламъчета побеснялата от гняв жена, па като се гмурнала във водата, заплувала с ловкостта на риба към сините звезди.

Когато се върнала отново на брега, в ръцете ѝ блестяло изтръгнатото от корен златно цвете. Стъбълцето и коренището му се извивали отчаяно между пръстите ѝ, като се мъчели напразно да се изплъзнат от тях. А сините му звездици — оросени пак от сълзи — гледали жално към зайците, сърните и катериците, сякаш ги молили:

— Забравихте ли вашата Лулу Сана, с която тъй хубаво си играехте някога горе, под Железните скали, мили приятелчета?... Помогнете ми, изтръгнете ме от ръцете на тази зла жена — тя ще ме погуби!

Ала приспани още при залез слънце от тежката магия на вещицата, животните спели като мъртви и нищо не виждали, нищо не чували. Те не се помръднали дори тогава, когато озлобената девойка хукнала с плякката си към най-затуления кът на гората, където вече я чакала край разпален огън гъсарката.

Двете жени изгорили златното цвете в този огън. Сетне събрали до прашинка пепелта, натъпкали я в една кожена торба и торбата заровили дълбоко в земята край пътя, който минавал през гората за замъка.

В туй време на изток започнало да розовее и злосторничките побързали да се разделят. Старухата се прибрала при гъските, а съперничката на погубената за втори път девойка се заключила пак в разкошната си стая. Но сърцата и на младата, и на старата тупкали

дълго, дълго, еднакво радостно. Вещицата се кискала, че е изпълнила докрай заканата си да не позволи на горската хубавица да стане другиму жена, след като е отказала да се омъжи за нейния двуглав син. А дъщерята на болярския съветник ликувала, че пак ѝ се откривала възможност да спечели сърцето на знатния момък.

Ала и този път не станало така, както желаели те!...

Край пътя, където двете злосторнички заровили пепелта от изгореното цвете, щом се разденило, поникнало неவிжданo и нечувано от никого дотогава дърво. За един ден то се извисило нагоре високо като тополя, покрило се с нежни сребристи листенца и родило един-единствен плод, който греел от върха му като малко слънце. Отдалече чудният плод приличал на голяма златна ябълка, от която — както преди в средата на езерното цвете — също сияели като човешки очи две сини звезди.

Всички, които познавали живата храненица на звездочелите елени и сега, щом видели сините звезди върху ябълката, неволно се провикнали:

— Гледайте чудо, хора — не са ли това очите на изчезналата годеница, дето синът на нашия болярин си доведе от планината!...

Мълвата за необикновеното дърво със златния плод се пръснала още по-бързо от новината за езерното цвете навред из страната. И към невидяното дотогава чудо започнали да прииждат от сутрин до вечер върволици от любопитен народ... Застанали далече от дървото, тъй като годеникът бил заплашил, че ще накаже със смърт всеки, който дръзне да доближи стеблото му, хората се любували с часове на сребърните му листенца и на златния плод със сините звезди. Накрая се разотивали удивени по домовете си и разказвали на всички, които срещнали или настигнали по пътя:

— Ах, да знаете какво чудно дърво е израсло в гората... Листата му са сребърни и неспирно звънят като камбанки, а на върха му грее златен плод с две сини звезди, които гледат като човешки очи все към болярския син!

Ония ги слушали със зяпнали уста, па накрая хуквали и те да видят сами чудното дърво. Така скоро вече могло да се каже, че почти не останал жив човек в страната, който да не е видял и да не се е порадвал на сребролистото дърво.

Веднъж — като прибираща стадото си от паша — край дървото минала и овчарката, от която преди години звездочелите елени отвлекли невръстната ѝ дъщеричка. Залисана с грижите си, остарялата жена не чула виковете на младия болярин, с които той ѝ повелявал да не се доближава до любимото му дърво. Така овчарката не само че отишла при дървото, но взела, та и полегнала да се отмори под сянката му.

Същия миг златният плод с двете сини звездици се отронил от върха, блеснал като светкавица между сребролистите клони и докато старата женица да разбере какво става, тупнал в скута ѝ...

— Нещастнице, ще заплатиш с главата си, дете не ме послуша и стана причина да падне от дървото златният плод!... — дотичал при изумената овчарка разяреният момък. — Знаеш ли ти какво е този плод за мене?

И обезумелият от мъка годеник на Лулу Сана посегнал да извади меча си, за да посече невинната жена. Но тозчас се вкаменил от изненада пред гледката, която зърнали очите му... Както той, така и овчарката преди малко видели много добре, че в скута на пастирката от дървото паднал само златният плод със сините звезди. А сега, там, в скута на жената — сякаш току-що извадено от люлка — ритало с розовите си крачета и пляскало безгрижно ръце едно момиченце със златни коси и сини весели очи.

— Майчице, дъщеричката ми, милата ми, отвличена от звездочелите елени рожба е отново при мене!... — надала радостен вик овчарката, като видяла детето в скута си.

Този щастлив майчин вик като че ли влял вълшебни сили в телцето на детето и то започнало да расте с невероятна бързина. Преди майката да посегне към него, за да го прегърне след дългата раздяла, момичето скочило пъргаво от скута ѝ, стъпило здраво на земята. Станало голямо девойче и докато овчарката и изуменият момък да мигнат с очи, пред тях застанала живата Звездица, каквато била в деня, когато я удавила съперницата ѝ.

— Годеницата ми... моята мила Лулу Сана се намери! — сепнал с щастливия си вик тишината момъкът.

И ръцете му — замръзнали преди малко върху дръжката на меча — се разтворили широко, за да прегърнат Звездица, която пристъпвала с лъчезарната си усмивка на сините ѝ очи право към него...

Още на другия ден в болярския замък екнали свирките на тежка сватба, която продължила девет дни и девет нощи. Между гостите край сватбената трапеза на най-лично място седяла овчарката, майката на щастливата невеста Лулу Сана. А до нея — седнали на златни столове — клюмали уморено глави звездочелият елен и звездочелата кошута, които току-що се били върнали от Стъклената планина с един драгоценен брилянтен пръстен, дар за сватбата на любимата им храненица.

На тържеството се изредило да се весели мало и голямо. От първия до последния ден там били и горските приятели на Лулу Сана — зайците, катеричките и сърните от гората под Железните скали. Не опитали нищо от ястиетата и виното само двете наши познайнички — дъщерята на болярския съветник и грозната старуха, майката на двуглавия великан. Първата се удавила от мъка и завист сама в езерото, където искала да погуби Звездица. А втората побягнала от страх чак зад девет гори и девет планини, та вече никой не я видял, никой не я чул...

НЕНАСИТНИЯТ ЛИХВАР

Живял някога голям богаташ, лихвар. Къщата му приличала на дворец. Нивите му били толкова много и така просторни, че да

препускал с кон от изгрев до залез слънце по тях, пак не би могъл да ги обходи. И всички били на поливка, а лозята и бостаните му — на припек. От тъмно до тъмно по тях се трудели до премала само за коричка хляб и паница гола леща безброй бедняци, все длъжници на лихваря. Затуй оня — без да работи — всяка утрин се пробуждал от ден на ден по-богат и по-богат.

Ала това не го правело щастлив, не пълнело с радост ненаситното му сърце. Колкото по-несметно ставало имането му, толкова по-алчно туптяло сърцето на богаташа при всеки звън на жълтиците и при всеки блясък на златото... Вечер, когато всичко живо притихвало в мирен сън, лихварят запалвал свещ и отивал с дебнешки стъпки в една тайна стая на големия си дом. Там — в три ковани сандъка, заключени с по девет катинара — той пазел съкровищата си. След като надниквал със зорки очи във всяко потайно кътче в стаята да не би някой да го изненада, златолюбецът прикляквал с разтреперани от възмущение колена край сандъците. Разтварял ги и прекарвал над купчините жълтици дълго, дълго... Гледал ги с жадни, ненаситни очи. Броял ги безкрайно с изтръпнали от лакомия ръце. Опивал се до забрава от сладкия им звън. И всеки път му се струвало, че неговите жълтици са малко, че другите богати хора имат много повече злато от златото в неговите сандъци. Това го измъчвало до болка, карало го да се смята по-нещастен и от най-бедния човек на света.

— Още утре ще продам къщурката на Сиромас Анго срещу дълга му към мене, че с жалостиво сърце никога няма да стана истински богат човек! — решавал някъде в зори лихварят и едва тогава се отпуснал успокоен в леглото си.

Друг път отсичал със стиснати устни:

— Ред е да прибера дълга си от Дана Вдовицата, като продам на търг кравичката й... Ех, децата й може да изпукат от глад без кравата, но затуй пък аз ще стана с цели десет жълтици по-богат!

Така всяка нощ по късна доба ненаситният златолюбец решавал с леко сърце съдбата на някой сиромас и всеки ден разплаквал по някой бедняшки дом...

Веднъж, като се прибирал в здрачината на гаснещия ден у дома си, пред къщата му го спрял непознат човек. Лицето му било бледо и изпито, а черните му големи очи горели в мрачината като два разжарени въглена.

— Кога най-сетне ще се наситиш на злато, алчни човече? — застанал с намръщено чело странникът пред лихваря. — Без сърце ли си, не те ли задавиха вече сиромашките сълзи!...

Краката на богаташа се подкосили от страх. Но като видял, че непознатият няма в ръцете си нито кривак, нито нож, нито някакво друго оръжие, а стискал в десницата си само една празна торба, набрал кураж и отвърнал дръзко:

— Ще кажа „стига“ само когато стана най-заможният човек в страната, най-богатият по цялата земя!... А до туй време сърцето ми няма да се трогне от сълзи, ще остане по-студено от камък, по-бездушно от кинжал!

Странникът смръщил още повече набръчканото си чело. Изгледал от главата до краката лихваря, помислил, па току пъхнал празната торба в ръцете му и казал:

— Вземи тази торба, тя е вълшебна... Напълниш ли я през нощта с най-обикновени речни камъни, щом на раздενяване я огреят първите слънчеви лъчи, камъните в нея тутакси ще се превърнат в буци чисто злато!... На тебе не ти достига нито повече, нито по-малко от една такава торба злато, за да станеш такъв, какъвто искаш да бъдеш — най-заможният в страната, най-богатият по земята. Затуй иди тая нощ при реката, напълни торбата с камъни и дочакай там изгрева на слънцето. Превърнат ли се камъните в злато, отнеси го у дома си и — халал да ти е богатството, алчни човече!

При тези думи очите на лихварина станали големи като филджани, а сърцето му затупкало като лудо, сякаш в краката му вече лежала пълната със злато вълшебна торба.

Непознатият видял всичко, свъсил още по-ниско гъстите си вежди над огнените очи и добавил с леден глас:

— Ала запомни добре и това — прибереш ли златото в сандъците си, трябва да изгориш торбата заедно с всичките си тефтери, в които си записал дълговете на сиромасите... Не сториш ли туй нещо, полакомиш ли се да станеш по-богат, отколкото преди малко сам пожела, и дръзнеш ли за тази работа да използваш още веднъж вълшебството на торбата ми, ще те сполети голяма, грозна беда!

Като казал това, странникът се изгубил бързо в мрака, сякаш потънал изведнъж в земята... Лихварят останал на мястото си сам като ударен от гръм. Не знаел какво да прави — ту му се искало да повярва

всичко, което му казал човекът с огнените очи; ту му се струвало, че оня си е направил само шега с него, за да го направи за смях на хората.

Но думите на непознатия странник били толкова съблазнителни, звучели в ушите му и сега тъй сладко, като че ли вече чувал звъна на златото в краката си, та не изтраял дълго. Запретнал крачоли и хукнал презглава с торбата към реката. Стигнал там завчас и още задъхан от тичането, веднага започнал да пълни празната торба с речни камъни — все едри, обли, тежки като олово. Напълнил я, па седнал да чака утрото.

Седял, колкото време седял, изведнъж му текнало, че май не е избрал най-тежките камъни. Затуй скочил пак на крака, изсипал камъните от торбата и започнал отново да я пълни с още по-тежки, по-едри камънаци... Така лихварят не мигнал през цялата нощ — ту изпразвал торбата, която все му се струвала лека; ту пак я пълнел с нови, от тежки по-тежки камъни. И посрещнал зората капнал от умора, с изранени от камънаците ръце и плувнал целият в пот, сякаш бил прекарал нощта не на брега, а накиснат в реката.

Но щом се разделило и на изток започнало да алеее заревото на близкия изгрев, алчният човек забравил всичко — и умората, и окървавените си ръце. Наместил се до пълната торба и с трепетно сърце и лакоми очи зачакал да грейнат слънчевите лъчи... Сега го вълнувало само едно — дали странникът му е казал истината и дали камъните действително ще се превърнат на златни буци, щом ги лизне слънцето.

Най-сетне дневното светило се изтърколило иззад хълмовете и цялата речна долина засияла от първите му лъчи. Няколко от тях затрептели и върху торбата, край която дебнел с притаен дъх лихварят. Същия миг от отвора ѝ лумнал, като че ли златен фонтан, буен пламък.

Пламъкът — ярък като слънчевите лъчи, висок колкото човешки бой — горял дълго, дълго. След туй изчезнал внезапно, както се бил и появил внезапно. Но торбата не помръкнала... Тя продължавала да сияе, сякаш била пълна с жаровина, защото камъните в нея наистина се били превърнали в буци чисто злато.

Докато вървял към дома си с дебнещи стъпки, прегърбен одве под скъпоценния товар на вълшебната торба, лихварят се усещал за първи път в живота си щастлив, истински щастлив. Крачел по пустите улици на ранното утро и през цялото време си мечтаел гласно:

— Ех, сега вече имам достатъчно злато, за да бъда най-богатият човек на земята!... Ще си купя още ниви, още ливади, още лозя; ще се

ожения за най-хубавата девойка в страната и най-сетне ще заживея и аз като другите хора спокойно, щастливо, безгрижно!

Но когато се вмъкнал в тайната си стая и изсипал златото от торбата на пода, блясъкът на златните буци пак помрачил радостта му. Очите му отново засвяткали алчно и ненаситното му сърце като други път се свило болно, недоволно от златната купчина пред него. Свъсил вежди, изсъскал:

— Богатство ли е моето, та така съм се размекнал — три сандъка жълтици, примесени с десетина шепи драгоценни камъка, и тази нищожна купчинка в краката ми!... Нима трябва да послушам странника и да изгоря вълшебната му торба точно сега, когато тя ми показва, че може да ме направи по-богат от най-богатите хора на света?... Да не съм полудял, че да се лиша доброволно от такова съкровище, преди да съм го изстискал докрай!

Сетне решил твърдо:

— Не, няма да изпълня поръката на непознатия, та каквото ще да стане!... Още тази вечер ще ида пак на реката, ще напълня торбата с още по-тежки камъни и няма да я изпусна от ръцете си, докато не надмина с богатството си най-богатите царе, докато...

И каквото решил ненаситникът, това направил.

Веднага щом мръкнало, той отишъл отново с празната торба при реката. И както първия път, прекарал още една будна нощ на брега ѝ, като без умора пак ту пълнел торбата, ту я изпразвал, за да я напълни след миг с нови, все по-тежки и по-големи камъни... А щом съмнало, за втори път закрачил от щастлив по-щастлив със златните буци в торбата към дома си. Когато се заключил в тайната си стаичка и рекъл да изсипе златото, от торбата на пода изгромолили цяла купчина само прости речни камъни. Същия миг заключените с по девет катинара ковани сандъци се разтворили от само себе си с оглушителен трясък и от вътрешността им изригнал гъст, черен като катран дим. И когато димът се разнесъл, лихварят видял с ужас, че цялото му досегашно богатство се било превърнало също на камъни... При тази гледка алчният човек се хванал за сърцето, олюлял се, сетне се строполил, сякаш поразен от гръм бор, върху доскорошното си богатство — и повече не се дигнал.

Погубила го алчността му...

СЛЪНЧО, МЕСЕЧКО И ПЕТЛЪО

Преди много, много години някъде сред небесните простори живели трима братя. Слънчо, Месечко и Петльо. По-малките братя — Месечко и Петльо — като всички палави момчета по света, често се спречквали за туй-онуй. Но колкото пъти ставало това, случвало се все така, че начаса при тях дотичвал изневиделица големият им брат Слънчо и кога с добро, кога със зло бързо ги помирявал. Затуй съседите никога не чули сериозна свада между братята, нито пък някога нечие любопитно око зърнало раздор и кавга в техния мъничък дом.

Тримата братя преживели така все в мир и сговор дълги години. Ала веднъж Слънчо повикал Месечко и Петльо при себе си, погалил нежно рошавите им руси глави, па им казал:

— Братлета мои, досега ние не сме се разделяли нито за един ден; винаги тримата си живеехме в дома, който ни остави нашият татко. Но утре рано-рано аз ще ви напусна и ще тръгна на далечен път, където ще се бавя цяла година. През туй време вие ще останете тука самички... Братко Месечко, докато аз скитам по незнайните страни, грижи се пак добре за нашето звездно стадо, както си се грижил добре за него до днес! А ти, братленце Петленце, поддържай все така грижовно домакинството ни, та брат ти Месечко и занаят да е чист, изпран и когато се връща уморен със стадото от паша, да намира всякога у дома сладка вечеря, приготвена от твоята братска ръка... Правете това, братя, мирно, без крамоли, без битки, че скарате ли се, направите ли с кавгите си мирната ни къща за смях пред света, ще се случи така, та вече никога няма да се съберем заедно, навеки ще останем разделени!...

Още Слънчо не бил довършил поръките си, Месечко излязъл пред него, тупнал се гордо по гърдите, вирнал нагоре чипото си носле и се провикнал:

— Не се кахъри за туй нещо, бате Слънчо, нали аз оставам тука, всичко у дома ще върви и без тебе като по мед и масло... Я погледни колко съм порасъл, само една педя не ми стига, за да се изравня с тебе!

И той се надул така, че заприличал от важност на голямо кълбо.

— А ти, братленце Петленце, какво ще ми кажеш за раздяла? — попитал Слънчо Петльо, като преместил засмения си поглед от Месечко към него.

Петльо сякаш само това чакал — хвърлил се в прегръдките на Слънчо, притиснал се до силните му гърди, изхлипал:

— Знам само едно, бате Слънчо, че докато те няма при нас, ще ми бъде много, много мъчно за тебе; нали, откакто помня, ти си ни бил и баща, и майка!... Затуй върви, където има да ходиш, но се върни по-скоро у дома, че иначе ще умра без тебе от мъка!

За да скрие от двете момчета насълзените си очи, Слънчо побързал да се отдалечи от тях — уж да се потегне за далечния път. И на другия ден, докато Месечко и Петльо още спели, той се измъкнал тихомълком от дома и запитал, неизпратен от никого, със свито сърце по непознатите пътища на широкия, пълен с тайни свят...

Слънчо бил вече далече от родния дом, когато там първи се пробудил Петльо. По кахърното си сърце и по помръкналата без светлоликия му брат стая момчето веднага се досетило какво е станало. Домъчняло му много, че обичният му брат си е заминал от дома, без да му се обади. Дори си поплакал от мъка в завивките. Ала щом си спомнил поръката на Слънчо, Петльо скочил на крака и се захванал бързо да приготви нещо за Месечко, преди оня да е тръгнал със звездното стадо към Небесните ливади... Загърнал му прясно сирене в лозови листа. Напълнил му чифт похлупци със сол и пипер. Завил му в шарена кърпа голям комат хляб. Наместил всичко грижливо в овчарската торбичка на Месечко и едва тогава пристъпил към леглото, дето младият овчар похърквал тихо, унесен в сладък утринен сън.

— Хайде, бате Месечко, ставай — откога звездите чакат да ги изведеш на паша!... — побутнал той лекичко сънливеца.

— М-м-м-м... — размърдал се Месечко, но не се събудил, а се обърнал на другата страна и захъркал по-силно, по-сладко.

Петльо го побутнал втори път. Месечко пак се размърдал, пак измърморил нещо неразбрано и пак захъркал. Това се повторило няколко пъти. И едва когато Петльо напръскал лицето на сънливия овчар със студена вода, оня се стреснал, отворил очи.

— Защо ме будиш, хлапако! — викнал сърдито Месечко, като видял усмихнатото лице на малкия си брат, надвесено над него. — Сляп ли беше, да не видиш как сладко бях заспал!

— Не ми се сърди, братко — отвърнал кротко Петльо. — Видях как сладичко спеше и много ми беше жал да те събудя, но нали знаеш какво ни поръча вчера на двамата бате Слънчо?

— Какво? — наежил се още повече Месечко.

— Ами това — докато него го няма, ти да пасеш звездите, а аз през туй време, както досега, да се грижа за домакинството... Погледни, приготвил съм ти всичко за пладнуване в овчарската ти торба; остава само да изведеш стадото в Небесните ливади, че откога горкичките звезди са блейнали за паша!

Но Месечко се прозинал гръмогласно и отсякъл:

— Не, тая работа няма да я бъде повече!... Ще се редуваме — днес ще ги пасеш ти, а аз ще остана тука да се грижа за домакинството; утре пък ще останеш ти у дома, а аз ще изляза със звездите...

— Ами нали бате Слънчо нареди... — опитал се Петльо да вразуми Месечко.

Но свадливият брат кипнал, почервениял като презрял домати от гняв, скочил от леглото, тупнал страшно с крак:

— Млък, да не съм чул нито дума повече от устата ти, хлапако!... Сега аз съм най-старият у дома и мене ще слушаш, моята воля ще се изпълнява! Хайде, не се май повече, а изведи стадото, че ми пречи на спането с блеенето си!

За да не стигнат до по-голяма свада, Петльо преглътнал обидата, метнал през рамо приготвената за Месечко овчарска торба, грабнал захвърления в един ъгъл пастирски кривак и изтичал към кошарата, дето запрените изгладнели звезди блеели все по-жално и по-милно. Отворил вратите на кошарата, звездите се изсипали като златно просо навън и хукнали презглава към Небесните ливади, сподирени от новия овчар.

Дивно хубави били тези ливади!

Всичко в тях било синьо.

Синя била високата росна трева, която се люлееела като развълнувано синьо море надлъж и нашир, додето поглед стигал. Сини били пенливите поточета, над които подскачали в лудешко хоро сини водни кончета.

Сини били работливите пчели, дето жужукали без отдых сред сините благоуханни цветя. Сини били птиците, които извивали до премала сладките си кръшни песни, потулени в бухнатите сини храсталаци.

О, всичко, всичко в просторните Небесни ливади било синьо, синьо, синьо!...

Когато в това синьо тревисто море се пръснали да пасат докараните от Петльо звезди, те затрептели в росната трева като златни светулки. И под тяхното сияние ливадите добили нова прелест, нов чар... Всичко това, ведно със сладките птичи песни и медногласния ромон на звънчетата върху шиите на звездите прогонили бързо мъката, с която Петльо подкарал от дома звездното стадо на паша. Тъгата по заминалия Слънчо, дето през целия път плувала в очите му, се разпиляла. Сърцето му се изпълнило с радост, на устните му цъфнала щастлива усмивка. И Петльо сам не усетил кога надул гърло и кога се провикнал към Месечко, като че ли оня бил някъде наблизо и щял да го чуе:

— Кукуригуууу, братко Месечко, вече не ти се сърдя, че погази поръката на бате Слънчо и ме изпрати да паса днес нашето звездно стадо!... Ако бях останал у дома, щях да се пукна от мъка по заминалия братец, а тука е така хубаво, така весело... Кукуригуууу!

След туй развеселеното момче извадило от пазвата си една сребърна цафара, долепило я до устните си, засвирило. От тънката свирка рукнали в надпревара игриви звуци. Те се понесли като рояк палави врабци над тревите. Сборичкали се закачливо с песните на птиците. Затрептели в чудна хармония с хлопота, който ръсели златните звънчета на унесените в паша звезди и не спрели целия ден — играли, лудували, веселили чак до тъмно сърцата на всичко живо...

Била вече късна вечер, когато Петльо прибрал сребърната си свирка и подкарал ситото стадо към дома. Из пътя младият пастир подскачал пъргаво подир звездите и си бърборел сам на себе си:

— В къщи Месечко вече е сложил софрата и ме чака да се върна... На софрата дими в голямата зелена паница бобена чорбица, дъхти сладко на джоджен и мерудия, ухае току-що изваденият от пещта кукурузник... Както съм изгладнял, ще изсърбам до дъно паницата с боб и ще излапам половината от кукурузника. Бате Месечко ще ме гледа как лапам, ще ми се радва и при всеки залък ще ме подканя: „Хапни си, хапни си още, братко — работил си днес, заслужил си храната!“ После ще излезем на чардака, па ще викнем да запеем. Съседите ще ни чуят, ще си кажат: „Хубаво, сговорно си живеят тези братя; блазя им!“ И щом бате Слънчо след време се върне от далечния път, всички ще му разкажат как задружно сме си живели, докато него го

е нямало у дома. Той ще слуша, ще поглежда с топлите си очи към нас и ще се радва, радва, радва!...

Но едно си мислел овчарят, друго намерил у дома.

Сутринта, щом Петльо извел звездното стадо на паша, Месечко се завил отново презглава и веднага пак заспал. Спал, спал — събудил се от втория си сън чак на пладне и едва тогава се измъкнал от завивките. Ала не станал да приготи топла вечеря за брат си, а само излапал де каквото се намирало за ядене из долапите. Сетне пак легнал, сгушил се като копринена буба в пашкул и пак сладко-сладко захъркал.

Така прекарал в леност целия ден.

Затуй, когато се върнал, Петльо не намерил у дома нищо от онова, за което си мечтаел из пътя. В къщи не го чакала нито сложена софра, нито димяща зелена паница със сладка бобена чорбица, нито току-що изваден от пещта дъхав кукурузник. А Месечко — ах, Месечко си лежал безгрижно в леглото и хъркал така гръмогласно, сякаш преди да легне, не бил подгънал крака от работа цели три дни и три нощи!

Всичко това натъжило много уморения и гладен Петльо. Чак сърцето го заболяло от мъка, че сутринта брат му, кажи-речи, го изгонил от дома, а сега на — не се погрижил да му приготи нещичко за ядене, дори излапал сам всичко, скътано отпреди за пояжбина из долапите, и овчарят ще трябва да си легне гладен!... Но щом се свил в завивките и сънят погалил натежалите му от умора клепки, добродушният Петльо пак простил всичко на лошия си брат и вече в просъница пошепнал:

— Ех, няма какво толкова да се сърдя, за една нощ не се умира без ядене!... А като си остана утре в къщи, хем ще си хапна до насита, хем ще покажа на Месечко как се посреща у дома овчар — няма да му липсва нищо на софрата, когато се завърне уморен!

Ала пак не станало така, както си мислел и желаел Петльо...

На другия ден — още съмнало не съмнало както трябва — откъм леглото на Месечко се разнесли жални стенания:

— Оооох!... Оле-лeeee!... Оооох!... Оле-лeeee!

— Какво ти е, братко? — скочил Петльо на крака и се спуснал разтревожен към леглото на Месечко. — Защо стенеш така жално?

— Оооох, болен съм, братленце Петленце... Много съм болен!... Оле-леее, не мога да се мръдна от леглото, умирам от болки в корема! — застенал и заохкал още по-силно, още по-жално Месечко, като

зърнал загриженото лице на Петльо над себе си. — Оле-леее, как ще се замъкна такъв болен-неволен със стадото чак в Небесните ливади, умът ми не побира!... Оооох!

Домъчняло на Петля от жалните вопли на брат му и току рекъл:

— Е, щом си болен, братко, никъде няма да ходиш, ще си останеш и сега у дома — аз ще изведа пак стадото на паша, пък ти полежи, за да оздравееш по-скоро... Нали затуй сме братя — да си помагаме в нужда!

И както казал Петльо, така направил. Оставил Месечко да лежи, а сам, като предния ден, пуснал звездното стадо от кошарата и бързо го подгонил към Небесните ливади. Ала наред пътя видял, че в залисията си с болника е забравил в къщи цафарата си, и решил:

— Няма що, ще се върна да си я взема — иначе, както съм гладен, не знам как ще прекарам цял ден и без свирня!...

Докато припкал към дома за свирката си, Петльо все си шепнел:

— Добре стана, дето ще прескоча пак до къщи — сигурно сега там братчето ми се мята в огън на леглото и изгаря за капчица вода!

Ала като стигнал до дворната врата, какво да види!... Целият двор пред къщата кънтял от гълчавата на орляк весели съседски деца. Всички скачали, боричкали се, гонели се из двора и вдигали такава врява, че цялата махала трещяла от гласовете им. И сред тях най-палавият, най-пъргавият, най-гласовитият бил тазсутрешният болник, брат му Месечко.

Първия миг Петльо не повярвал на очите си. Дори ги потъркал: „Дали не сънувам, майко мила!... Та нали само преди час оставих братлето си да се мята в леглото от болки като риба на сухо, а сега...“

В туй време при Петльо долетял Месечко, запъхтян като ковашки мях от игра. И щом спрял до слисаното момче, което още търкало очите си, той се развикал срещу него:

— Къде си оставил звездите без пазач, хлапако? Марш скоро при тях!

Но Петльо, възмутен от измамата на брат си, тоя път се опънал:

— Никъде няма да ходя!... Щом само си се преструвал тая заран на болен, върви ти със звездите — аз няма да върша работата на мързеливците!

При тези думи Месечко почервенял от главата до краката. Надул се целият от гняв и важност, па ревнал още по-громко над Петля:

— Каквоооо... мене ли наричаш мързеливец, хлапе недорасло?! Чакай да те науча друг път да не обиждаш по-стар брат.

И разтрепераната му от ярост десница се дигнала срещу малкия брат.

— Искаш да ме биеш ли? — дръпнал се ужасен Петльо! — Само това не смей да сториш — виж колко свят ни гледа! Забрави ли поръката на бате Слънчо?

Но побеснелият от гняв Месечко вече нищо не виждал, нищо не чувал. И докато Петльо да се усети, десницата се стоварила с все сила върху лицето на ужасеното момче.

Същия миг се случило нещо страшно... Още не била заглъхнала плесницата, изневиделица над братята слетяла грозна вихрушка. С писък и жален вой тя прегърнала оскърбеното момче. Изтръгнала го от ръцете на разярения Месечко и се изгубила с него в синята далечина...

Изгубили ума и дума от това, което видели, всички съседски деца напуснали двора и се пръснали като подгонени от ястреб пилци кой накъдето види. Само Месечко останал да стърчи сам-самичък. И едва тогава разбрал какво е сторил... Спомнил си предупреждението на Слънчо, па викнал нататък, където вихрушката отнесла малкия му брат:

— Върни се, братленце Петленце!... Прости ми, мили братко, сгреших!... Върни се, братленце Петленцееее!...

Ала никой не отвърнал на жалния му зов, защото в туй време Петльо бил вече напуснал небесните простори и се носел върху невидимите крила на вихрушката нататък, дето в далнините примигвали весело светлинките на далечната земя. Това, което ти разказах, мое момче, се е случило отдавна, много отдавна. Ако ти кажа, че оттогава над земята са прогромолили конете на хиляда години, ти ги умножи сто пъти по сто и пак няма да сгрешиш... През туй време Петльо се заселил в двора на един работлив стопанин. Отгледал си там челяд, заживял с потомството си при хората. Будел рано работните люде и те го гледали като писано яйце. И него, и потомците му.

Но любовта на Петльо към добрия му брат Слънчо никога не угаснала. Затуй и днес всяка сутрин — усети ли, че Слънчо е тръгнал да го търси — Петльо тутакси изплясква с криле, вдига гиздавата си глава към небесните висини и бурно се провиква:

Ку-ку-ригууу, бате Слънчо!

*Ето ме!... Тук съм! Тук събъъм!
Ку-ку-ригууууу!...*

Сетне през целия ден, докато Слънчо броди по небето, Петльо час по час все пляска с криле, все дига глава към милия си брат, все се провиква:

Ку-ку-ригууууу!...

А вечер — поеме ли Слънчо пътя зад планините — Петльо бързо се прибира в къщичката си. Не иска дори да зърне лошия Месечко, който по туй време на свой ред започва да броди по небесната шир, за да намери Петльо и да измоли от него прошка.

Издание:

Георги Русафов

Тринайсет вълшебни приказки

Редактор: Ваня Филипова

Художник: Ани Ралчева

Художествен редактор: Иван Марков

Технически редактор: Георги Кожухаров

Коректор: Елена Иванова

Първо издание. ЛГ V. Тематичен №95 373/6056-21-79. Дадена за набор на 18.V.1979 година. Подписана за печат на 25.VI.1979 година. Излязла от печат на 25.VII.1979 година. Поръчка №145. Формат 1/16 70×90. Тираж 30 141 бр. Печатни коли 13. Издателски коли 15,17. Цена на книжното тяло 0,69 лева. Цена на мека подвързия 0,82 лева. Цена на твърда подвързия 1,04 лева.

„Народна Младеж“ — Издателство На ЦК на ДКМС, 1979

ДПК „Димитър Благоев“ — София, 1979

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.